

Regeringens proposition

1984/85: 53

om beredskapslagring av olja och kol m. m.;

beslutad den 1 november 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BIRGITTA DAHL

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram en ny lag om beredskapslagring av olja och kol, som skall ersätta lagen (1957:343) om oljelagring m. m. (LOL) samt förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. (OAF). Enligt den nya lagen skall importörer, återförsäljare och storförbrukare av olja och s. k. ångkol hålla beredskapslager. Storleken på dessa lager bestäms årligen av tillsynsmyndigheten (liksom hittills överstyrelsen för ekonomiskt försvar, ÖEF) på grundval av de lagringsskyldigas försäljning eller förbrukning föregående kalenderår och föreskrifter av regeringen om hur stor andel av de lagringsskyldigas s. k. basmängder för olika varuslag som skall lagras.

I fråga om olja innebär förslaget inga större förändringar i förhållande till vad som nu gäller enligt LOL och OAF. De viktigaste ändringarna gäller ordningen för att fastställa beredskapslagren och sanktionssystemet.

I fråga om kol finns f. n. ingen lagringsskyldighet. Riksdagen har dock tidigare ställt sig bakom att en lagringsskyldighet införs enligt samma principer som för olja.

Sanktionssystemet bygger liksom tidigare på att en avgift tas ut vid försummelse av lagringsskyldigheten. Avgiften föreslås inte bli avdragsgill vid beskattning, varför ett förslag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) också läggs fram.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1985. Det innebär att regler om sanktioner, tillsyn m. m. med vissa undantag omedelbart tillämpas på den lagring av olja som enligt LOL fastställts för lagringsåret 1984/85, vilket löper t. o. m. utgången av juni 1985. För lagringsåret 1985/86, som börjar den 1 juli 1985, fastställs lagringen enligt den nya lagen.

I propositionen föreslås också riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle. I likhet med vad som nu gäller föreslås att det för krig, avspärning och fredskris skall finnas en försörjningsberedskapsreserv av olja. Dess storlek skall planeras med utgångspunkt i landets totala beredskapsbehov av olja. Med utgångspunkt häri lämnas en redogörelse för bedömt behov av beredskapslager av olja lagringsåren 1985/86 och 1986/87. Bedömningarna innebär ändringar i förhållande till nu gällande oljelagringsprogram.

För kol föreslås att en försörjningsberedskapsreserv skall finnas för krig och avspärning. Riktlinjerna i övrigt är desamma som för olja. En redogörelse lämnas för bedömt beredskapslagringsbehov av kol lagringsåren 1985/86 och 1986/87.

För kärnbränsle föreslås att beredskapslagringen bibehålles på nuvarande nivå. Svensk Kärnbränslehantering AB bör även i fortsättningen svara för att lagret upprätthålls.

Förslag till

Lag om beredskapslagring av olja och kol

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § För att trygga tillgången inom landet på olja och kol för energiförsörjningen under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall säljare och förbrukare hålla beredskapslager av bränslen enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Om statliga myndigheters beredskapslagring beslutar regeringen.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

3 § Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på försäljningen eller förbrukningen under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

För vissa anläggningar gäller särskilda bestämmelser enligt 18–21 §§.

4 § Lagringssskyldighet på grund av förbrukning vid en anläggning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att lagringssskyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Lagringsbränslen

5 § Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01	Kolbränslen utom 1. sådant kolpulver som malts för vidareförsäljning och 2. kol-vätskeblandningar
ur 27.10	Motorbensin utom flygbensin och jethensin Fotogen utom flygfotogen Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 Övriga slag av eldningsoljor
ur 27.11	Gasol

6 § Denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas för annat ändamål än energialstring eller som förbrukas eller säljs för förbrukning i metallurgiska processer,

2. bränsle som utvinns inom landet eller framställs ur råvara som har utvunnits inom landet,

3. bränsle som säljs för export eller som förbrukas utom landet,

4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift.

Att lagringssskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 11, 14 och 19–21 §§.

Lagringsskyldighetens omfattning

7 § Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

8 § Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (*bas-mängden*).

För säljare motsvarar basmängden den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 § 3, 4 eller 5,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

För förbrukare motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

9 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

10 § I fråga om annan eldningsolja än eldningsolja 1 och 2 och råvara för framställning av stadsgas får regeringen bestämma att beredskapslagren under annan del av lagringsåret än januari månad får med högst 20 procent underskrida den volym som lagringsskyldigheten avser.

Lagringsskyldighetens fullgörande

11 § Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat. Lagring av kol skall fullgöras så att det lagrade bränslet med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som sålts eller förbrukats. Den som är lagringsskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som krävs för framställning av den produkt som avses.

Lagringskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

12 § Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum.

14 § Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringskyldighet genom att lagra råolja.

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

Fastställande av beredskapslagrets storlek för varje lagringskyldig

15 § Beredskapslagrets storlek under lagringsåret skall för varje lagringskyldig fastställas av tillsynsmyndigheten.

16 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringskyldig före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av bränslen som avses i 7 §. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

17 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 15 §.

Ett lagringsbeslut får ändras, om kontroll hos den lagringskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Särskilda bestämmelser för vissa anläggningar

18 § För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 14–16 §§ och 17 § första stycket är föreskrivet om lagringskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.

19 § Den som vid basårets utgång innehar en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt är skyldig att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller av myndighet, som regeringen bestämmer, med utgångspunkt i installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid.

20 § Den som vid basårets utgång innehar ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen med utgångspunkt i landets beredskapsbehov.

21 § Den som under ett kalenderår har förbrukat råvara för framställning av stadsgas är skyldig att under närmast följande kalenderår hålla i lager en viss, av regeringen bestämd, andel av den mängd råvara som har förbrukats.

Den lagringsskyldige skall redovisa förbrukningen till tillsynsmyndigheten på det sätt denna bestämmer. Lagringsmängden bestäms därefter av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får medge att lagringsskyldigheten fullgörs med annan råvara som kan användas för gasframställningen.

Lagring ombesörjd av annan lagringsskyldig

22 § Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som säljer oljeprodukter i större delen av landet, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

23 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att en lagringsskyldig uppdrar åt en annan lagringsskyldig att helt eller delvis ombesörja lagring för hans räkning.

Befrielse från lagringsskyldighet

24 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Beredskapslagrens ianspråktagande

25 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om i annat fall särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

26 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för att slutföra konkursen.

Lagringsavgift

27 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan medgivande enligt 22 eller 23 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

28 § Regeringen bestämmer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 27 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

29 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsökningsbalken.

Tillsyn

30 § Den som är lagringsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

31 § Den som har importerat, sålt eller förbrukat lagringsbränsle eller annan lagringspliktig vara skall, även i annat fall än som avses i 30 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

32 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, som hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den uppgiftsskyldige att lämna tillträde till lageranläggningar och kontorslokaler.

33 § Underlåter en lagringsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iaktta villkor som avses i 14 eller 24 § eller

3. lämna deklaration enligt 16 § eller redovisning enligt 21 §, får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 30 eller 31 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 32 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

34 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

35 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 16, 30 eller 31 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

2. underlåter att lämna tillträde till lageranläggningar eller kontorslokaler enligt 32 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 33 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

36 § Brott som avses i 35 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

37 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

38 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985, då lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957: 344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

2. När beredskapslager fastställs för lagringsåret 1985/86 skall, i fråga om 8 §, i stället för andra stycket 1–3 gälla att avdrag skall göras för försäljningar under år 1984 i den mån avdrag är förenligt med paragrafens syfte att förhindra uppkomst av lagringsskyldighet i flera led för samma kvantitet bränsle.

3. Överenskommelse som tillsynsmyndigheten enligt äldre bestämmelser har träffat med någon om skyldighet att lagra olja skall alltjämt gälla. Vid bestämmande av basmängden för säljare enligt 8 § andra stycket nya lagen får avdrag göras även för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till någon som enligt sådan överenskommelse var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

4. Äldre bestämmelser om oljeavgift skall tillämpas på försummelser som har skett före ikraftträdandet.

5. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1985 skall fortfarande gälla.

6. Föreskrifter enligt 13 § om förvaring i bergrum får inte tillämpas före den 1 juli 1987. Till dess skall gälla bestämmelserna om sådan förvaring i 8, 8a och 9 §§ lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. Vid förvaring i strid mot dessa bestämmelser eller med stöd därav meddelade föreskrifter tillämpas 27 § andra stycket nya lagen.

Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*), som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret. Att koncernbidrag, som inte utgör sådan omkostnad, ändå skall avräknas i vissa fall och inräknas i bruttointäkt hos mottagaren framgår av 43 § 3 mom.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.;

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp, för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbördslagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföreningsskyldighet enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförelse av varor;

¹ Senaste lydelse 1984: 497.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

lagringsavgift enligt lagen (1984:000) om beredskapslagring av olja och kol;

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1984-11-01

Närvarande: statsministern Olof Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Dahl

Proposition om beredskapslagring av olja och kol m. m.

I Inledning

Sverige är för sin energiförsörjning till stor del beroende av importerade bränslen. Beroendet av importerad olja har länge varit ett av de största problemen från beredskapssynpunkt. Betydande resurser har satsats på lagring av råolja och oljeprodukter, som skall kunna användas vid störningar och avbrott i tillförseln. Lagringens omfattning anges i ett oljelagringsprogram som riksdagen har godkänt riktlinjerna för. Det nuvarande programmet avser de mängder olja som skall hållas i lager t. o. m. lagringsåret 1986/87 enligt beslut av riksdagen senast våren 1984 (prop. 1983/84: 110, NU 43, rskr 391).

Till viss del sker oljelagring i statlig regi. Staten lagrar främst råolja. Huvuddelen av oljelagren hålls dock av enskilda. För enskilda som säljer eller förbrukar olja i viss omfattning samt för importörer av olja gäller lagringsskyldighet enligt lagen (1957: 343, omtryckt 1984: 636) om oljelagring m. m. (LOL). Förutom den olja som hålls till följd av lagringsplikt (tvångslager) finns också hos vissa enskilda s. k. kommersiella lager. Dessa räknas in i lagringsprogrammet till den del de bedöms tillgängliga vid inledningen av en kris.

Förbrukningen av ett annat importerat bränsle, kol, ökar f. n. Enligt gällande riktlinjer för introduktion av kol (prop. 1983/84: 158, NU 44, rskr 390) väntas ökningen begränsas till 3–4 miljoner ton år 1990.

År 1983 uppgick förbrukningen till närmare 1,4 miljoner ton. Någon skyldighet att beredskapslagra kol finns inte, men till riksdagen har anmälts (prop. 1981/92: 102, bil. 3) att ett förslag till lagstiftning om sådan lagringsskyldighet kommer att läggas fram. Riksdagen hade ingen erinran mot detta (FöU 18, rskr 374).

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB), tidigare Svensk Kärnbränsleförsörjning AB, bildades år 1972 och ägs av kraftbolagen och staten. Enligt det konsortialavtal som ligger till grund för verksamheten är en av SKB:s uppgifter att genomföra beredskapslagring av kärnbränsle. Ett beredskapslager har också byggts upp. Någon lagreglering finns inte på området.

I det följande föreslås att en ny lag om beredskapslagring av olja och kol träder i kraft den 1 januari 1985. Vidare föreslås riktlinjer för beredskapslagringen av olja, kol och kärnbränsle. För olja redovisas en bedömning av oljelagringsbehovet enligt dessa riktlinjer och därav föranledda förändringar i oljelagringsprogrammet. För kol redovisas på motsvarande sätt lagringsbehovet och ett lagringsprogram.

Lagförslaget utgår från ett förslag av utredningen (H 1982:03) om vissa frågor rörande beredskapslagring på energiområdet¹ i betänkandet (Ds I 1984:10) Olja och kol – förslag till lag om beredskapslagring; i fortsättningen kallat utredningen. Betänkandet har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas utredningens lagförslag och som *bilaga 2* en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena.

Regeringen beslutade den 13 september 1984 att inhämta lagrådets yttrande över inom industridepartementet upprättade förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol samt lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370). De till lagrådet remitterade lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3* och lagrådets yttrande över förslagen som *bilaga 4*.

Jag återkommer i det följande till lagrådets yttrande dels i den allmänna motiveringen till lagförslaget (avsnitt 3.2), dels i specialmotiveringen till de paragrafer som lagrådet har berört i sitt yttrande.

Vad gäller övriga frågor har förslag lämnats av utredningen (H 1982:04) med uppdrag att pröva det löpande oljelagringsprogrammet². Utredningen, som antog benämningen 1983 års kontrollstation (K 83), avlämnade i september 1983 betänkandet (Ds I 1983:23) Tvångslagring av olja och kol – förslag till nya regler m. m. Av energipolitiska och samhällsekonomiska skäl ansågs förslaget i fråga om oljelagring delvis böra genomföras så snart som möjligt utan att den nya lagstiftningen avvaktades. Av dessa skäl utarbetade utredaren H 1982:03 lagförslag i de berörda delarna. Förslaget i fråga om oljelagring har i denna del genomförts genom ändringar i lagen (1957:343) om oljelagring m. m. som trädde i kraft den 1 juli 1984 (prop. 1983/84:110, NU 43, rskr 391).

K 83 avlämnade i april 1984 betänkandet (Ds I 1984:13) Energiberedskap för kristid. Betänkandet har remissbehandlats. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 5* fogas en sammanfattning av K 83:s förslag i nu

¹ Särskild utredare departementsrådet Karl-Ingmar Edstrand.

² Särskild utredare kanslirådet Bo Hemborg.

aktuella delar samt som *bilaga 6* en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena.

K 83 har i betänkandet Energiberedskap för kristid också lämnat förslag till hur försörjningsberedskapen av naturgas skall tillgodoses för användarna inom Sydgasprojektet och därvid föreslagit vissa principer för lagreglering på området. Denna fråga bereds vidare inom industridepartementet. Jag räknar med att förslag i sistnämnda del kan föreläggas riksdagen våren 1985.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har i juli 1984 överlämnat en skrivelse med bedömning av de kommersiella oljelagrens storlek vid inträdandet av en försörjningskris. ÖEF har i september 1984 överlämnat en skrivelse med förslag till försörjningsplaner för bränslen och drivmedel lagringsåren 1985/86 och 1986/87 innefattande förslag till lagringsmål för olja samt en särskild promemoria om oljeersättning med ved och el vid kriser.

Statens energiverk har i september 1984 överlämnat en skrivelse med energiprognoser t. o. m. år 1987.

Svenska Petroleum Institutet, Sveriges Grossistförbund och Norsk Hydro Olje AB har inkommit med skrivelser med anledning av lagrådsremissen.

FÖREDRAGANDENS ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle

2.1 Försörjningsberedskapen i fråga om importbränslen

Försörjningsberedskapen är ett uttryck för landets försörjningsförmåga vid kriser och krig. Försörjningsberedskapen bygger väsentligen på det fredstida samhällets resurser och förmåga till snabb anpassning och omställning vid olika krissituationer. Kompletterande beredskapsåtgärder krävs emellertid för att en tillfredsställande försörjningsberedskap skall kunna upprätthållas. Alla de olika åtgärder som i detta syfte vidtas i fred inom olika sektorer och funktioner i samhället för att Sverige skall ha en tillfredsställande försörjningsförmåga i kriser och krig sammanfattas i begreppet ekonomiskt försvar. För planering av det ekonomiska försvaret delas verksamheten in i ett antal försörjningsområden, s. k. program. För energiområdet gäller Programmet Energi, som indelas i två delprogram, Bränslen och drivmedel m. m. och Elkraft. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) samordnar på myndighetsnivå hela det ekonomiska försvaret. ÖEF upprättar och ser över försörjningsplaner för olika varuområden. Försörjningsplanen, som utgör underlag för beslut om beredskapsförbere-

delser inom det ekonomiska försvarets område, är en samlad dokumentation som för ett visst varuområde redovisar

- behovs- och tillgångssidorna i olika kriser,
- bedömningar och värderingar som ligger bakom dessa beräkningar,
- ambitionen i fråga om försörjningsstandard och uthållighet,
- förslag till beredskapsåtgärder för att uppnå balans mellan beräknade behov och tillgångar.

I 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82: 102, FöU 18, rskr 374) godkände riksdagen riktlinjer för det ekonomiska försvarets inriktning. I dessa framhålls särskilt vikten av att prioritera oundgängliga behov inom försäljningsområdena livsmedel, beklädnad, värme, hälso- och sjukvård samt härför erforderliga stödfunktioner. Vidare betonas betydelsen av att den administrativa, organisatoriska och personella handlingsberedskapen hos berörda myndigheter och i näringslivet förbättras samt att olika alternativ till den alltmer kostnadskrävande beredskapslagringen prövas.

Sverige är sedan länge till stor del beroende av importerade bränslen för sin energiförsörjning. Avbrott eller störningar i tillförseln av dessa bränslen kan hårt drabba viktiga funktioner i samhället, t. ex. uppvärmning av bostäder och andra byggnader, transporter samt industriell produktion. Därigenom kan levnadsstandard och sysselsättning påverkas ogynnsamt och landets försvarsförmåga reduceras. Avbrott och störningar i bränsleimporten kan således få även säkerhetspolitiska konsekvenser. Programmet Energi har som inriktning att genom beredskapsåtgärder trygga behoven i kriser och krig av bränslen, drivmedel och el för befolkningens överlevnad (värme, transporter och oundgänglig varuproduktion) och för samhällets övriga nödvändiga funktioner.

Ett viktigt mål för energipolitiken är att öka försörjningstryggheten. Vi eftersträvar ett energisystem som grundas på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan samt en effektiv energihushållning. Försörjningstryggheten är ett av huvudskälen för att oljans andel i vår energiförsörjning måste minskas. Under senare år har flera åtgärder vidtagits härför. Jag vill i detta sammanhang särskilt nämna fastbränslelagen (1981:599, omtryckt 1984:641). Enligt denna får eldningsanläggningar utföras för oljeeldning endast om de är omställbara till fasta bränslen eller om vissa särskilda villkor är uppfyllda. En fortsatt ökad användning av inhemska bränslen kan bidra till att öka vår försörjningstrygghet i händelse av importsvårigheter samtidigt som kostnaderna för att hålla beredskapslager kan minska.

Den försiktiga kolintroduktion som nu sker enligt riksdagsbeslut är ett led i strävandena att minska oljeberoendet. Koleldade anläggningar bör uppföras endast när det inte är tekniskt eller ekonomiskt rimligt att använda inhemska bränslen. Visserligen är även kol ett importbränsle, men det medför vissa energipolitiska fördelar att utnyttja kol som oljeersättning. Att kol ersätter olja för bl. a. med sig ökad försörjningstrygghet, eftersom

kol finns i ett stort antal länder och dessutom på andra håll än olja. Risken är under fredsförhållanden liten för att försörjningen av kol och olja samtidigt skall utsättas för allvarliga störningar. Att kol ersätter olja minskar således risken för omfattande fredskriser på energiområdet. Vidare innebär användning av kol i stället för olja markant minskade kostnader för importbränslen och ökad sysselsättning i Sverige. För kolanvändningen har fastställts mycket stränga miljökrav.

Även om de importerade bränslenas andel i vår energiförsörjning minskar, och när det gäller olja måste fortsätta att minska, kommer inom en överskådlig framtid importerade bränslen att utgöra en viktig faktor i vårt energisystem. En beredskap måste därmed finnas inför avbrott och störningar i tillförseln. Till grund för denna måste ligga beredskapslager.

Omfattande beredskapslager av *olja* har byggts upp genom successiva beslut av statsmakterna. Sålunda ålades oljehandeln redan år 1938 att hålla vissa lager av olja. År 1957 fastställde statsmakterna ett oljelagringsprogram för den närmaste femårsperioden. Därvid ålades även storförbrukare lagrings skyldighet. Genom nya lagringsprogram under 1960- och 1970-talen byggdes beredskapslagren upp ytterligare. År 1975 fattade statsmakterna, närmast med anledning av oljekrisen åren 1973–1974, beslut om att bygga upp en s. k. fredskrisreserv av råolja eller oljeprodukter. Sverige har också genom åtaganden i avtalet om ett internationellt energiprogram (IEP) åtagit sig att hålla ett sådant lager. Enligt beslutet skulle denna lageruppbyggnad ske helt i statlig regi. Även till följd av andra beslut finns statliga lager. Det nuvarande oljelagringsprogrammet, som startade år 1978, reglerar de mängder olja som skall hållas i lager t. o. m. lagringsåret 1986/87.

Lagringsprogrammen avser relativt långa tidsperioder, vilket medför att de under löptiden kan behöva justeras med hänsyn till förändrade förutsättningar, t. ex. i fråga om energikonsumtion och energitillförsel. Översyner av löpande program, s. k. kontrollstationer, har genomförts vid flera tillfällen, senast av den i inledningen nämnda K 83. Med utgångspunkt i förslag från K 83 beslöt riksdagen våren 1984 (prop. 1983/84: 110, NU 43, rskr 391) om viss revidering av riktlinjerna för det löpande programmet.

ÖEF har hållit ett lager av *ångkol*, dvs. kol för energiomvandling, om ca 1,2 miljoner ton. Detta lager har tidigare tagits upp i försörjningsplanen för olja som ersättning i kris för tjock eldningsolja inom industrin och i vissa kraftverk. I riksdagsbeslutet våren 1984 har dock detta lager inte medräknats i försörjningsplanen för olja. Efter vissa utförsäljningar uppgår f. n. ÖEF:s kollager till ca 750 000 ton.

Ett antal företag som gått över från oljeeldning till koleldning har av ÖEF lämnats möjlighet att lagra ångkol i stället för olja. Till följd av tidigare regler för basmängdsberäkningen har nämligen dessa företag haft skyldighet att lagra olja t. o. m. det tredje kalenderåret efter det år oljeförbrukningen upphört på grund av konverteringen. Totalt får företagen fr. o. m. den 1 januari 1985 lagra 400 000 ton kol i stället för eldningsolja.

Som nämndes i inledningen har Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) ett beredskapslager av *kärnbränsle*.

Jag kommer i det följande att behandla riktlinjer för beredskapslagringen av olja, kol och kärnbränsle. Innan jag gör detta vill jag här redovisa vissa allmänna planeringsförutsättningar för beräkningar av beredskapsbehoven för olika bränslen. Till en del ingår dessa i de riktlinjer för det ekonomiska försvarets inriktning som godkändes av riksdagen i 1977 och 1982 års försvarsbeslut (prop. 1976/77: 74 bil. 2, FöU 13, rskr 311 och prop. 1981/82: 102 bil. 3, FöU 18, rskr 374).

Målet för beredskapslagringens uppbyggnad bestäms av dels den försörjningsstandard som eftersträvas och den därav betingade förbrukningen, dels försörjningsuthålligheten, dvs. längden av de tidsperioder för vilka försörjningen skall tryggas.

Vad gäller försörjningsstandarden förutsätts att energifterfrågan under avspärrning och krig går ned bl. a. på grund av att industriproduktionen minskar som en följd av råvaru- och arbetskraftsproblem och avbrott i utrikeshandeln m. m. Energianvändningen förutsätts vidare begränsas genom bl. a. ransoneringsåtgärder och omställning till inhemska bränslen och el.

Som mål för försörjningsuthålligheten på energiområdet har statsmakterna ställt upp att samhället skall kunna klara de påfrestningar på försörjningen som en ca ettårig avspärrning kan medföra. Dessutom skall en krigsperiod av viss längd kunna klaras.

Inom energiberedskapsprogrammet planerar man, förutom för avspärrning och krig, även för en annan form av kris, fredskris. Beräkningen av behovet för fredskris skiljer sig från det som gäller för avspärrnings- och krigsfallen bl. a. genom att samhället förutses efterfråga ungefär lika mycket energi som normalt, eftersom ambitionen är att produktion, sysselsättning och export skall upprätthållas så långt möjligt. Enligt det gällande lagringsmålet skall lagringen motsvara 90 dagars nettoimport. Sverige har gentemot IEA (International Energy Agency) förbundit sig att ha ett fredskrislager av olja (prop. 1975: 42, NU 29, rskr 180).

2.2 Beredskapslagring av olja

2.2.1 Utgångspunkter

Det nuvarande oljelagringsprogrammet bygger till stor del på tvångslagring som åläggs enskilda som importerar, säljer eller förbrukar olja i viss omfattning. Bestämmelser om detta finns i lagen (1957:343, omtryckt 1984:636) om oljelagring m. m. (LOL). Enligt LOL bestäms den mängd olja huvuddelen av de lagringsskyldiga skall lagra i proportion till den mängd olja de sålt eller förbrukat under en viss tid, *basperioden*. Enligt LOL:s ursprungliga regler räknades basperioden flera år bakåt i tiden, vilket innebar att lagringsskyldigheten blev beroende av storleken av för-

säljningen eller förbrukningen under hela denna tid. Den under senare år förändrade marknadssituationen med en minskande och förväntad fortsatt minskning av oljeförbrukningen har gett önskade effekter med en eftersläpande lagringsskyldighet som inte har stått i relation till det enskilda företagets aktuella förbrukning. Regeringen föreslog i prop. 1983/84: 110 om vissa oljefrågor vissa ändringar i LOL, som bl. a. innebar att basperioden förkortades till ett år. Sedan förslaget antagits av riksdagen (NU 43, rskr 391), trädde de nya reglerna i kraft den 1 juli 1984. Ändringarna har delvis provisorisk karaktär i avvaktan på det förslag till ny lagstiftning som nu läggs fram.

Enligt gällande ordning fastställer regeringen varje år de lagringsmängder av varje produktslag som totalt skall hållas i lager under nästkommande lagringsår. Med utgångspunkt häri bestämmer ÖEF före den 1 juli hur mycket varje lagringsskyldig skall hålla som tvångslager under kommande lagringsår. Beräkningarna av tvångslagrets storlek utgår från den s. k. basmängden, som är den mängd olja av varje produktslag som den lagringsskyldige har sålt eller förbrukat under basåret (= kalenderåret närmast före lagringsåret). Säljare får göra avdrag vid basmängdsberäkningen för försäljning av olja som grundar lagringsskyldighet för andra. Det totala lagringsmålet för varje produkt fördelas av ÖEF på de lagringsskyldiga i förhållande till deras basmängder. Detta sätt att beräkna lagringsskyldighetens omfattning har gällt sedan år 1957. Tiden dessförinnan, dvs. från år 1938, var de lagringsskyldiga ålagda att hålla en viss procentuell andel av närmast föregående års försäljning i lager.

I oljelagringsprogrammet ingår också statens lager, som så gott som uteslutande består av råolja. Att viss del av lagringen sker i form av råolja medför att särskilda faktorer måste beaktas. Till en början förutsätter råoljelagring att raffinaderikapacitet finns att tillgå om oljan behöver tas i anspråk. Vidare måste beaktas att raffinering av en viss mängd råolja ger oljeprodukter i proportioner som inte alltid motsvarar marknadens behov. De senaste årens nedgång i oljeförbrukningen gäller t. ex. främst eldningsoljor, medan konsumtionen av andra produkter som bensin har ökat. Det totala beredskapslagret måste ha en sådan sammansättning att det råder balans mellan å ena sidan raffinaderiutfallet och disponibelt produktlager samt å andra sidan behovet av olika oljeprodukter i olika krissituationer.

Riksdagen beslöt våren 1984 att beredskapslagren av olja planeringstekniskt skulle slås samman till en s. k. försörjningsberedskapsreserv. Inneböörden av detta är att lagren ses som en enhet vid beräkningen av beredskapsbehovet. Beroende på relationen mellan andelen tvångslager och statliga lager kan tvångslagrad olja utgöra en del av fredskrislagret. Sveriges åtagande gentemot IEA att hålla en fredskrisreserv motsvarande 90 dagars nettoimport påverkas inte av detta förhållande.

Riksdagen har tagit ställning till beredskapslagringen av olja på flera sätt. Tvångslagringen regleras i LOL och den därtill anslutande förord-

ningen (1957: 344, omtryckt 1969: 756, ändrad senast 1984: 637) om oljeavgift m. m. (OAF). Som sanktion vid försummelse att iaktta lagringskyldighet finns en särskild avgift, oljeavgift. OAF innehåller bestämmelser om detta och har sådan rättslig karaktär att ändringar i den beslutas av riksdagen genom lag. Riksdagen har vidare godkänt riktlinjerna för oljelagringsprogrammet, vari ingår omfattningen av den statliga lagringen. För denna måste riksdagen också anvisa medel. Dessutom skall, enligt LOL, beslut av regeringen som gäller lagringsmängder m. m. fattas "enligt grunder som riksdagen godkänt".

De förslag som i det följande föreläggs riksdagen gäller

dels en ny lag om beredskapslagring av olja och kol, som ersätter LOL och OAF,

dels riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle.

Enligt den nya lagen förutsätts regeringen beräkna det totala lagringsbehovet efter de riktlinjer som riksdagen har godkänt och därefter bestämma hur stor andel av basmängderna som behöver tvångslagras. Det innebär att riktlinjerna skall innehålla principerna för behovsberäkningen. De lagringsmål i bestämda volymer som anges i oljelagringsprogrammen är resultatet av sådana behovsberäkningar vid den tidpunkt då programmet redovisas. Regeringen är alltså inte formellt bunden av dessa volymer vid sin beräkning utan kan beakta förhållanden som efter denna tidpunkt förändras i fråga om konsumtion m. m. Detta hindrar inte att för riksdagen förlöpande bör redovisas förändringar i programmet.

Jag behandlar nu i avsnitt 2.2.2 förslag till riktlinjer för beredskapslagring av olja och redovisar i avsnitt 2.2.4 en reviderad behovsberäkning för oljelagringsprogrammet i förhållande till vad som redovisades för riksdagen våren 1984. Till den nya lagen återkommer jag i kap. 3.

2.2.2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av olja

Mitt förslag: Som riktlinjer för beredskapslagring av olja skall följande gälla.

Liksom hittills skall en *försörjningsberedskapsreserv* finnas för *krig, avspärning och fredskris*.

Försörjningsberedskapsreservens storlek planeras med utgångspunkt i landets totala *beredskapsbehov* av olja. Därvid skall beaktas

- beräknat oljebehov vid normala förhållanden under den tid lagringen skall ske
- gällande planeringsförutsättningar för det ekonomiska försvaret i fråga om uppsatta försörjningsmål och försörjningskrisers karaktär och längd
- gällande planeringsförutsättningar för olika krissituationer med avseende på försörjningsstandard och försörjningsuthållighet samt de antaganden som därvid gäller i fråga om förutsättningar för import av

olja, omfattning av industriproduktion och utrikeshandel samt ransoneringsystem

- möjligheten att i kris ersätta olja med inhemska bränslen eller el.

Försörjningsberedskapsreserven kan bestå av lager hos staten och enskilda. Däri inräknas de mängder olja som skall lagras av *staten* och de mängder olja ingående i s. k. *kommersiella lager* hos enskilda som beräknas vara tillgängliga vid inledningen av en kris. Återstoden skall hållas av enskilda som *tvångslager* enligt den lag om beredskapslagring av olja och kol som nu föreslås.

Enligt den föreslagna lagen uppkommer lagringsskyldighet för importörer, återförsäljare och förbrukare vid försäljning eller förbrukning av viss omfattning under ett kalenderår (*basåret*). För varje lagringsskyldig bestäms en *bas mängd* som grundval för den mängd olja han skall lagra under det *lagringsår* som börjar den 1 juli efter basåret. Regeringen bestämmer med utgångspunkt i beredskapsbehovet för lagringsåret och hur detta behöver tillgodoses genom bl. a. statliga lager och tvångslager, den procentuella andel av basmängderna för olika oljeprodukter som skall lagras. ÖEF fastställer för varje lagringsskyldig storleken av beredskapslagret.

Liksom tidigare skall särskilda regler gälla för hur den del av lagret, som har reserverats för krigsfallen, skall vara lagrad samt att ianspråktagande får ske endast när den situation inträder för vilken resp. del av lagret har beräknats.

Den nya ordningen för fastställande av beredskapslagret skall tillämpas fr. o. m. lagringsåret 1985/86.

K 83: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga erinringar.

Skälen för mitt förslag: I fråga om beredskapslagringen av olja innebär den nya ordningen inga större praktiska förändringar. Förhållandet mellan de föreslagna riktlinjerna och reglerna i den nya lagen har berörts i avsnitt 2.2.1. Beslutsfördelningen mellan riksdagen och regeringen klargörs nu bättre än tidigare.

De viktigaste sakliga förändringarna i fråga om oljelagring kommer till uttryck i den nya lagen. Jag återkommer till dessa frågor i lagstiftningsavsnittet men vill här beröra den nya ordningen för att fastställa beredskapslagren.

Jag föreslår – i likhet med K 83 och den andre särskilde utredaren – en återgång till systemet med procentuella lagringsmål, vilket således innebär att varje lagringsskyldig under lagringsåret skall lagra en procentuell andel av sin basmängd under basåret för den lagringspliktiga varan. Regeringen

fastställer hur stor procentuell andel av varje varuslag som skall lagras under aktuella lagringsår. ÖEF fastställer sedan beredskapslagrets storlek för varje lagringsskyldig. Som underlag för ÖEF skall den lagringsskyldige inkomma med en deklARATION med behövliga uppgifter om rörelsen.

För att kunna fastställa hur stor procentuell andel av basmängderna som skall lagras måste regeringen göra en bedömning av det totala behovet av beredskapslagring av olja för aktuella lagringsår. Andelens storlek fastställs därefter så att den sammanlagda volymen för tvångslagringen uppnås. Regeringen skall vid denna bedömning vara bunden av de nu föreslagna riktlinjerna, vari ingår de ställningstaganden av riksdagen i olika avseenden som ligger till grund för vår beredskapslagring och som jag har berört i avsnitt 2.1.

K 83 föreslog att samma lagringsprocenttal skall kunna fastställas att gälla oförändrade under en hel lagringsperiod på fem år, om det kan antas att förhållandet mellan konsumtion och lagringsmål inte kommer att förändras nämnvärt under perioden. De faktiska konsumtionsvolymerna av olja kan emellertid komma att väsentligt avvika från de volymer som har legat till grund för lagringsberäkningen, vilket skulle innebära att också lagrens omfattning väsentligt skulle avvika från det faktiska behovet. Detta kan få betydande konsekvenser för försörjningsberedskapen och för de lagringsskyldiga. Mot denna bakgrund bör procenttal enligt min mening kunna fastställas för varje lagringsår. Till grund för beräkningen av lagringsbehovet bör dock ligga förbrukningsprognoser för hela lagringsperioden. Det bör åligga ÖEF att övervaka om den faktiska förbrukningen följer gällande prognoser och om avvikelser uppkommer anmäla detta för regeringen.

Den föreslagna ordningen medför fördelar för både de lagringsskyldiga och ÖEF. Den lagringsskyldiges planering underlättas väsentligt genom att han i god tid före lagringsårets början får kännedom om de procentsatser som skall gälla för tvångslagringen. Med kännedom om försäljningen eller förbrukningen under basåret kan den lagringsskyldige beräkna basmängden och därmed också den förväntade storleken på tvångslagret. ÖEF kan i sin tur fastställa den lagringsskyldiges lagringsvolym så snart deklarationen med uppgifter om rörelsen har inkommit. ÖEF:s administration underlättas väsentligt och de lagringsskyldiga bör kunna få definitiva uppgifter om lagringsskyldighetens omfattning tidigare än vad som nu är fallet.

Vid behovsberäkningen måste som framgått av det tidigare beaktas ytterligare faktorer.

Oljeanvändningen under avspärrning och krig antas sålunda bli lägre än under normala förhållanden. Ett antal åtgärder, bl. a. ransonering och omställning till inhemska bränslen, förutsätts bli vidtagna för att minska konsumtionen. Dessutom antas energianvändningen inom industrin gå ned på grund av att industriproduktionen minskar som en följd av begränsningen av utrikeshandeln. Dessa förhållanden gör att försörjningsbehovet av olja under avspärrning och krig blir lägre än under normala förhållanden.

Antaganden om importförutsättningar, ransoneringssystem och industriproduktion behandlades senast i 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77: 74 bil. 2) och påverkar behovssidan i ÖEF:s försörjningsplaner. Jag utgår ifrån att dessa planeringsförutsättningar kommer att ses över inför kommande försvarsbeslut.

Lagringsbehovet påverkas också av de tillgångar av olja vi har inom landet och av i vilken utsträckning olja kan ersättas med inhemska bränslen och el. Oljelager finns dels som tvångslager hos importörer samt större säljare och förbrukare av olja, dels som statliga lager hos ÖEF. Olja finns vidare som kommersiella lager hos oljehandel och industri samt i fastigheter och gårdscisterner. De kommersiella lagren reducerar beredskapslagringsbehovet genom att statsmakterna, när en försörjningskris inträffar, genom olika regleringsåtgärder kan disponera över lagren. Slutligen reduceras beredskapslagringsbehovet genom att olja vid störningar i tillförseln i viss utsträckning och efter viss tid kan ersättas med inhemska bränslen och el.

Till den statliga lagringen återkommer jag i avsnitt 2.2.4.

Vad gäller frågan om *lagring i bergrum* av en viss del av beredskapslagret bör samma grundläggande principer som hittills gälla. Jag återkommer till frågan i lagstiftningsavsnittet.

2.2.3 Underlag för bedömningen av lagringsbehovet

Uppdrag till statens energiverk och ÖEF

De riktlinjer för oljelagringsprogrammet som riksdagen godkände våren 1984 för perioden 1984/85–1986/87 utgår från antagandet om en oljeförbrukning år 1987 om totalt 17,2 miljoner m³. I prop. 1983/84: 110 framhölls att det kunde finnas anledning att återkomma med förslag till justeringar i anslutning till behandlingen av förslaget till ny lag om beredskapslagring och till K 83:s slutrapport. Mot denna bakgrund fick statens energiverk den 17 maj 1984 regeringens uppdrag att utarbeta reviderade energiprognoser t. o. m. år 1987. ÖEF fick samtidigt i uppdrag att utreda storleken av de kommersiella lagren. Vidare fick ÖEF den 14 juni 1984 regeringens uppdrag att upprätta en försörjningsplan för bränsle- och drivmedelsområdet som underlag för regeringens vidare överväganden om beredskapslagringen av olja. I uppdraget angavs att ÖEF vid utarbetandet av försörjningsplanen dels skulle beakta energiverkets reviderade prognoser över energiförbrukningen, dels göra en förnyad bedömning av utrymmet för oljeersättning med ved och el i kris. Vidare skulle ÖEF beakta resultatet av sin utredning om de kommersiella lagrens storlek.

Energiverkets prognos om energiförbrukningen

Statens energiverk har i september 1984 inkommit med en reviderad prognos över energikonsumtionens utveckling t. o. m. år 1987. Den prognoserade förbrukningen för åren 1986 och 1987 utgör en bedömningsgrund

vid beräkningen av lagringsbehoven för lagringsåren 1985/86 och 1986/87. Min egen bedömning skiljer sig i några avseenden, som jag snart återkommer till, från energiverkets. Den bedömning för åren 1985 och 1987 som presenterades i prop. 1983/84: 110, energiverkets prognos och min egen bedömning för åren 1986 och 1987 framgår av tabellen nedan.

Miljoner m ³	Prop. 1983/84: 110		Energiverket		Min bedömning	
	1985	1987	1986	1987	1986	1987
Motorbensin	4,8	4,8	5,0	5,0	4,8	4,8
Motorbrännolja	2,4	2,5	2,4	2,5	2,4	2,3
Eldningsolja 1-2	4,2	3,5	4,1	3,6	4,1	3,6
Eldningsolja 3-5	5,9	5,2	4,2	4,3	4,2	4,3
Övrigt	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Totalt	18,5	17,2	16,9	16,6	16,7	16,2

Anm.: Olja för inrikes sjöfart har av energiverket förts till eldningsolja 1-2 men finns hos K 83 under motorbrännolja.

Den ändrade prognosen över oljeförbrukningen återverkar på behovet av beredskapslager. Jag återkommer till den frågan i avsnitt 2.2.4.

Verket gör bedömningen att hushållens resande till följd av ökade disponibla inkomster och en fortsatt trendmässig ökning i personbilsresandet leder till en ökad bensinförbrukning. Den energieffektivisering som sker bidrar enbart till att hålla tillbaka en ökning som annars skulle ha blivit ännu större. Vidare ökar godstransporter och resande knutet till näringslivet i takt med den väntade ekonomiska utvecklingen.

Neddragningen av den beräknade användningen av tunn eldningsolja hänför sig i huvudsak till bostadssektorn som ett resultat av konvertering till el, fjärrvärme, värmepumpar m. m.

Förbrukningsminskningen av tjock eldningsolja beror i huvudsak på en fortsatt oljeersättning och effektivisering av oljeanvändningen inom industrin till år 1987. Genom snabb oljeersättning hos värmeverken har också förbrukningen av tjock eldningsolja minskat kraftigt i sektorn bostäder och service. Användningen understiger väsentligt den bedömning som presenterades för K 83, vilket bl. a. beror på en betydligt lägre oljeanvändning för år 1983 än som statistiskt kunde påvisas vid tiden för utarbetandet av prognosen till K 83.

Gasolförbrukningen inom industrin väntas öka något, medan förbrukningen av övriga produkter bedöms i stort sett oförändrad jämfört med K 83:s prognos.

För egen del har jag i huvudsak inget att erinra mot de bedömningar som energiverket har gjort. När det gäller förbrukningen av motorbensin och dieselbrännolja gör jag emellertid den bedömningen att den prognoserade ökningen är för hög. Större delen av ökningen faller på år 1984 under vilket år det har rått speciella förhållanden på bensinmarknaden med omfattande priskrig, som med största sannolikhet har bidragit till förbrukningsökning-

en. Även ökningen i turismen får antas ha bidragit härtill. Regeringen har vidare i prop. 1984/85: 45 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. föreslagit att riksdagen antar förslag om höjning av bensinskatten fr. o. m. den 1 december 1984 och av kilometerskatten fr. o. m. den 7 mars 1985. Av dessa skäl beräknar jag för åren 1986 och 1987 bensinförbrukningen till drygt 4,8 resp. knappt 4,8 miljoner m³ och förbrukningen av dieselbrännolja till 2,4 resp. drygt 2,3 miljoner m³.

Sammanfattningsvis blir då den prognoserade oljeförbrukningen, som skall ligga till grund för beräkningen av lagringsbehovet lagringsåret 1985/86 ca 16,7 miljoner m³ och för lagringsåret 1986/87 ca 16,2 miljoner m³.

Jag ansluter mig således i princip till energiverkets prognos men vill ändå inte utesluta att den minskning i oljekonsumtionen, som förutses i denna, kan komma att ske i snabbare takt. Det är därför angeläget att ansvariga myndigheter följer konsumtionsutvecklingen.

Jag återkommer till energiverkets prognos i min redogörelse för försörjningsplanen.

Kommersiella lager av olja vid inträdandet av en försörjningskris

Kommersiella lager av oljeprodukter finns hos oljehandel och industri samt i fastigheter och gårdscisterner. Raffinaderierna har kommersiella lager av råolja. Lagren av oljeprodukter betraktas som en tillgångspost vid bedömningen av lagerbehoven eftersom statsmakterna, när en försörjningskris inträffar, genom olika regleringsåtgärder kan disponera över lagren.

ÖEF bedömer de kommersiella lagrens storlek vid inträdandet av en försörjningskris till 1,3 miljoner m³ för lagringsåret 1985/86 och till 1,25 miljoner m³ för lagringsåret 1986/87. Regeringens bedömning i prop. 1983/84: 110, som var densamma som K 83:s, var 1,62 miljoner m³ för lagringsåret 1985/86 och 1,5 miljoner m³ för lagringsåret 1986/87. Sammanställningen nedan visar lagrens fördelning på olika produktslag enligt K 83:s bedömning, ÖEF:s nya bedömning och min egen bedömning.

1 000 m ³	1985/86		1986/87		1985/86	
	K 83		ÖEF		Min bedömning	
	1985/86	1986/87	1985/86	1986/87	1985/86	1986/87
Dieselbrännolja i gårdscisterner	100	100	100	100	100	100
Tunn eldningsolja i fastigheter	650	600	550	550	600	575
Tjock eldningsolja hos större förbrukare	875	800	650	600	750	700
Totalt	1 625	1 500	1 300	1 250	1 450	1 375

Av tabellen framgår att lager av dieselbrännolja och tunn eldningsolja bedöms vara tillgängliga i gårdscisterner och fastigheter. Dessa lager har uppskattats av ÖEF i samråd med Svenska Petroleum Institutet och grundas på antalet oljeeldade fastigheter och gårdscisterner, bedömd genomsnittlig storlek av tankanläggningar och normal fyllnadsgrad av dessa under fredsförhållanden. Lagren av tunn eldningsolja inom förbrukarsektorn har minskat och en fortsatt minskning bedöms som sannolik på grund av den fortlöpande övergången till användning av el och inhemska bränslen. Oljehandeln och industrin bedöms inte ha några kommersiella lager av dessa produkter vid inledningen av en försörjningskris.

Lager av tjock eldningsolja bedöms finnas i viss omfattning hos större förbrukare men däremot inte hos oljehandeln.

För resterande två produkter, motorbensin och gasol, är lagren så små i normala situationer att man måste räkna med att dessa är förbrukade vid inträdandet av en försörjningskris.

Jag ansluter mig till ÖEF:s bedömning vad gäller inom vilka förbrukarkategorier kommersiella lager kan antas finnas tillgängliga vid inledningen av en kris. Min uppfattning är emellertid att en övergång från olja till andra energislag inte slår igenom fullt ut i sänkta kommersiella lager. Jag har därför gjort den bedömningen att de kommersiella lagrens storlek vid inledningen av en kris kan beräknas uppgå till 1,450 miljoner m³ lagringsåret 1985/86 och till 1,375 miljoner m³ lagringsåret 1986/87. Dessa poster bör därför utgöra s. k. avdragsposter i försörjningsplanen för olja. Jag återkommer till denna senare.

Förutom kommersiella lager av oljeprodukter finns kommersiella lager av råolja hos raffinaderierna. Enligt mitt lagförslag kan raffinaderierna efter tillstånd av ÖEF få helt eller delvis använda sina råoljelager för att fullgöra tvångslagringskyldigheten. Motsvarande möjlighet finns enligt LOL. Enligt 5 § förordningen (1984: 638) med vissa bestämmelser rörande beredskapslagring av olja m. m. skall ÖEF vid tillståndsprövningen räkna bort 450 000 m³ från raffinaderiernas totala kommersiella råoljelager och fördela denna volym mellan raffinaderierna i förhållande till den mängd råolja som de raffinerar. Raffinaderierna får således vid fullgörandet av beredskapslagringen inte tillgodoräkna sig sina råoljelager fullt ut, utan endast den del som överstiger den tilldelade volymen.

Råoljelagren hos raffinaderierna har sjunkit med ca 200 000 m³ till i genomsnitt drygt 800 000 m³, men stora variationer kan förekomma mellan olika månader. Detta sammanhänger med att importen sker i stora tankfartyg. ÖEF anför i sin skrivelse att raffinaderiföretagen i ökad omfattning har utnyttjat sina råoljelager för tvångslagringen. Riksdagen beslutade våren 1984 om en kraftig ökning av tvångslagringsmålen för bensin och gasol. Detta bedöms med stor sannolikhet medföra att hela råoljelagret måste utnyttjas för tvångslagringen. ÖEF finner detta naturligt med hänsyn till raffinaderiernas ekonomiska svårigheter att öka lagren av färdigprodukter.

Begränsningen i möjligheterna att för tvångslagring använda hela råoljelagret bör därför enligt ÖEF tas bort och utgöra ett led i förutsättningarna att inom landet behålla önskvärd raffinaderikapacitet.

Denna fråga, som ankommer på regeringen att avgöra, får tas upp efter ytterligare beredning.

Jag har nyss redogjort för i vilken omfattning kommersiella lager av oljeprodukter kan bedömas finnas tillgängliga i inledningen av en kris. Beträffande de kommersiella lagren av råolja hos raffinaderierna vill jag säga att ett slopande av 450 000 m³-gränsen, på de grunder ÖEF har anfört, skulle leda till den bedömningen att inga kommersiella lager av råolja finns tillgängliga vid inledningen av en kris.

Jag är för egen del inte beredd att nu ta ställning till i vilken omfattning råoljelager hos raffinaderierna kan bedömas finnas tillgängliga i inledningen av en kris. Jag anser därför, att någon ändring i gällande föreskrift tills vidare inte bör göras. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga.

Oljeersättning med inhemska bränslen eller el vid kriser

Olja kan vid störningar i tillförseln under avspärning och krig i viss utsträckning och efter viss tid ersättas av andra energiformer. Denna ersättning gör att behovet av beredskapslager av olja kan minska i motsvarande omfattning vid samma krav på uthållighet. Ersättningsmöjligheten bedömdes i prop. 1983/84: 110 motsvara totalt knappt 1.7 miljoner m³ olja lagringsåret 1986/87. Jag påpekade emellertid att osäkerheten måste anses vara stor vad gäller bedömningar att i framtiden ersätta olja med andra energislag i händelse av kris. Jag nämnde som exempel de förändringar i energisystemet som håller på att ske som en följd av fjärrvärmenätets utbyggnad och statsmakternas stöd till oljeersättande åtgärder. Möjligheterna att utan omfattande ombyggnader m. m. till rimlig kostnad ersätta olja i kris minskar genom den här typen av åtgärder.

ÖEF har vid utarbetandet av reviderade försörjningsplaner gjort en förnyad bedömning av utrymmet för oljeersättning med ved och el i kris. Visst faktaunderlag har därvid inhämtats från energiverket.

ÖEF anser att möjligheterna till oljeersättning minskar med tiden vartefter oljeberoendet minskar. För lagringsåren 1985/86 och 1986/87 beräknar ÖEF ersättningsmöjligheten till totalt 1,55 miljoner m³ eller en minskning med 110 000 m³. Förutsättningarna för oljeersättning med el är däremot desamma som de som låg till grund för beräkningarna av beredskapslagringsbehovet av olja i prop. 1983/84: 110.

I min bedömning av behoven av beredskapslager av olja lagringsåren 1985/86 och 1986/87 utgår jag ifrån en oljeersättning med ved och el i kriser på totalt 1.63 miljoner m³. Skillnaden i förhållande till ÖEF, plus 80 000 m³, beror på att jag räknar med något ökade möjligheter att ersätta olja med el i händelse av kris. Jag vill framhålla att ÖEF noga bör följa utvecklingen på

området och, om påtagliga förändringar sker, ge regeringen detta till känna.

ÖEF:s försörjningsplaner för 1985/86 och 1986/87

ÖEF har i enlighet med regeringens uppdrag den 14 juni 1984 upprättat och inkommit med försörjningsplaner inom bränsle- och drivmedelsområdet för lagringsåren 1985/86 och 1986/87. Enligt uppdraget skulle utgångspunkten vid upprättandet av dessa vara

- de lagringsmål för tvångslagring som anges i prop. 1983/84: 110,
- minimering av statens lager av råolja vid bibehållen beredskap,
- energiverkets reviderade energiprognoser enligt regeringens beslut den 17 maj 1984,
- översynen av de kommersiella lagrens storlek enligt regeringens beslut den 17 maj 1984,
- en förnyad bedömning av utrymmet för oljeersättning med ved och el i kris.

ÖEF:s översyn av försörjningsplanerna har resulterat i ett bedömt lagringsbehov för de båda lagringsåren 1985/86 och 1986/87 om drygt 14,7 resp. knappt 14,4 miljoner m³. Vid bedömningen av lagerbehoven har energiverkets reviderade energiprognoser, förändringarna av de kommersiella lagrens storlek och utrymmet för oljeersättning med ved och el i kris beaktats. ÖEF anser mot denna bakgrund att ett oförändrat statligt råoljelager på 2,7 miljoner m³ ger en god balans mellan råolja och produkter.

2.2.4 Min bedömning av lagringsbehovet

De riktlinjer som skall ligga till grund för regeringens bedömning av lagringsbehovet ingår i försörjningsplanen. Försörjningsplanen bör sålunda vara utgångspunkt för regeringens bedömning av beredskapslagringen av olja och dess sammansättning.

Jag redogör nu för min samlade bedömning av oljelagrets storlek lagringsåren 1985/86 och 1986/87, fördelningen på olika produktslag samt mellan tvångslagring och statlig lagring.

Jag vill erinra om att lagren för fredskris, avspärrning och krig i planeringshänseende numera betraktas som en enda beredskapsreserv benämnd försörjningsberedskapsreserv. Särskilda regler gäller emellertid för hur den del som avser krigsfallen skall vara lagrad och ianspråktagande av lagren får ske endast när den situation inträder för vilken resp. del av lagret har beräknats.

Med utgångspunkt i en beräknad oljeförbrukning år 1986 om totalt 16,7 miljoner m³ bedömer jag att lagerbehovet lagringsåret 1985/86 uppgår till ca 14,5 miljoner m³. För lagringsåret 1986/87 har lagerbehovet bedömts till ca 14,0 miljoner m³ utifrån en beräknad oljeförbrukning år 1987 om 16,2 miljoner m³. Vid bedömningen har jag utgått från dels de av riksdagen fastslagna förutsättningarna för beredskapsplaneringen, dels storleken på

de kommersiella lagren vid inledningen av en kris (1,45 resp. 1,38 miljoner m³ lagringsåren 1985/87 och 1986/87) och dels utrymmet för oljeersättning med ved och el i kris (1,63 miljoner m³).

I lagringsvolymen ingår en post för oåtkomliga kvantiteter i form av bottensats i lagringsutrymmen samt eventuellt spill vid distributionen. Denna har i likhet med tidigare beräknats till 2% för avspärrnings- och krigsfallen och till 5% för fredskrisfallet.

Det av mig bedömda beredskapslagringsbehovet av olja kan sammanfattas i följande punkter:

- totala lagringsmål för lagringsåren 1985/86 och 1986/87 om ca 14,5 resp. ca 14,0 miljoner m³.
- ett statligt råoljelager på 1,6 miljoner m³ lagringsåret 1986/87.
- ett statligt produktlager lagringsåret 1986/87 på ca 1,2 miljoner m³.
- en tvångslagringsvolym lagringsåren 1985/86 och 1986/87 på ca 9,3 resp. ca 9,4 miljoner m³.

Den angivna tvångslagringsvolymen medför följande *förändringar i tvångslagren* av olja i förhållande till vad som finns i lager vid utgången av lagringsåret 1984/85, totalt och fördelade på lagringsåren 1985/86 och 1986/87:

Varuslag 1 000 m ³ (gasol 1 000 ton)	Totalt	1985/86	1986/87
Motorbensin	+ 605	+300	+305
Fotogen	- 15	- 7	- 8
Dieselbrännolja/ tunn eldningsolja	+ 484	+290	+194
Tjock eldningsolja	-1 113	-758	-355
Gasol	+ 25,5	+ 18	+ 7,5

Beträffande *statens lagring* av olja vill jag anföra följande.

I prop. 1983/84: 110 anfördes att som riktlinje för statens lager av råolja lagringsåret 1986/87 borde gälla en volym på 2,7 miljoner m³, vilket innebar en minskning med 1,2 miljoner m³ varav 600 000 m³ skulle utförsäljas under lagringsåret 1984/85.

Jag har gjort den bedömningen att ytterligare 1 100 000 miljoner m³ av statens lager av råolja kan säljas ut. I stället bör staten hålla en större andel produkter i lager, främst motorbensin och gasol. Detta ger, med hänsyn till oljekonsumtionens utveckling, en god balans mellan råolja och produkter i beredskapsreserven. Den ökade produktlagringen innebär också en ökad försörjningstrygghet i kris.

För den statliga lagringen av råolja och produkter föreslår jag, totalt och fördelat på lagringsåren 1985/86 och 1986/87, följande förändringar i förhållande till vad som finns i lager vid utgången av lagringsåret 1984/85:

Varuslag 1 000 m ³ (gasol 1 000 ton)	Totalt	1985/86	1986/87
Råolja	- 1 700	- 600	- 1 100
Motorbensin	+ 180	-	+ 180
Flygdrivmedel	+ 74	-	+ 74
Dieselbrännolja/ tunn eldningsolja	- 243	-	- 243
Gasol	+ 16	-	+ 16

Den omstrukturering av statens lager som jag har redovisat här beräknas medföra en budgetförstärkning av engångsnatur om ca 1 175 milj. kr., inkl. mina förslag på kolområdet (avsnitt 2.3.4). Om oljekonsumtionens utveckling ger anledning att sänka lagringsvolymerna skall detta i första hand ske genom utförsäljning av statliga lager.

Den föreslagna lagerökningen av motorbensin, gasol och flygdrivmedel kommer att ställa krav på lagringsutrymmen, som är anpassade för produkterna. Sådana utrymmen måste iordningställas. Hänsyn måste härvidtas till bl. a. de senaste årens erfarenheter beträffande bakteriell tillväxt vid bergumslagring samt till de successivt ökande naturmiljökraven i samband med oljelagringen – krav som kan beräknas accentueras ytterligare.

Medel för anläggningsbehoven kommer att anvisas ÖEF. Utrymmena bör vidare ordnas så att de återkommande kostnaderna för lagringen minimeras. Jag tänker då på att de aktuella produkterna, enligt vad jag har erfarit, bedöms behöva omsättas väsentligt oftare än hittills lagrade varor. Främst gäller detta motorbensin.

Det har övervägts att för produktlagring utnyttja befintliga eller i framtiden friställda bergum, bl. a. ett i Nynäshamn. Det är emellertid tveksamt om detta är lämpligt bl. a. mot bakgrund av vad jag nyss har sagt om bakteriell tillväxt och omsättning. Nybyggnad av utrymme för gasol resp. nybyggnad, förhyrning eller konvertering av stålcisterner för motorbensin och flygdrivmedel måste därför förutses.

Det är inte möjligt att nu närmare precisera kostnaderna, men ÖEF kommer att anmodas inkomma med förslag till anordnande av lagringsutrymmen, liksom tidplan härför. Behov av medel kan förutses redan innevarande budgetår.

Jag vill slutligen redogöra för min bedömning av lämplig lagringsprocent för resp. produktslag lagringsåret 1985/86.

Regeringen fastställer i början av varje år genom regeringsbeslut lagringsprocenterna för närmast följande lagringsår. Beslutet fattas på basis av uppställda tvångslagringsmål för lagringsåret och bedömd konsumtion under basåret. Med beaktande av befintliga prognoser över oljekonsumtionen år 1984 har jag bedömt, att procentsatserna lagringsåret 1985/86 för motorbensin blir ca 40 procent, för fotogen ca 520 procent, för dieselbrännolja/tunn eldningsolja ca 62 procent, för tjock eldningsolja ca 61 procent

samt för gasol ca 23 procent. Jag vill framhålla att min redovisning här är preliminär i avvaktan på kommande regeringsbeslut.

Vad gäller fotogen beror det höga procenttalet på att framför allt försvarsmaktens behov vid mobilisering och krig, bl. a. genom nödvändig inblandning av fotogen i motorbrännolja vid låga temperaturer och för belysnings- och uppvärmningsändamål, väsentligt överstiger den fredstida förbrukningen. Jag avser att med chefen för försvarsdepartementet ta upp frågan om lagringskyldighet för fotogen i större omfattning kan åläggas det militära försvaret i stället för det ekonomiska försvaret.

Jag vill slutligen också erinra om att enligt 24 § i mitt lagförslag kan regeringen eller, efter regeringens bestämmande, ÖEF helt eller delvis befria från lagringskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att beredskapsåliggandet inte bör uppfyllas vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan, s. k. inlagring. Jag vill här också erinra om vad som anfördes i prop. 1983/84: 110 s. 69 att skäl för dispens också kan vara när t. ex. industri- eller regionalpolitiskt angelägen produktion och/eller sysselsättning skulle hotas vid tillämpning av reglerna. Medgivande om reducering av lagringskyldigheten måste lämnas med stor restriktivitet.

2.3 Beredskapslagring av kol

2.3.1 Utgångspunkter

Någon skyldighet att lagra kol finns f. n. inte.

Frågan om beredskapslagring av kol behandlades av 1980 års oljelagringskommitté (OLK 80) i betänkandet (Ds H 1981: 2) Kol, uran och gas för kristid. Där föreslogs att säljare och förbrukare skulle åläggas att hålla tvångslager enligt samma grundprincip som på oljeområdet. Något särskilt fredskrislager ansågs inte behövas. Regeringen anmälde i prop. 1981/82: 102 om säkerhets- och försvarspolitikerna samt totalförsvarets fortsatta utveckling att den anslöt sig till principerna i OLK 80:s förslag och att den avsåg att senare återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning efter viss ytterligare beredning av frågan. Sedan detta skett genom de i inledningen nämnda särskilda utredarna, föreligger nu ett förslag till lagstiftning som gäller även kol. Lagringskyldighet föreslås inträda fr. o. m. lagringsåret 1985/86.

Stenkol kan på grundval av användningsområdet indelas i två huvudgrupper, nämligen ångkol för energiomvandling, exempelvis genom förbränning i pannor, och kokskol för framställning av koks och masugns gas. Olika sorters ångkol skiljer sig starkt vad gäller bl. a. värmevärde, askhalt och förbränningssegenskaper. Förbränningsanläggningarna byggs därför med tanke på vilka sorters ångkol man avser att använda och kan då vara olämpliga för andra kvaliteter. Den inhemska kolproduktionen är och kan väntas förbli obetydlig. Det är lagring av ångkol som har direkt betydelse

för energiberedskapen. När jag i fortsättningen talar om kol avses därmed ångkol.

Förbrukningen av kol ökar. År 1979 förbrukades drygt 400 000 ton ångkol varav ca 90% inom industrin. År 1983 uppgick förbrukningen till närmare 1,4 miljoner ton. Därav utnyttjades ca 60% i kraftvärmeverk och värmeverk samt ca 40% inom industrin. Kolförbrukningen väntas även fortsättningsvis öka, framför allt genom ersättning av tjock eldningsolja. Statens energiverk har för K 83 gjort följande bedömning av kolanvändningen för energiändamål under perioden 1984–1987.

1 000 ton	1984	1985	1986	1987
Industri	585	620	660	700
Jordbruk, trädgårdsnäring	5	6	8	10
Bostäder, service m. m.	30	35	40	45
Elproduktion	50	110	250	360
Fjärrvärmeproduktion, värme	1 150	1 390	1 350	1 340
Summa	1 820	2 161	2 308	2 455

Enligt gällande riktlinjer för introduktion av kol bedöms kolanvändningen begränsas till 3–4 miljoner ton år 1990.

K 83 har i sitt slutbetänkande (Ds I 1984: 13) Energiberedskap för kristid som lagringsmål för beredskapslagringen av ångkol för avspärrning och krig förordat 1 228 miljoner ton för 1985/86 och 1 212 miljoner ton för 1986/87. Till grund för beräkningen av behoven av ångkol i kris ligger samma förutsättningar som gäller för oljelagringsprogrammet i fråga om längden av avspärrnings- och krigsperioderna samt möjlig import under dessa. Vidare antas att kriskonsumtionen inom uppvärmnings- och industrisektorerna dels sjunker genom bl. a. minskad industriproduktion, dels begränsas genom ransoneringar m. m. i samma utsträckning som på oljeområdet.

2.3.2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av kol

Mitt förslag: Som riktlinjer för beredskapslagring av kol skall följande gälla.

En försörjningsberedskapsreserv skall finnas för krig och avspärrning.

Försörjningsberedskapsreservens storlek planeras med utgångspunkt i landets totala beredskapsbehov av kol. Därvid skall beaktas

- beräknat kolbehov vid normala förhållanden under den tid som lagringen skall ske
- gällande planeringsförutsättningar för krig och avspärrning med avseende på försörjningsstandard och försörjningsuthållighet samt de antaganden som därvid görs i fråga om förutsättningar för import av olja, omfattning av industriproduktion och utrikeshandel samt ransoneringssystem

– möjligheten att ersätta kol med inhemska bränslen eller el.

Försörjningsberedskapsreserven kan bestå av lager hos staten och enskilda. De lager av kol som ingår i försörjningsberedskapsreserven är dels s. k. *kommersiella lager* hos enskilda som beräknas vara tillgängliga vid inledningen av en försörjningskris, dels *tvångslager* enligt den lag om beredskapslagring av olja och kol som föreslås i kap. 3.

Enligt den föreslagna lagen uppkommer lagringsskyldighet för importörer, återförsäljare och förbrukare vid försäljning eller förbrukning av viss omfattning under ett kalenderår (*basåret*). För varje lagringsskyldig bestäms en *basmängd* som grundval för den mängd kol han skulle lagra under det *lagringsår* som börjar den 1 juli året efter basåret. Regeringen bestämmer med utgångspunkt i beredskapsbehovet för lagringsåret den procentuella andel av basmängderna som skall lagras. ÖEF fastställer för varje lagringsskyldig storleken av beredskapslagret.

Beredskapslager av kol enligt denna ordning skall hållas fr. o. m. lagringsåret 1985/86.

K 83: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: *Svenska Stenkolimportörers Förening* framhåller att beräkningar av såväl kolanvändning som kolbehov i kris måste betraktas som ytterst osäkra då hela kolanvändningen i landet befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Föreningen anser också att inhemska bränslen bör kunna ersätta kol i större omfattning.

Skälen för mitt förslag: Samma riktlinjer som för olja bör enligt min mening gälla vid beräkningen av beredskapslagringsbehovet inför avspärrning och krig av kol. Min åsikt överensstämmer med vad OLK 80 och K 83 har föreslagit. Jag har redogjort närmare för dessa förutsättningar i avsnitt 2.2.2 vad avser olja och hänvisar till detta vad avser kol.

Lagringsskyldighet för kol bör – som K 83 föreslår – införas fr. o. m. lagringsåret 1985/86. Några riksdagsbeslut för beredskapsplaneringen eller riktlinjer för beredskapslagringen finns inte vad avser kol. Samma förutsättningar bör gälla för kol som för olja, med undantag för att ett särskilt fredskrislager av kol f. n. inte behöver byggas upp. Jag utgår ifrån att planeringsnormerna för kol kommer att övervägas noga inför kommande försvarsbeslut.

Jag anser sålunda att det inte finns anledning att nu bygga upp ett fredskrislager av kol. Den geografiska fördelningen av koltillgångarna och den svenska importens sannolika länderursprung talar för att risken för fredskriser på kolområdet är ringa i förhållande till vad som gäller för oljan. Möjligheten finns också att vid eventuella tillfälliga svårigheter att importera kol snabbt ersätta kol med olja om tillgången på olja är god. Framtida

allvarliga störningar på kolmarknaden kan emellertid inte uteslutas. Vidare är kolanvändningen f. n. i ett uppbyggnadsskede. Det kan därför finnas anledning att om några år återkomma till frågan om en fredskrisreserv av kol.

Till den statliga lagringen av kol återkommer jag i avsnitt 2.3.4.

2.3.3 Underlag för bedömningen av lagringsbehovet

Förbrukningsutvecklingen för kol

Förbrukningen av kol ökar. År 1979 förbrukades drygt 400 000 ton kol för energiändamål varav ca 90% inom industrin. År 1983 uppgick förbrukningen till närmare 1,4 miljoner ton. Därav utnyttjades ca 60% i kraftvärmeverk och värmeverk samt ca 40% inom industrin. Kolförbrukningen väntas även fortsättningsvis öka, framför allt genom ersättning av tjock eldningsolja. Statens energiverk har för K 83 gjort följande bedömning av kolanvändningen för energiändamål under perioden 1984–1987 (1 000 ton).

1984	1985	1986	1987
1 820	2 161	2 308	2 455

Enligt gällande riktlinjer för introduktion av kol (prop. 1983/84: 158, NU 44, rskr 390) beräknas förbrukningen begränsas till 3–4 miljoner ton år 1990.

I de energiprognoser t. o. m. år 1987 som energiverket har gjort redovisas också uppgifter över den beräknade förbrukningen av kol. Dessa skiljer sig något från uppgifterna till K 83 men visar ingen klar förändring i mönstret.

För egen del vill jag understryka att bedömningar över förbrukningsutvecklingen av kol är behäftade med stor osäkerhet eftersom kolanvändningen är i ett uppbyggnadsskede. Svenska Stenkolsimportörers Förening har också framhållit detta i sitt remissyttrande. Det går därför inte att med bestämdhet säga att den ena prognosen skulle vara bättre än den andra. Jag har därför utgått från K 83:s prognoser vid min bedömning av beredskapsbehovet av kol. Jag återkommer senare till detta.

Kommersiella lager av kol vid inträdandet av en försörjningskris

Även i fråga om kol kan antas att tillgångar i form av s. k. kommersiella lager finns tillgängliga vid inledningen av en kris. Kommersiella lager, dvs. de lager som då bedöms finnas utöver tvångslagren, reducerar behovet av beredskapslager. Särskilt som kolanvändningen nu är i ett uppbyggnadsskede föreligger svårigheter att uppskatta storleken av de kommersiella lagren. K 83 bedömer för sin del att dessa tillgångar uppgår till åtminstone 100 000 ton.

Jag ansluter mig till K 83:s uppskattning av storleken av de kommersiella lagren. Jag vill emellertid inte utesluta att dessa kan vara större och förordar därför att en närmare undersökning görs inför det lagringsprogram av olja och kol som börjar den 1 juli 1987.

Kolersättning med inhemska bränslen eller el vid kriser

Liksom i fråga om olja bör det finnas vissa möjligheter att övergå till inhemska energikällor i kris. En begränsad del av kolförbrukningen för fjärrvärmeproduktion bör sålunda kunna ersättas med vedbränsle. K 83 uppskattar att 50 000 ton kol per år kan ersättas på detta sätt. Vidare bör kol i någon mån kunna ersättas i avspärrningsfallet med vatten- och kärnkraftbaserad el genom ökad användning av elpannor för fjärrvärmeproduktion. K 83 uppskattar denna kolersättning till 100 000 ton per år.

Osäkerheten är stor i vilken utsträckning kol kan ersättas med annan energi i händelse av kris. Svenska Stenkolsimportörers Förening tror att inhemska bränslen kan ersätta kol i större omfattning än vad K 83 har antagit. Användning av nya förbränningsmetoder med s. k. fluidiserade bäddar innebär ökade möjligheter att utnyttja ersättningsbränslen under kristid. Möjligheterna att ersätta kol med t. ex. ved beror således på vilka typer av koleldade anläggningar, som kommer att finnas installerade.

Jag vill framhålla att också frågan om ersättning med annan energi är av stor vikt och bör undersökas närmare inför nästa lagringsprogram av olja och kol. Jag har emellertid inte nu anledning att inta en annan ståndpunkt än K 83.

2.3.4 Min bedömning av lagringsbehovet

De riktlinjer som skall ligga till grund för regeringens bedömning av lagringsbehovet skall också ingå i särskilt upprättade försörjningsplaner. Försörjningsplanen bör sålunda vara utgångspunkt för regeringens bedömning av beredskapslagringsbehovet.

I fråga om behovet av kol för elproduktion beräknas inga kolbaserade kraftverk vara i drift under avspärrning eftersom vattenkraften och kärnkraften kan antas räcka för det i detta krisfall reducerade elbehovet. I krigsfallet däremot antas kärnkraftverken komma att ställas av. Då behövs kol för drift av all tillgänglig kolbaserad produktionskapacitet.

Med beaktande av dessa förutsättningar, den bedömda storleken på de kommersiella lagren vid inledningen av en kris samt ersättningsmöjligheten med vedbränslen, vatten- och kärnkraftbaserad el har beredskapslagringsbehovet beräknats till 1,228 miljoner ton för lagringsåret 1985/86 och 1,212 miljoner ton för lagringsåret 1986/87. Till grund för beräkningarna ligger en prognoserad förbrukning på 2,308 resp. 2,455 miljoner ton för resp. lagringsår.

Lagringsbehovet sjunker något lagringsåret 1986/87 trots att normalförbrukningen väntas öka. Detta beror på att en betydande del av ökningen av

normalförbrukningen består av kol för elproduktion. I avspärrningsfallet antas emellertid det reducerade elbehovet kunna täckas genom vattenkraft och kärnkraft, varför ökningen inte slår igenom för detta krisfall. Det är därför endast i krigsfallet som denna ökning får fullt genomslag i krisbehovet. Samtidigt medför den ökande normalförbrukningen att avdraget för tillgänglig importkvantitet kol räknas upp, varigenom nettobehovet sjunker.

Jag har inte funnit skäl att göra en annan bedömning än vad K 83 har gjort.

Jag har tidigare anfört att jag i likhet med K 83 inte finner någon anledning att nu bygga upp ett fredskrislager av kol. K 83 är emellertid av uppfattningen att även kolimport riskerar att drabbas av fredskrisstörningar varför frågan om ett fredskrislager av kol bör prövas ytterligare inför beslutet om nästa lagringsprogram för olja och kol. Det kollager som f. n. finns hos ÖEF bör därför enligt K 83 inte underskrida 600 000 ton, vilket motsvarar ca 90 dagars nettoimport. De remissinstanser som har yttrat sig i frågan (SPI, SPK, STEV och ÖEF) delar K 83:s uppfattning.

Jag har tidigare framhållit att det kan finnas anledning att återkomma till frågan om en fredskrisreserv av kol. Andra viktiga faktorer, som jag har nämnt tidigare och som också bör behandlas senare, är de kommersiella lagrens storlek och möjligheten att sätta in ersättningsbränslen.

ÖEF har sedan slutet av 1950-talet haft ett kollager. Som mest har detta uppgått till 1,2 miljoner ton och det utgör nu ca 750 000 ton. Genom beredskapslagring av kol för avspärrning och krig bygger vi upp en försörjningsstrygghet på området som vi tidigare har saknat och som motsvarar vad som gäller för olja. Min uppfattning är därför att ÖEF bör sälja ut det befintliga kollagret senast under lagringsåret 1985/86.

Enligt mitt lagförslag kan den som är skyldig att lagra kol få medgivande att fullgöra detta åliggande på annat från beredskapssynpunkt lika betryggande sätt. Jag återkommer till detta i lagstiftningsavsnittet.

Vad gäller min bedömning av vilken *lagringsprocent* som bör gälla för kol vill jag anföra följande.

Regeringen fastställer i början av varje år genom regeringsbeslut lagringsprocenten för närmast följande lagringsår. Beslutet fattas på basis av uppställt tvångslagringsmål för lagringsåret och fastställd konsumtion under basåret. Detta skulle medföra ett lagringsprocenttal på ca 67 procent lagringsåret 1985/86. K 83 förordar, mot bakgrund av att kol i första hand ersätter tjock eldningsolja, att samma procentsats fastställs för kol som för tjock eldningsolja. Denna uppgår enligt min bedömning till ca 61 procent, dvs. en skillnad på ca 6 procentenheter.

Jag har tidigare påtalat flera osäkerhetsfaktorer, som inverkar på bedömningen av lagringsbehovet av kol. Mot bakgrund härav och att kol i relativt stor omfattning ersätter tjock eldningsolja är min bedömning att en anpassning av lagringsprocenten för kol till vad som gäller för tjock eld-

ningsolja bör göras för lagringsåret 1985/86. För lagringsåret 1985/86 bör den av mig preliminärt beräknade procentuella andelen av basmängden enligt min bedömning därför utgöra ca 61 procent.

2.4 Beredskapslagring av kärnbränsle

Mitt förslag: Som riktlinjer för beredskapslagring av kärnbränsle skall följande gälla.

Beredskapen på kärnbränsleområdet bibehålls på nuvarande nivå. Detta innebär att kärnbränsle motsvarande en elproduktion om 35 TWh skall hållas som beredskapslager. Tillsammans med det lager, som finns inbyggt i själva reaktorn, produkter i arbete samt kommersiella lager blir den totala uthålligheten 104–111 TWh motsvarande en uthållighet om 22–23 månader vid full drift av tolv reaktorer. Svensk Kärnbränslehantering AB bör även i fortsättningen svara för att det nämnda reservlagret upprätthålls.

K 83: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga erinringar.

Skäl för mitt förslag: Frågan om vår försörjningsberedskap på kärnbränsleområdet behandlades senast i prop. 1981/82: 102 bil. 3 om säkerhets- och försvarspolitiken samt totalförsvarets fortsatta utveckling. Till grund för de överväganden som där gjordes låg OLK 80:s slutbetänkande (Ds H 1981: 2) Kol, uran och gas för kristid. Den då pågående lageruppbyggnaden bedömdes där som tillräcklig, men regeringen framhöll ändå att det i samband med översynen av oljelagringsprogrammet fanns anledning att åter pröva beredskapslagrens storlek. Med anledning härav fick K 83 i uppdrag att utföra denna prövning. K 83 å sin sida förordar att beredskapslagren av kärnbränsle behålls oförändrade. Samtliga remissinstanser är av samma åsikt.

Jag har för egen del funnit att de överväganden som gjordes i prop. 1981/82: 102 bil. 3 äger giltighet också i dag. Jag kan härigenom också ansluta mig till vad K 83 anfört i frågan.

Mitt förslag innebär att det befintliga beredskapslagret av kärnbränsle, motsvarande en elproduktion om 35 TWh, skall bibehållas oförändrat. Härtill kommer att det vid varje tidpunkt finns ett visst inbyggt lager i reaktorerna eftersom bränslet tillförs dessa med vissa intervall. Dessutom finns insatsvaror för kärnbränsleproduktion och kommersiella lager. Tillsammans medger dessa lagertillgångar en total uthållighet på 104–111 TWh eller omräknat i tid ca 22 månaders full drift av tolv kärnkraftblock.

En väsentlig skillnad i beredskapshänseende mellan kärnbränsle och olja är att lagstadgad lagringsskyldighet saknas i fråga om kärnbränsle. Där-
emot har kärnkraftföretagen genom sitt gemensamma bolag Svensk Kärn-
bränslehantering AB (SKB) i ett avtal med staten åtagit sig att hålla det
aktuella beredskapslagret. Jag anser att denna ordning bör gälla även i
fortsättningen.

I gällande planeringsförutsättningar för det ekonomiska försvaret ingår
att kärnkraftverken skall kunna stängas av i krig. I en avspärningssitua-
tion avses däremot verken kunna drivas med full effekt. Som jag nyss har
redovisat medger den befintliga lagerberedskapen en uthållighet som över-
skrider de antagna behoven i avspärningssituationer, vilka i planerings-
hänseende antas uppgå till drygt ett år. En reserv finns därmed för längre
eller andra typer av störningar än vad planeringen utgår från.

Jag anser att det är en fördel att vi har denna reservkapacitet på kärn-
bränsleområdet. Även om risken för fredskrisliknande avbrott i tillförseln
till Sverige av anrikat uran måste anses vara mycket liten, får vi inte bortse
häriifrån i vår beredskapsplanering. För denna typ av störning, liksom för
andra oförutsedda tillförselbortfall, är det av stort värde att ha extra
tillgång på kärnbränsle och därigenom god tillgång på el. Jag vill också
särskilt erinra om kärnkraftens ökade relativa betydelse i förhållande till
vattenkraften de närmaste åren. År 1983 svarade vattenkraftproduktionen
för ca 60% och kärnkraftproduktionen för ca 37% av den totala elproduk-
tionen. För år 1987 har statens energiverk för K 83 bedömt vattenkraftpro-
duktionen av el till totalt ca 49% och kärnkraftproduktionen till ca 44%.
Värdet av en god försörjningsberedskap vad gäller kärnbränsle ökar såle-
des under de närmaste åren.

3 Allmän motivering till ny lagstiftning om beredskapslagring av olja och kol

3.1 Gällande ordning

Den nuvarande skyldigheten att lagra olja regleras i lagen (1957:343,
omtryckt 1984:636) om oljelagring m. m. (LOL), som numera är språkligt
och lagtekniskt föråldrad. Sakligt sett har de ändringar som gjorts före
våren 1984 huvudsakligen avsett smärre tillägg och justeringar för speciella
fall.

Reglerna i LOL har huvudsakligen följande innebörd.

Lagringsskyldigheten gäller mineralolja som tillhör någon av grupperna
gasol, motorbensin, fotogen, motorbrännolja jämte eldningsolja 1
och 2 samt övriga slag av eldningsolja (2 §).

Lagringsskyldiga är alla importörer samt större förbrukare och återför-
säljare av olja (5 och 6 §§). Antalet lagringsskyldiga uppgår fn till ca 180.

De utgörs huvudsakligen av oljehandelsföretag och storförbrukare som industrier och värmeverk. Speciella regler om lagringskyldighet gäller för gasverk, gasturbinanläggningar och oljekondensverk (6 a och 6 b §§).

Lagringsmängd bestäms för ett år i taget, lagringsår, som numera löper från den 1 juli t. o. m. den 30 juni året därpå. Utom för gasturbinanläggningar och oljekondensverk bestäms lagringsmängden med utgångspunkt i försäljning eller förbrukning under det kalenderår som närmast föregår det kalenderår då lagringsåret börjar (*bas*mängd). ÖEF fastställer lagringsmängd för varje lagringskyldig. ÖEF utgår i sin tur från beslut av regeringen om hur mycket olja som skall lagras av varje grupp. Regeringen är därvid bunden av de riktlinjer för lagringskyldigheten som riksdagen har tagit ställning till vid prövning av oljelagringsprogrammen. LOL gäller inte formellt för statliga myndigheter som säljer eller förbrukar olja, men enligt förordningen (1984:638) med vissa bestämmelser rörande beredskapslagring av olja m. m. skall de ändå lagra olja i samma omfattning som om lagen hade varit tillämplig.

Tvångslagrens storlek blir av naturliga skäl beroende på storleken av övriga lager såsom kommersiella lager och statliga lager, vilka ingår i oljelagringsprogrammen. Också andra faktorer som antaganden om möjligheten att till viss del upprätthålla oljeimporten under krisförhållanden och möjligheten att ersätta olja med inhemska bränslen eller el har betydelse och påverkar också beräkningar av tvångslagrets storlek.

LOL innehåller i övrigt regler om bl. a. rätt för försäljare att vid basmängdsberäkning avräkna olja som försålts till andra lagringskyldiga m. m., om lagrens placering och utformning, dispenser, ianspråktagande, uppgiftsskyldighet till tillsynsmyndigheten, som är ÖEF, m. m.

Som sanktion vid försummelse att iaktta lagringskyldighet finns en särskild avgift, *oljeavgift*. Bestämmelser om detta finns i förordningen (1957:344, omtryckt 1969:756, ändrad senast 1984:637) om oljeavgift m. m. (OAF). Förordningen har sådan rättslig karaktär att ändringar i den beslutas av riksdagen genom lag.

3.2 Lagrådsremissen och lagrådets yttrande

Regeringen beslöt den 13 september 1984 att för lagrådets yttrande överlämna inom industridepartementet upprättade förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol och lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370). I lagrådsremissen yttrade jag följande.

”Det förslag till ny lagstiftning som nu föreligger i betänkandet (Ds I 1984:10) Olja och kol – förslag till lag om beredskapslagring innehåller inga stora sakliga nyheter när det gäller oljelagring. De grundläggande principerna är i stort sett desamma som den nuvarande lagstiftningen bygger på. Vissa förändringar föreslås, bl. a. en ändrad ordning för lagringskyldighetens fastställande och ändrade sanktionsbestämmelser. Som

tidigare förutskickas innehåller förslaget också regler om tvångslagring av ångkol enligt i huvudsak samma system som för olja. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1985, vilket innebär att de lagringsskyldigas tvångslager enligt de nya reglerna fastställs första gången för lagringsåret 1985/86.

Förslaget har fått ett positivt mottagande av remissinstanserna och jag anser det väl ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning. Det förslag jag nu lägger fram bygger sålunda i sak i allt väsentligt på utredarens förslag.

Innan jag går in på förslaget vill jag ta upp en av utredaren behandlad fråga som gäller beslutsfördelningen mellan riksdagen och regeringen. Reglerna om oljelagring gäller ålägganden för enskilda som omfattas av det s. k. primära lagområdet enligt 8 kap. 3 § regeringsformen (RF). De faller emellertid också inom det s. k. delegeringsbara området enligt 8 kap. 7 § RF, som avser föreskrifter rörande vissa uppräknade ämnen, bl. a. näringsverksamhet. Riksdagen har formell möjlighet att bemyndiga regeringen att meddela sådana föreskrifter. Den närmare avvägningen av när sådana bemyndiganden bör lämnas bör enligt förarbetena till RF (prop. 1973:90 s 209) riksdagen få göra från fall till fall. Ganska vidsträckta bemyndiganden bör kunna ges att meddela för medborgarna mindre ingående föreskrifter. Berörs däremot på tex näringsrättens område mer väsentliga medborgarintressen av en reglering, bör riksdagen däremot mer preciserat ange de ramar inom vilka regeringen får röra sig. I utredarens förslag regleras i lag de grundläggande åläggandena för enskilda näringsidkare såsom regler om vilka som är lagringsskyldiga, vilka varor som skall lagras, beräkningssätt, sanktioner m. m., medan mindre ingripande föreskrifter av mera administrativ karaktär får beslutas av regeringen eller tillsynsmyndigheten. Det medför att lagen innehåller väsentligt färre bestämmelser av detaljkaraktär än LOL. Den avvägning som utredaren gjort i detta avseende är enligt min mening lämplig".

Lagrådet har i sitt yttrande (bilaga 4) i allt väsentligt godtagit förslagen i sak. Beträffande några paragrafer har lagrådet föreslagit smärre ändringar och kompletteringar av i huvudsak förtydligande karaktär. Lagrådet har också föreslagit att två paragrafer flyttas. Jag har inget att erinra mot lagrådets förslag i dessa avseenden. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen.

Jag redovisar i det följande de viktigaste avsnitten i mitt förslag till *lag om beredskapslagring av olja och kol*. Jag tar därvid upp invändningar och synpunkter som kommit fram under remissbehandlingen och redovisar också sakliga avvikelser som gjorts i förhållande till utredarens förslag. Frågor av detaljkaraktär behandlas i specialmotiveringen, där jag också vid berörda paragrafer redovisar de ändringar som gjorts i förhållande till det till lagrådet remitterade förslaget.

3.3 Mitt förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol

I den allmänna motiveringen behandlas följande frågor.

<i>Avsnitt</i>	<i>Lagregler</i>
3.3.1 Vilka varor skall lagras?	5, 6 §§
3.3.2 Vilka är lagringsskyldiga?	4, 7 §§
3.3.3 Hur mycket skall lagras?	8–10, 15–17 §§
3.3.4 Fullgörandet av lagringsskyldigheten	11, 14 §§
3.3.5 Särskilda regler för gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar	18–21 §§
3.3.6 Inlagring och befrielse från lagringsskyldighet	22–24 §§
3.3.7 Förvaring av lagrat bränsle	12–14 §§
3.3.8 Sanktioner m m	27–36 §§
	20 § kommunal- skattelagen (1928: 370)

I texten används beteckningen LOL för lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. och OAF för förordningen (1957: 344) om oljeavgift m. m.

3.3.1 Vilka varor skall lagras?

Mitt förslag: Liksom hittills delas de bränslen som skall lagras upp i varugrupper. Sex varugrupper föreslås. Fem av dem gäller oljeprodukter och innebär ingen saklig förändring i förhållande till LOL, nämligen *gasol, motorbensin, fotogen, dieselbrännolja jämte eldningsolja 1 och 2 samt övriga slag av eldningsolja*. Den sjätte avser på visst sätt preciserad *kol*.

Lagen tillämpas i några fall inte på bränslen som annars omfattas av lagen, nämligen kol som används för annat än energiändamål, kol eller olja som utvinns inom landet, bränsle som säljs för export eller som förbrukas utom landet samt bränsle som används på visst sätt för drift av transportmedel. Regleringen av kol innebär att lagringsskyldigheten i stort sett gäller ångkol. Särskilda regler föreslås för kol som mals för vidareförsäljning och kol-vätskeblandningar.

Utredaren: Överensstämmer med mitt förslag om olja. I fråga om kol föreslås att lagringsskyldigheten skall gälla ångkol, dock att kol för framställning av kolpulver och flytande kol undantas.

Remissinstanserna: Tillstyrker i huvudsak. Flera invändningar görs i fråga om avgränsningen av lagringsskyldigheten för kol, bl. a. vad gäller kolpulver och flytande kol.

Skälen för mitt förslag: Bland de ändringar i LOL som trädde i kraft den 1 juli 1984 innebar en att gruppen motorbrännolja och gruppen eldningsolja 1 och 2 fördes samman till en grupp. Något behov av ytterligare ändringar föreligger inte när det gäller grupperna av oljeprodukter. I lagförslaget

preciseras dock produkterna tydligare än i LOL genom att varudefinitionerna anknys till tulltaxan. Det innebär bl. a. att den vara som i LOL benämns motorbrännolja i den nya lagen får benämningen dieselbrännolja.

Den befogenhet som regeringen har enligt LOL att själv besluta om ändring i gruppindelningen har ingen motsvarighet i lagförslaget. Bemyndigandet i LOL har inte utnyttjats, utan de två ändringar som har gjorts i gruppindelningen sedan LOL infördes har underställts riksdagen. Det förväntas inte något behov av ofta återkommande eller brådskande ändringar, som kan motivera ett sådant bemyndigande.

Skälen för att införa lagringsskyldighet för ångkol har berörts tidigare och som nämnts har riksdagen inte haft någon erinran mot en sådan lagringsskyldighet. Någon principiell invändning har heller inte kommit fram vid remissbehandlingen. Mitt förslag skiljer sig emellertid i några hänseenden från utredarens. Det gäller dels terminologin, dels regleringen av kolpulver och kol-vätskeblandningar. Det bör betonas att detta inte innebär några ändringar i sak av större praktisk betydelse och att det följande resonemanget gäller detaljfrågor, även om framställningen måste göras ganska utförlig och innefatta en del bakgrundsbeskrivning.

Frågan om *kolpulver och kol-vätskeblandningar* gäller hur lagringsskyldigheten för kol skall avgränsas. Bakom avgränsningsproblemet ligger att kol används i många former och även uppblandat med andra bränslen. Det måste då kunna avgöras i vilka fall försäljning eller förbrukning grundar lagringsskyldighet. Till problemet hör att det förekommer "förädlade", kolprodukter med sådana egenskaper att produkterna är svårlagrade, varför en eventuell lagringsskyldighet bör avse råvaror för framställning av dem.

Olika kolsorter kan skilja sig väsentligt vad gäller värmevärde, askhalt m. m., vilket har betydelse för förbränningen. Ångkol importeras i olika former, t. ex. stybb, kol sorterade i olika storlekar och grovt sorterat styckekol. Numera sker importen mestadels i form av stybbkol. Någon tvekan om att alla dessa kolformer skall vara lagringsskyldiga finns inte.

Olika meningar har däremot framkommit vad gäller "förädlad" kol, som undergått sådan behandling att det inte längre anses utgöra ångkol. Kolprodukter av detta slag utgörs t. ex. av "centralmalt" kolpulver, dvs. kol som har malts hos en tillverkare för vidareförsäljning, och olika kol-vätskeblandningar. Med det senare avses kolpulver blandat med vatten eller med en blandning av olja och vatten. Vissa företag bedriver eller avser att bedriva tillverkning av sådana produkter för försäljning till olika pannägare. Ofta sker i samband med tillverkningen en viss rening av kolet från svavel. Centralmalt kolpulver är intressant för användning i pannor där lönsamhet saknas för en investering i en egen kolkvarn. Kolpulver är svårt att lagra, eftersom det lätt kan självantändas. Kol-vätskeblandningar är av andra skäl svåra att lagra någon längre tid. Sådana kolprodukter har börjat få en viss kommersiell användning men är fortfarande under utveck-

ling. Tillverkning är planerad på några få platser i landet. Kol-vätskeblandningar används i första hand i anläggningar som byggts för att eldas med olja.

Anläggningar över en viss storlek som är uppförda för eldning med kolpulver har normalt egna kolkvarnar. Dessa är placerade intill pannan och det malda kolet transporteras direkt in i denna. Under 1983 utgjorde kol som på detta sätt malts vid förbränningsanläggningen ca två tredjedelar av den kol som förbrukades i de svenska värmeverken.

Utredaren föreslog att försäljning och förbrukning av "kolpulver" eller "flytande kol" tills vidare inte skulle medföra lagringsskyldighet. Härmed avsågs sådana förädlade produkter som nämndes tidigare. Vidare undantogs råvaror som förbrukas för framställning av dessa produkter. Som skäl angavs att produktionen ännu inte nått kommersiell användning, att frågan om lagringsskyldighet därför saknade praktisk betydelse från beredskapssynpunkt och att utvecklingsarbetet inte borde belastas med kostnadskrävande lagring. Om lagringsskyldighet skulle införas, borde den avse råvaran ångkol.

Flera *remissinstanser* har uppenbarligen uppfattat utredarens förslag i fråga om "kolpulver" så att det innefattade även sådan mald ångkol som vanligen används i värmeverk. Det gäller bl. a. *ÖEF* och *Svenska Värmeverksföreningen*, som båda betonar att kolpulver är ett vanligt bränsle i större koleldade pannor. Båda anser att råvaran ångkol bör bli lagringspliktig vid försäljning och förbrukning för framställning av kolpulver. *ÖEF* anser att detsamma bör gälla ångkol för framställning av flytande kol. Även *Svenska Stenkolsimportörers Förening* och *Svenska Petroleum Institutet (SPI)* menar att något undantag inte bör göras för ångkol som används för framställning av kolpulver eller flytande kol.

Enligt min mening bör kolbränslen (med undantag för inhemskt kol, se det följande) som används för energiändamål behandlas lika när det gäller krav på att beredskapslager skall finnas för krissituationer. Eftersom centralmalt kol och kol-vätskeblandningar inte bör lagras i form av färdiga produkter utan lagringsskyldigheten gälla råvaran, krävs dock en specialreglering för dessa fall. Skyldigheten att lagra råvaror bör av naturliga skäl falla på tillverkaren av de färdiga produkterna. Det betyder att den som köpt och förbrukat färdiga produkter inte bör bli lagringsskyldig. Det enda undantaget härifrån bör vara om produkten tillverkats utomlands, då distributören eller förbrukaren bör ges ett ansvar för att lagringsfrågan löses på ett sätt som motsvarar lagringskraven för kolbränslen i allmänhet. Lagtekniskt löses detta så att centralmalt kol och kol-vätskeblandningar inte i sig utgör lagringspliktiga bränslen, men att skyldighet införs för tillverkare (i undantagsfall distributörer eller förbrukare) att lagra varor som fordras för framställning av sådana produkter.

Vad därefter gäller *terminologifrågan* skiljer sig mitt förslag från utredarens i flera avseenden. Av det tidigare har framgått att "kolpulver" har

en diffus innebörd. Uttrycket har därför inte använts utan närmare precisering i lagtexten. Vidare har "flytande kol" ersatts med "kol-vätskeblandning". Slutligen har också "ångkol" utmönstrats. Ångkol (steam coal) är en allmän term för kol som är avsett för förbränning för energiändamål. En motsvarande allmän term för kol som används för koksframställning m. m. är metallurgiskt kol. Den närmare tekniska definitionen av dessa termer varierar dock såväl i Sverige som internationellt. Det är angeläget att bestämmelserna i lagen blir enkla att tillämpa samtidigt som beredskapsaspekterna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Det förslag som *SPI* fört fram av innebörd att bestämmelserna samordnas med energiskattereglerna anser jag ha klara fördelar. Enligt lagen (1957:262, ändrad senast 1983:1004) om allmän energiskatt gäller en enhetlig beskattning för alla kolbränslen med undantag för sådana som säljs eller förbrukas antingen för annat ändamål än energialstring eller annars för metallurgiska processer. I lagen preciseras innebörden genom hänvisning till tulltaxenummer. Avgränsningssvårigheterna när det gäller lagringsskyldigheten är i huvudsak desamma som på energiskatteområdet, nämligen att särskilja kol som används för energiändamål från kol som används för annat, framför allt metallurgiskt ändamål. Kretsen av kolbränslen som skall lagras görs något snävare än den krets som omfattas av energiskattelagen genom att endast sådana bränslen som omfattas av tulltaxenummer 27.01 tas med. I sak kan mitt förslag innebära vissa detaljskillnader i förhållande till utredarens förslag. I stort sett uppnås dock samma praktiska resultat.

Som framgått av det nyss sagda tillämpas lagen inte på kol som är lagringsbränsle, när det säljs eller förbrukas för annat ändamål än energialstring eller annars för metallurgiskt ändamål. Andra fall när lagringsbränslen inte omfattas av lagen är när kolet eller oljan utvunnits inom landet och när bränslet exporteras eller förbrukas utom landet eller används på visst sätt för drift av transportmedel. Dessa frågor behandlas närmare under 6 § i specialmotiveringen.

3.3.2 Vilka är lagringsskyldiga?

Mitt förslag: Följande kategorier säljare och förbrukare av lagringsbränslen inom en viss varugrupp är skyldiga att lagra bränslen inom samma varugrupp:

1. de som efter att ha raffinerat råolja eller importerat lagringspliktigt bränsle sålt eller förbrukat lagringsbränsle under basåret,
2. de som av någon lagringsskyldig enligt 1 köpt och under basåret sålt minst 1 000 ton gasol, 20 000 kubikmeter andra ur olja framställda lagringsbränslen eller 30 000 ton kol,
3. de som annars under basåret förbrukat minst 5 000 kubikmeter eldningsolja och/eller dieselbrännolja eller minst 8 000 ton kol eller sådan olja och kol i en mängd som motsvarar minst 5 000 kubikmeter

olja. varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja.

Den som inom landet framställer och under basåret säljer kolpulver som malts för vidareförsäljning eller någon kol-vätskeblandning är skyldig att lagra råvaror för framställning av denna vara. En motsvarande lagringsskyldighet finns i princip för den som säljer eller förbrukar sådana varor som är framställda utomlands.

Lagringsskyldighet på grund av förbrukning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen under basåret.

För innehavare av gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar bestäms lagringsskyldigheten enligt särskilda regler – se avsnitt 3.3.5.

Utredaren: Överensstämmer med mitt förslag utom i fråga om kolpulver som malts för vidareförsäljning och kol-vätskeblandningar. Vidare saknas i utredarens förslag regler för återförsäljare av kol liksom för kombinationer av bränslen. Enligt utredaren finns inget ekonomiskt utrymme för återförsäljare mellan importörer och förbrukare. K 83 har föreslagit att regler för återförsäljare införs med en inträdande lagringsskyldighet vid en försäljning av 30 000 ton/år.

Remissinstanserna: Inga principiella invändningar, vissa frågor tas upp som rör kombinationer av bränslen liksom kolpulver och kol-vätskeblandningar.

Skälen för mitt förslag: När det gäller *olja* bör raffinaderier, importörer, återförsäljare och storförbrukare bli lagringsskyldiga enligt samma regler som *f. n.* gäller enligt LOL. Något skäl att frånga utredarens förslag i detta avseende har inte kommit fram vid remissbehandlingen.

När det gäller *kol* har den föreslagna lagringsgränsen för förbrukare, 8 000 ton/år, inte ifrågasatts. Jag anser att lagringsskyldighet för återförsäljare bör finnas, om något företag trots allt skulle påbörja sådan verksamhet, och föreslår att lagringsgränsen sätts i enlighet med K 83:s förslag, dvs. 30 000 ton/år.

I förhållande till LOL föreslås en ändring av reglerna om lagringsskyldighet efter överlåtelse av en anläggning under basåret. Den är lagringsskyldig som innehade anläggningen vid basårets utgång och skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret. Tidigare innehavares förbrukning räknas alltså med när lagringsskyldighetens omfattning bestäms.

ÖEF har tagit upp frågan om hur lagringsskyldigheten bör beräknas för förbrukare som använder både kol och olja. Många som nu är lagringsskyld-

diga för olja kan förväntas ersätta en del av oljan med annan energi. Enligt ÖEF bör den sammanlagda förbrukningen av importbränsle vara avgörande. Jag delar ÖEF:s uppfattning om detta. Mitt förslag har utformats så att gränsen har satts till en bränslemängd motsvarande 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol motsvarar fem åttondels kubikmeter olja.

I likhet med utredaren anser jag att den möjlighet som funnits för de lagringsskyldiga till frivilliga överenskommelser med tillsynsmyndigheten om lagringens omfattning bör slopas. De regler av sådan innebörd som finns i LOL saknar numera praktisk betydelse och kan för övrigt ifrågasättas från principiell synpunkt.

Mitt förslag om lagringsskyldighet för centralmalt kolpulver och kolvåtskeblandningar har behandlats i avsnitt 3.3.1.

I avsnitt 3.3.3 behandlas fall när försäljning av lagringspliktiga varor inte grundar någon lagringsskyldighet på så sätt att avdrag medges för försäljningar som har skett till andra lagringsskyldiga.

De speciella regler för lagringsskyldighetens inträde m. m. som gäller för gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar behandlas i avsnitt 3.3.5.

3.3.3 Hur mycket skall lagras?

Mitt förslag: För varje lagringsskyldig bestäms en *basmängd* som utgör grunden för hur stort beredskapslager han skall erhålla. Basmängden utgörs av den försäljning eller förbrukning av lagringspliktiga bränslen som skett under ett basår med, såvitt avser säljare, avdrag för vissa försäljningar som av särskilda skäl inte bör medföra lagringsskyldighet.

Med utgångspunkt i riksdagens beslut om landets behov av beredskapslager bestämmer regeringen en viss procentuell *andel av basmängderna* i varje varugrupp som skall lagras under aktuella lagringsår.

Tillsynsmyndigheten bestämmer sedan *beredskapslagrets storlek* för varje lagringsskyldig på grundval av en deklaration som den lagringsskyldige har avgett med behövliga uppgifter om rörelsen.

För tjock eldningsolja och råvara för framställning av stadsgas får regeringen besluta om s. k. vinterdispens.

Utredaren: I stort sett samma förslag som mitt. Utredaren betonar att vinterdispensen bör avvecklas efter nu gällande planeringsperiod.

Remissinstanserna: Inga principiella erinringar. Förslag i fråga om vinterdispens framförs av vissa remissinstanser.

Skälen för mitt förslag: En av de viktigaste sakliga nyheterna i mitt lagförslag gäller sättet att beräkna hur mycket varje lagringsskyldig skall hålla i lager. Liksom hittills skall detta bestämmas med utgångspunkt i en bas-

mängd, som grundar sig på den lagringsskyldiges försäljning eller förbrukning. Jag återkommer strax till hur beräkningen skall ske. Det nya är att regeringen i god tid före lagringsårets början för varje varuslag skall bestämna hur stor andel av de lagringsskyldigas basmängder av detta varuslag som de skall lagra under lagringsåret. Härigenom kan tillsynsmyndigheten fastställa lagringsmängden för varje lagringsskyldig utan att, som hittills varit fallet, en summering av samtliga basmängder måste göras. Det innebär också att en rättelse av ett felaktigt beslut kan göras utan att andra lagringsskyldiga påverkas.

Regeringens beslut skall grundas på en bedömning av det totala behovet av beredskapslagring av olja och kol. Därvid är regeringen bunden av de ställningstaganden av riksdagen i olika avseenden som ligger till grund för vår beredskapsplanering och som utgör riktlinjer för lagringen. Förslag till sådana riktlinjer läggs fram i avsnitten 2.2 och 2.3. På grundval av beslut av riksdag och regering upprättar tillsynsmyndigheten och ser över försörjningsplaner bl. a. för bränsle- och drivmedelsområdet. Försörjningsplaner utgör underlag för beslut om olika beredskapsförberedelser inom det ekonomiska försvaret. Den är en samlad dokumentation som för ett visst varuområde redovisar

- behovs- och tillgångssidorna i olika kriser
- bedömningar och värderingar som ligger bakom dessa beräkningar
- ambitioner i fråga om försörjningsstandard och uthållighet
- förslag till beredskapsåtgärder för att uppnå balans mellan beräknade behov och tillgångar.

Regeringens bedömning skall göras med utgångspunkt i förhållandena vid beslutstillfället. Frågan utvecklas vidare i specialmotiveringen till 1 och 9 §§.

Basmängdsberäkningen utgår från den försäljning eller förbrukning som har skett under ett basår. För säljare bör, på samma sätt som nu gäller enligt LOL, avdrag få göras vid basmängdsberäkningen för försäljning av sådant bränsle som grundar lagringsskyldighet för andra. Avdrag får göras även när försäljningen sker via en mellanhand, om det kan visas att vidareleverans sker till en lagringsskyldig. Därmed löses de problem med dubbel lagringsskyldighet som har uppstått vid tillämpningen av LOL på s. k. tradingföretag, som köper olja från i Sverige raffinerande företag för vidareförsäljning till lagringsskyldiga svenska köpare. Dubbel lagringsskyldighet uppstår inte vid försäljning via utländskt tradingföretag, eftersom denna försäljning betraktas som export.

I ett viktigt avseende skiljer sig mitt förslag från utredarens. Jag anser inte att de av denne föreslagna generella lättnaderna i lagringsskyldigheten för nytillkommande företag bör genomföras. Jag återkommer till denna fråga i avsnitt 3.3.6.

Sedan lång tid har i fråga om lagring av eldningsolja tillämpats s. k. vinterdispens, som innebär att de lagringsskyldiga under vissa månader

och med vissa volymer får minska den mängd eldningsolja som skall lagras. Bakgrunden till denna ordning var ursprungligen att oljelagringen också skulle kunna trygga försörjningen under vintrar med svåra isförhållanden. Det var då naturligt att lagren inte behövde vara maximalt fyllda annat än under den vinterperiod då verkligt svåra störningar kunde befaras, dvs. januari månad. Detta syfte med beredskapslagringen fick med tiden allt mindre betydelse och är inte längre en förutsättning i beredskapsplaneringen. Ordningen med vinterdispens som har haft praktisk och ekonomisk betydelse för de lagringsskyldiga har dock bevarats, vilket har medfört att vi har haft praktiskt betydelsefulla skillnader i försörjningsberedskapen under olika delar av året. Riksdagen beslöt våren 1984 att fr. o. m. den 1 januari 1985 helt slopa vinterdispensen för tunn eldningsolja. För tjock eldningsolja behölls dock vinterdispensen tills vidare som en lättnad för de lagringsskyldiga.

Utredaren har, liksom K 83, intagit den principiella ståndpunkten att vinterdispensen bör avvecklas. Utredaren har dock med hänsyn till riksdagsbeslutet våren 1984 utgått från att vinterdispens för tjock eldningsolja skall vara kvar under innevarande lagringsprogram. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att vinterdispensen bör behållas. *Svenska Värmeverksföreningen* och *Svenska kraftverksföreningen* menar att vinterdispens bör finnas för kol i samma utsträckning som för tjock eldningsolja.

För egen del anser jag att nu inte någon ändring bör göras i de regler om vinterdispens som riksdagen tog ställning till våren 1984. Det betyder att vinterdispensen tills vidare bör behållas i fråga om tjock eldningsolja. Detsamma bör gälla den hittills tillämpade vinterdispensen för råvara till stadsgas. Från principiella utgångspunkter är dock vinterdispensen tvivelaktig och jag anser inte att den bör införas för kol.

På sikt bör enligt min mening vinterdispensen helt slopas. Som utredaren föreslagit bör i lagen tas in ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om vinterdispens för tjock eldningsolja. Bemyndigandet bör också avse råvara för framställning av stadsgas.

3.3.4 Fullgörandet av lagringsskyldigheten

Mitt förslag: Lagringsskyldigheten avser de varuslag som de lagringsskyldiga säljer eller förbrukar. Tillsynsmyndigheten får dock medge att annat lagringsskyldigt bränsle lagras i stället eller, i fråga om kol, annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt. Tillsynsmyndigheten får också medge att raffinaderiföretag helt eller delvis fullgör lagringsskyldigheten genom att lagra råolja.

De lagringsskyldiga skall äga de varor som lagras. De får inte till någon del fullgöra lagringsskyldigheten med varor som transiteras.

Möjligheter till lättnader i lagringsskyldigheten behandlas i avsnitt 3.3.6.

Utredaren: Överensstämmer i stort med mitt förslag. Särskilda regler för kol saknas.

Remissinstanserna: *Svenska Värmeverksföreningen* och *Sveriges Industriförbund* anser att företag som använder kol i vissa fall bör kunna få lagra inhemskt bränsle i stället.

Skälen för mitt förslag: Beredskapslagren av bränslen och drivmedel skall tillgodose samhällets behov i kriser och krig. De lagringsskyldiga skall under krisförhållanden efter regeringens medgivande kunna ta i anspråk beredskapslagren och lagrinsskyldigheten bör gälla de varuslag de själva säljer eller förbrukar. Som nämndes i avsnitt 3.3.1 kan olika kolsorter skilja sig väsentligt i energiinnehåll. I lagen bör därför finnas en regel av innebörd av lagringsskyldigheten skall fullgöras med kol som med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta den kol som den lagringsskyldige normalt säljer eller förbrukar. Frågan om lagringsskyldighet i samband med förädlade kolbränslen har behandlats tidigare.

Som utredaren föreslår bör i lagen anges att de lagrade varorna skall ägas av den lagringsskyldige. Någon uttrycklig bestämmelse om detta finns inte i LOL, men motsvarande har ansetts gälla och även kommit till uttryck i anvisningar från ÖEF. Kravet på ägande har betydelse för möjligheterna att kunna kontrollera lagerhållningen och att i en kris få tillgång till lagren. Jag återkommer i avsnitt 3.3.7 till motsvarande frågor i fråga om lageranläggningar.

Liksom enligt LOL bör varor som transiteras inte få inräknas i beredskapslagren.

Principen om att lagringsskyldigheten skall fullgöras med samma varuslag som säljs eller förbrukas kan inte genomföras fullt ut. Tillsynsmyndigheten bör såsom utredaren har föreslagit få medge att lagringsskyldigheten fullgörs genom lagring av något annat lagringsbränsle. Sådant tillstånd bör ges t. ex. när den produkt som lagras med avseende på användningen är utbytbar mot den produkt som egentligen skulle lagras. Vidare bör den som övergår från ett importerat bränsleslag till ett annat sådant alltid få tillstånd att lagra det bränsle han använder.

Om kravet att lagringen skall fullgöras med ett lagringsbränsle upprätthålls utan undantag, får detta till följd att den som använder kol aldrig kan fullgöra lagringsskyldighet med något inhemskt fast bränsle i stället för kol. *Svenska Värmeverksföreningen* och *Sveriges Industriförbund* anser att möjlighet bör finnas att lämna medgivande till detta. Jag delar uppfattningen att en möjlighet härtill bör finnas för undantagsfall. I fråga om kol bör medgivande kunna ges om annat uppfyllande av lagringsskyldigheten vilket för samhället är lika betryggande ur beredskapssynpunkt. I detta ligger att olika lösningar på beredskapsfrågan kan ifrågakomma, som dock måste vara likvärdiga med kollagringsalternativet från beredskapssynpunkt. Jag återkommer till frågan i specialmotiveringen.

Den som driver raffinaderi bör enl. 14 § i mitt lagförslag efter tillstånd kunna få lagra råolja i stället för färdiga produkter. Motsvarande möjlighet finns enligt LOL. Enligt 5 § förordningen (1984: 638) med vissa bestämmelser rörande beredskapslagring av olja m. m. skall ÖEF vid tillståndsprövningen räkna bort 450 000 m³ från raffinaderiernas totala kommersiella råoljelager samt fördela denna volym mellan dem i förhållande till den mängd råolja de raffinerar (jfr prop. 1983/84: 110 s. 65 f). Raffinaderiföretagen får således inte tillgodoräkna sig sina råoljelager fullt ut vid fullgörandet av beredskapslagringen. Frågan om beräkningen av de kommersiella lagrens storlek m. m. behandlas i avsnitt 2.2.3.

Även i vissa andra fall bör dispens kunna ges från skyldigheten att lagra bränslen i vanlig ordning. Jag tänker då på möjligheterna till s. k. inlagring och de särskilda fall då befrielse från lagring bör kunna ges. Dessa frågor behandlas i avsnitt 3.3.6.

3.3.5 Särskilda regler för gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar

Mitt förslag: Lagringsskyldighet och lagringsmängd bestäms på särskilt sätt för innehavare av vissa anläggningar enligt följande.

Vid förbrukning av råvara för framställning av stadsgas skall gälla samma regler som f. n. enligt 6 a § LOL, dvs. innehavaren av gasverket blir lagringsskyldig för varje kalenderår med en av regeringen bestämd andel av förbrukningen föregående kalenderår.

Också för innehavare av oljekondensverk och gasturbinanläggningar skall gälla samma regler som enligt LOL. Den som innehar ett *oljekondensverk med installerad effekt av mer än 150 MW* får av regeringen åläggas att för lagringsåret hålla i lager en viss mängd olja för verket, om anläggningen enligt landets beredskapsplanering är avsedd att användas under särskilda förhållanden. Den som innehar en *gasturbinanläggning med en installerad effekt av minst 5 MW* blir lagringsskyldig för lagringsåret med den mängd bränsle till anläggningen som regeringen eller tillsynsmyndigheten bestämmer.

Utredaren: Överensstämmer i sak med mitt förslag. Utredaren föreslår dock att LOL alltså skall tillämpas i fråga om stadsgas i stället för att reglerna tas in i den nya lagen.

Remissinstanserna: Svenska Kraftverksföreningen anser att för kolkondensverk bör gälla samma regler som för oljekondensverk. ÖEF anser att bestämmelserna av stadsgas bör tas in i den nya lagen.

Skälen för mitt förslag: Lagringsskyldigheten för innehavare av gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar har redan tidigare av särskilda skäl specialreglerats. Någon anledning att ändra dessa regler har inte framkommit. Bakgrunden till specialregleringen är i korthet följande.

Stadsgas är en energigas som kan produceras med lättbensin, gasol eller kol som råvara. Den distribueras, används och hanteras tekniskt på samma sätt som naturgas med vilken den inte förväxlas.

Framställning av stadsgas förekommer numera endast i fem städer. I fyra av dem är huvudsakligen lättbensin råvara och i den femte gasol. Antalet lagringsskyldiga minskar och tillverkningen av stadsgas bedöms komma att upphöra på sikt. Lagringsskyldighet för råvara för framställning av stadsgas infördes i LOL år 1969 (prop. 1969: 136, 2 LU 86, rskr 375). Enligt 6 a § LOL är den som under ett kalenderår förbrukat råvara för framställning av stadsgas för försäljning skyldig att under de närmast följande kalenderåret hålla lager av samma slags råvara. Lagringsmängden skall utgöras av en av regeringen bestämd andel av förbrukningen. Andelen har hittills hållits oförändrad. Syftet är att upprätthålla samma uthållighetsgrad som för olja. Enligt 10 § andra stycket LOL får tillsynsmyndigheten medge att den lagringsskyldige i stället för den råvara som förbrukas lagrar annan råvara som kan utnyttjas för gasframställningen.

Utredaren har föreslagit att den nuvarande regleringen, som fungerar väl i praktiken, behålls. Med hänsyn till specialregleringen och till tillverkningen av stadsgas troligen kommer att upphöra så småningom har han föreslagit att LOL alltså skall tillämpas i denna del i stället för att motsvarande regler tas in i den nya lagen.

För egen del vill jag i likhet med ÖEF framhålla att det ligger en betydande fördel i att få samtliga bestämmelser om beredskapslagringen samlade i den nya lagen. Särbestämmelser för vissa anläggningar finns redan och det är relativt enkelt att infoga också reglerna om stadsgas. Jag föreslår därför att så sker. Några ändringar av saklig betydelse föreslås inte bortsett från att de nya sanktionsbestämmelserna görs tillämpliga. De nuvarande reglerna om oljeavgift gäller inte stadsgastillverkare, vilket innebär att vid försummelse av lagringsskyldigheten endast vitesföreläggande kan användas. Som tidigare nämnts avses den hittillsvarande vinterdispensen för råvara till stadsgas tills vidare behållas (se avsnitt 3.3.3).

För oljekondensverk och gasturbinanläggningar är bakgrunden till specialregleringen deras karaktär av reservaggregat. Eftersom de används endast under speciella förhållanden, är det mindre lämpligt att knyta lagringsskyldigheten till förbrukningen under en begränsad period. I stället är utgångspunkten för lagringsskyldigheten anläggningarnas installerade effekt.

De nuvarande reglerna för *oljekondensverken* beslöts av riksdagen så sent som våren 1984 (prop. 1983/84: 110, NU 43, rskr 391). Innehavaren av ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 MW är skyldig

att hålla en viss mängd olja i lager, om verket enligt gällande försörjningsproblem är avsett att användas under särskilda förhållanden. Enligt beredskapsplaneringen skall sådana verk kunna användas i ett krisläge då el från kärnkraftverken inte är tillgänglig. F. n. föreligger enligt 13 § förordningen (1984:638) med vissa bestämmelser rörande beredskapslagring av olja m. m. lagringsskyldighet med sammanlagt 400 000 m³ för kraftverken Stenungsundsverket, Marviken, Slite, Karlshamnsverket och Hässelbyverket. Skäl att göra några sakliga ändringar i förhållande till LOL finns inte.

För *gasturbinanläggningar* har de nuvarande reglerna gällt sedan år 1978 (prop. 1976/77: 74, FöU 13, rskr 311). Innehavare av en sådan anläggning med en installerad effekt av minst 5 MW är lagringsskyldig med av regeringen bestämd lagringsmängd. Några skäl till sakliga ändringar i förhållande till LOL finns inte heller i detta fall. Möjlighet bör finnas att överlåta beslutanderätten till ÖEF.

3.3.6 Inlagring och befrielse från lagringsskyldighet

Mitt förslag: Tillsynsmyndigheten får medge rätt till s. k. *inlagring*, dvs. lagringen ombesörjs efter avtalsöverenskommelse av någon annan lagringsskyldig. Sådant medgivande kan ges i två fall:

1. de s. k. *rikstäckande oljehandelsföretagen* får medges *generell rätt* att tillfälligt inlagra utan ansökan i varje särskilt fall
2. alla lagringsskyldiga får efter prövning i särskilt fall medges rätt till *inlagring*.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får vidare helt eller delvis medge befrielse från lagringsskyldigheten när synnerliga skäl föranleder att beredskapsåliggandet inte bör uppfyllas vare sig genom egen lagring eller inlagring hos någon annan.

Utredaren: I huvudsak samma förslag. Utredaren har dock, liksom K 83, dessutom föreslagit en halverad lagringsmängd för alla nytillkommande lagringsskyldiga under det första lagringsåret. K 83 har också föreslagit att nya lagringsskyldiga och lagringsskyldiga med en väsentligt ökad verksamhetsvolym under vissa omständigheter skall medges vidgad rätt till inlagring.

Remissinstanserna: Inga erinringar.

Skälen för mitt förslag: Mitt förslag i denna del gäller de lättnader i lagringsskyldigheten som bör medges under vissa förhållanden. Sådana lättnader finns i LOL i motsvarande huvudformer; befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten eller rätt till inlagring. Då ett företag befrias från lagringsskyldighet, kan f. n. enligt OAF oljeavgift tas ut för att inte företa-

get skall få en fördel i förhållande till andra lagringsskyldiga. I praktiken har sådan avgift sällan tagits ut beroende på att de skäl som föranlett befrielsen också ansetts motivera att oljeavgift inte skall tas ut.

Att lagring sker genom inlagring innebär inget avsteg från att lagringen sker på den lagringsskyldiges ansvar. Ett medgivande till inlagring är främst att se som ett undantag från kravet att den lagrade varan skall ägas av den lagringsskyldige. Denne måste själv se till att han får tillgång till den lagrade varan om beredskapslagren skulle behöva tas i anspråk. Värdet av ett medgivande till inlagring är framför allt att mindre kapital behöver bindas i oljelagringen än som annars skulle ha varit fallet.

F. n. ansöker drygt 50 företag varje år hos ÖEF om att få *inlagra*. Tillstånd begärs oftast för ett par månader. Ibland görs ansökningarna efter det att behovet av inlagringen redan har uppstått. I huvudsak ges tillstånd till inlagring

1. när *tillfälliga svårigheter att lagra* föreligger till följd av försenad leverans av olja, rengöring av cisterner eller fel på cisternerna,

2. när *nya lagringsskyldiga* oljehandelsföretag saknar lagerutrymmen; tillstånd ges för en begränsad tid (jfr prop. 1962: 194 och 1981/82: 102),

3. vid *eftersläpande lagring* till följd av minskad eller upphörd förbrukning eller försäljning av olja,

4. åt *stora oljehandelsföretag* med egen import och rikstäckande försäljning; i dessa fall ges generellt tillstånd att tills vidare inlagra hos andra företag inom samma kategori (jfr prop. 1962: 194).

När det gäller *befrielse* från lagringsskyldighet har ÖEF varit mycket restriktiv. I stort kan fyra kategorier urskiljas; nämligen

1. vid *oförutsedda händelser*,

2. vid *övergång till inhemskt bränsle* hos värmeverk; befrielsen har gällt den eftersläpande lagringsskyldigheten,

3. när *nya lagringsskyldiga* oljehandelsföretag som inte har bedrivit import av olja inträder på marknaden: dispens har tidigare getts i några fall (jfr prop. 1976/77: 74). Fr. o. m. år 1983 har tillstånd endast getts till inlagring till dess de själva kan ombesörja lagringen,

4. när *verksamhet har upphört*; befrielse har medgivits från eftersläpande lagring, dock ej lagring i bergrum.

Som synes har nytillkommande lagringsskyldiga ansetts böra få vissa lättnader i lagringsskyldigheten. Bakgrunden till detta är bl. a. att de lagringsskyldiga som före år 1978 byggt upp beredskapslager fått betydande statligt stöd för detta och därmed också konkurrensfördelar i förhållande till sådana som har tillkommit efter det att stödet har upphört. I K 83:s uppgifter har ingått att undersöka frågan om lättnader bör medges nytillkommande lagringsskyldiga och lagringsskyldiga med starkt ökande verksamhet. K 83 har i denna del föreslagit att sådana företag skall få vidgad rätt till inlagring på så sätt att inlagring utan restriktion skall efter ansökan medges hos företag som inte har rikstäckande försäljning av olja så länge

som en önskvärd geografisk spridning kan uppnås. K 83 har vidare föreslagit en särskild lättnad på så sätt att nytillkommande lagringsskyldiga under det första lagringsåret endast behöver lagra halva den mängd som följer av den vanliga basmängdsberäkningen.

Utredaren har föreslagit att den av K 83 förordade lättnaden i lagringsskyldigheten under första året för nytillkommande lagringsskyldiga genomförs. Någon utvidgning av rätten till inlagring i förhållande till nuvarande praxis bör dock enligt utredaren inte göras. Bortsett från den särskilda inlagringsrätten för rikstäckande företag, som utredaren anser bör bibehållas, bör inlagring endast medges då särskilda omständigheter föranleder det i enskilda fall. Det innebär bl. a. att nytillkommande företag som har svårt att tillfredsställande ordna sin lagring som hittills bör medges rätt till inlagring till dess lagringsfrågan kan lösas. Utredarens förslag innebär att nuvarande praxis i stort sett bibehålls.

De få remissinstanser som berört frågan har varit i huvudsak positiva till utredarens förslag.

För egen del har jag stannat för att lättnader i lagringsskyldigheten inte bör ske i form av att nytillkommande lagringsskyldiga generellt medges en lägre lagringsmängd än vad som följer av basmängdsberäkningen. Jag är således inte beredd att tillstyrka förslaget om halverad lagringsmängd för sådana lagringsskyldiga men vill samtidigt erinra om de dispensmöjligheter som jag strax återkommer till. *Generella lättnader bör inte heller medges lagringsskyldiga som ökar sin verksamhet.*

Vad gäller rätten till *inlagring* delar jag utredarens uppfattning att nuvarande praxis i huvudsak bör bibehållas. Den särskilda inlagringsrätt som tillämpats för de rikstäckande oljeföretagen bör som utredaren föreslagit komma till uttryck i lagtexten.

Med hänsyn till att olika uppfattningar kommit fram när det gäller hur långt rätten till inlagring bör sträcka sig vill jag närmare redovisa de skäl som ligger bakom mitt ställningstagande. När LOL infördes var rätten till inlagring fri. Kravet på att den lagringsskyldige själv skulle lagra egen olja i egna lagerutrymmen infördes under en tid av stigande oljeanvändning och därmed följande utbyggnad av lagerutrymmen. Numera har oljeanvändningen minskat och det finns gott om lediga lagerutrymmen. Om inlagringsrätten väsentligt utvidgas eller görs helt fri, finns stor risk för att stora oljeföretag åtar sig att sörja för lagerhållningen med därav följande från beredskapssynpunkt *olämplig koncentration*. Att den lagringsskyldige inte äger den lagrade varan gör också kontrollen svårare och medför dessutom att det kan bli svårt för honom att vid en kris få tillgång till denna. Sammantaget medför enligt min mening en helt fri eller väsentligt utvidgad rätt till inlagring nackdelar som inte kan accepteras från beredskaps- och kontrollsynpunkt. Av dessa skäl är det också angeläget att ansökningar om nya inlagringstillstånd inkommer till tillsynsmyndigheten i god tid före den tidpunkt då inlagringen är avsedd att träda i kraft.

Vad sedan gäller möjligheten till *befrielse* helt eller delvis från lagrings-skyldigheten bör som utredaren föreskrivit denna utnyttjas endast när synnerliga skäl föreligger. Sådana omständigheter skall föreligga att den lagringsskyldige inte bör åläggas att fullgöra beredskapsåläggandet vare sig genom egen lagring eller genom inlagring. En möjlighet finns härvid att också ta hänsyn till de särskilda svårigheter som kan uppkomma då företag träder in på marknaden e. d.

Befrielse från lagringsskyldighet har enligt LOL meddelats av ÖEF. Sådana beslut bör normalt även i fortsättningen fattas av ÖEF. Vissa ärenden kan dock ha sådan betydelse att de bör avgöras av regeringen. I lagen bör därför anges att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer fattar besluten.

Ett medgivande om befrielse bör kunna förenas med villkor. Sådana villkor kan t. ex. bli aktuella om lättnader medges för företag som träder in på marknaden. Villkoren kan då ta sikte på att inträdet sker på ett sätt som gagnar branschens struktur eller på annat sätt främjar samhällets intressen. Även beredskapsaspekter kan ha betydelse för utformningen av villkor.

Det hittillsvarande resonemanget har av naturliga skäl utgått från rådande förhållanden och därmed inriktats på olja. Bestämmelserna är emellertid avsedda att tillämpas också på lagring av kol med undantag för den generella inlagringsrätten som enbart bör gälla rikstäckande oljehandels-företag.

3.3.7 Förvaring av lagrat bränsle

Mitt förslag: Lagrat bränsle skall förvaras inom landet i lageranläggningar som de lagringsskyldiga äger eller förfogar över på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om lagrens förläggning och om förvaring i bergrum av viss del av lagrad olja. Övergångsvis skall dock bestämmelserna i LOL om bergrumsförvaring tillämpas t. o. m. lagringsåret 1986/87.

Utredaren: Överensstämmer i stort med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga erinringar.

Skälen för mitt förslag: Kravet på att den lagringsskyldige skall äga det lagrade bränslet och möjligheterna till dispens från detta krav genom s. k. inlagring har behandlats i avsnitt 3.3.6. I lagen ställs också krav på att det lagrade bränslet skall förvaras inom landet i utrymmen som de lagringsskyldiga äger eller förfogar över under förhållanden som är godtagbara från beredskaps- och kontrollsynpunkter. I huvudsak samma regler gäller f. n. enligt LOL.

Från beredskapssynpunkt är det angeläget att lagren får en lämplig geografisk spridning. Regeringen bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om lokaliseringen för att tillgodose beredskapsbehoven. Motsvarande möjligheter att styra lokaliseringen finns i LOL. Vissa bestämmelser har utfärdats som gäller bl. a. kraftverk och värmeverk. Enligt ÖEF är ytterligare föreskrifter f. n. inte påkallade.

Enligt LOL får regeringen utfärda bestämmelser om förvaring i bergrum eller motsvarande för vissa delar av de lagrade varorna. Motsvarande bör gälla i den nya lagen. Enligt 8 a § LOL gäller speciella bestämmelser som ålägger vissa lagringsskyldiga att hålla bergrumslager. Jag föreslår att denna reglering, som har provisorisk karaktär, övergångsvis behålls t. o. m. lagringsåret 1986/87. Bakgrunden till detta är följande.

Hela krigsreserven av drivmedel lagras i fortifikatoriskt skyddade berg-
rum. En mindre del av krigsreserven av eldningsolja lagras också i sådana berg-
rum. Förutom varor som tillhör krigsreserven lagras i bergrum även
en del varor som är avsedda för avspärrningsreserven. Den närmare för-
läggningen av bergrummen beslutas av ÖEF med beaktande av bered-
skapskraven.

För lagringen i bergrum gäller att den som för år 1977 har ålagts skyldig-
het att lagra i bergrum även därefter skall vara skyldig att hålla dessa lager
(8 a §). Denna bestämmelse, som trädde i kraft den 1 januari 1978 (prop.
1976/77: 74, FöU 13, rskr 311), innebär att lagringen i bergrum har fast-
ställts till de lagringsvolymerna som de enskilda företagen ålagts att hålla år
1977, vilket fått till följd att inga nya lagringsskyldiga företag därefter
ålagts skyldighet att hålla lager i bergrum. Före år 1978 fördelades lagring-
en i bergrummen med ledning av företagets basmängder. Lagringen om-
fördelades dock endast i samband med att nya lagringsmål bestämdes för
den skyddade lagringen, dvs. i samband med att ett nytt lagringsprogram
beslutades. Det är endast oljehandelsföretag som ålagts skyldighet att hålla
lager i bergrum.

Den nuvarande regleringen har som nämnts provisorisk karaktär. Det
statliga stöd som tidigare utgått för den skyddade lagringen upphörde år
1978 i samband med att utbyggnaden av bergumsanläggningar upphörde. I
och med detta ansågs det som alltför betungande att ålägga nya lagrings-
skyldiga att lagra i bergrum, eftersom det inte var säkert att dessa företag
skulle få tillgång till de befintliga utrymmena. De speciella förhållanden
som sedan år 1978 har fortsatt att råda på oljemarknaden och som därmed
också har styrt hanteringen av oljeberedskapsfrågorna har medfört att
8 a § kommit att gälla åtskilliga år. Detta har medfört att skiljaktigheterna i
villkoren för bergrumslagringen mellan olika företag i efterhand har accen-
tuerats. Vidare har i förhållande till lagringsprogrammet en brist uppkom-
mit i den lagring som skall finnas i bergrum.

De befintliga bergrummen har byggts under skilda perioder. De första
byggdes före tillkomsten av LOL av några kommuner med visst stöd från

staten. Därefter utökades lagringen i bergrum etappvis i samband med att nya lagringsprogram beslutades. De lagringsskyldiga fick stöd till byggandet av bergrum och anskaffandet av oljeprodukter dels i form av ränte- och amorteringsfria statliga lån som avskrevs på 20 år, dels i form av medel som härrörde från beredskapslagringsavgifterna. Under de tre första lagringsprogrammen byggdes bergrum huvudsakligen av särskilda bolag, lagringsbolag (ett bolag bildades för varje lagringsprogram), med de lagringsskyldiga företagen som delägare. Några företag byggde dock under den första lagringsperioden egna bergrum. De bergrumsanläggningar som ägs av lagringsbolag och som inrättades under det första lagringsprogrammet 1958–1962 byggdes på så sätt att varje företag som var delägare hade sitt eget utrymme i bergrummet. De bergrum som byggdes under det andra lagringsprogrammet 1963–1969 och det tredje programmet 1970–1977 och som ägs av lagringsbolag består av gemensamma lagringsutrymmen och används av de företag som äger lagringsbolagen. Utöver de nu nämnda bergrummen äger också staten bergrum som förvaltas av ÖEF och som delvis är uthyrda till företagen för skyddad lagring. Samma gäller för vissa kommunala anläggningar.

Det står klart att den tillfälliga regleringen i 8 a § LOL måste ersättas med generella regler om en proportionell fördelning av lagringsskyldigheten bland de berörda företagen. De problem som finns i samband därmed hänger samman med ägandeförhållandena inom bergrumslagringen, överförande av statliga lån, skatterättsliga frågor m. m.

Utredaren och K 83 har efter samråd med företrädare för de berörda företagen och tillsynsmyndigheten funnit att särregleringen enligt 8 a § LOL kan slopas fr. o. m. den 1 juli 1987. En omfördelning av denna lagring kan då göras när nya lagringsmål bestäms för lagringen i bergrum i samband med den allmänna omfördelningen av lagringsvolymerna. Tiden fram till införandet av den nya ordningen ger de berörda företagen möjlighet att komma till rätta med de problem som är förbundna med en omfördelning av lagringen i bergrum. Branschens företrädare och ÖEF har förklarat att de olika lagringsskyldiga företagen – såväl de tidigare som de senast tillkommande – då får möjlighet att tillförsäkra sig bergrumsutrymmen till en rimlig kostnad. Tillgängliga bergrum – enskilda, statliga, kommunala – fyller väl de nu aktuella skyddsbehoven. Uppskovet med de nya reglernas ikraftträdande bör enligt utredaren inte medföra några problem från beredskapssynpunkt, då det finns anledning att utgå från att bergrummen utan särskilda föreskrifter kommer att användas för den ökade lagringsskyldigheten av drivmedel som enligt 1984 års riksdagsbeslut gäller för återstoden av det nu gällande lagringsprogrammet.

Utredaren har mot bakgrund av vad som nu redovisats föreslagit att i den nya lagen tas in ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter för säljare av lagringspliktiga oljeprodukter om förvaring i bergrum, men att den nuvarande regleringen enligt 8 a § LOL övergångsvis får gälla

till och med utgången av lagringsåret 1986/87. Någon skyldighet att lagra kol i bergrum bör inte finnas.

Vad utredaren föreslagit har inte mötts av några erinringar under remissbehandlingen. Jag kan mot denna bakgrund ansluta mig till utredarens förslag och utgår från att en överenskommelse kommer till stånd som innebär ett förnuftigt utnyttjande av befintliga bergrumsanläggningar till en totalt sett rimlig kostnad. Som utredaren påpekar bör därför utgångspunkten för de föreskrifter om bergrumslagring som skall gälla från den 1 juli 1987 vara att de berörda företagen skall åläggas att lagra lika stora proportionella andelar av sina beredskapslager i bergrum.

3.3.8 Sanktioner m. m.

Mitt förslag: Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga en *lagringsavgift*. Om det finns synnerliga skäl får avgiften sättas ned eller efterges. Avgiften tas ut enligt en av regeringen bestämd "taxa", där beloppen förutsätts motsvara den månatliga kapitalkostnaden för att lagra varan med ett tillägg av 60%. Avgiften utgår som hittills för kalendermånad och räknas alltid för hela månaden när lagringen försumrats under någon del av månaden.

Avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp, om den lagringsskyldige utan tillstånd inlagrar varor hos någon annan, bryter mot skyldighet att lagra olja i bergrum eller bryter mot föreskrift om lagrets placering.

Lagringsavgiften skall inte vara avdragsgill vid beskattning. För att åstadkomma detta föreslås en *ändring i 20 § kommunalskattelagen (1928:370)*.

Tillsynsmyndigheten får meddela föreläggande förenat med vite för att få en lagringsskyldig att uppfylla sina förpliktelser enligt lagen. De lagringsskyldiga skall lämna tillsynsmyndigheten vissa uppgifter, tillträde m. m. som behövs för myndighetens tillsynsarbete.

I vissa speciella fall är brott mot föreskrifter i lagen straffbelagda. Åtalsangivelse av tillsynsmyndigheten krävs.

Utredaren: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* föreslår att avgiften höjs. *SPI* och *Svenska Stenkolsimportörers förening* anser att avgiften bör sänkas eller avdragsrätt medges.

Skälen för mitt förslag: Någon kritik mot det nuvarande systemet med sanktionsavgifter på detta område har inte framförts. En sådan ordning står också i överensstämmelse med de riktlinjer för sådana avgifter som

riksdagen har antagit (JuU 1981/82: 53, rskr 328) och det finns därför ingen anledning att frågå denna.

Sanktioner mot försummelser av lagringsskyldigheten bör således även i fortsättningen ta formen av en avgift. I likhet med utredaren anser jag att det inte finns något behov av straff för sådana försummelser vid sidan av sanktionsavgiften.

F. n. bestäms avgiftens storlek på ett ganska komplicerat sätt. De av utredaren föreslagna förenklingarna vid beräkningen av avgiften har jag funnit lämpliga. Avgifterna blir något högre för dieselbrännolja och eldningsolja men lägre för motorbensin, fotogen och gasol.

Jag kan även i övrigt ansluta mig till vad utredaren anfört i fråga om beräkningssättet. Enligt min uppfattning bör beräkningen göras med utgångspunkt i följande. Räntesatsen vid avgiftens beräkning bör motsvara gällande diskonto med tillägg av fem procentenheter. Den varukostnad som ligger till grund för beräkningen av kapitalkostnaden bör motsvara det genomsnittliga cifpriset för varan under kalendermånaden som föregår den tidpunkt då avgiften fastställs. Mindre förändringar av priset på varan eller diskontot bör inte föranleda ändringar av avgiften. Normalt bör det vara tillräckligt att ompröva denna ca en gång om året.

Det måste finnas en möjlighet att nedsätta eller helt efterge avgiften, om den lagringsskyldige skulle drabbas orimligt hårt om avgift uttas. Så kan t. ex. bli fallet om en allvarlig olycka drabbar ett lagringsskyldigt företag. Eftersom avgiften enligt den nya ordningen bestäms på ett schematiskt sätt och utan hänsyn till vilka förvaringsutrymmen som används, blir de nuvarande nedsättningsgrunderna inte längre aktuella. Beslut om nedsättning eller eftergift av avgiften bör kunna fattas av tillsynsmyndigheten, som får pröva frågan från fall till fall.

Bland remissinstanserna har branschorganen på olje- och kolområdet ansett att avgiften antingen skall vara lägre eller göras avdragsgill, medan kammarrätten förordat en höjning av avgiften. För egen del finner jag som framgått av det tidigare utredarens förslag väl avvägt.

Lagringsavgiften bör i normala fall vara fullt tillräcklig för att förmå de lagringsskyldiga företagen att inte försumma lagringen. Som utredaren föreslår bör dock möjligheter liksom hittills finnas att tillgripa ett vitesföreläggande för att åstadkomma rättelse, eftersom det är av stor vikt att brister i tvångslagren återfylls. Ett vitesföreläggande kan komma till användning när lagringsskyldigheten försummats och det kan antas att lagringsavgiften inte innebär en tillräcklig påtryckning för att förmå den lagringsskyldige att rätta sig efter vad som föreskrivits. Ett med vite förenat föreläggande att fylla lagret snarast bör normalt medföra att bristen snabbt åtgärdas. Vitesbeloppen bör sättas så högt att risken för att de skall utdömas får en återhållande effekt på olovliga lageruttag. När ett vitesföreläggande utfärdas för en lagringsskyldig att inom en bestämd tid fylla sina lager, kommer lagringsavgiften som hittills att verka på så sätt att den

lagringsskyldige får en fördel av att fylla lagren innan fristen för vitesföreläggandet utgår. Om ett vitesföreläggande inte åtlöys, tas både avgift och det utdömda vitet ut av den lagringsskyldige. Vitesförelägganden bör också kunna meddelas för att få de lagringsskyldiga att vidta åtgärder som behövs för tillsynen.

Någon motsvarighet till den nuvarande regeln att avgift kan uttas när ÖEF medger befrielse från lagringsskyldighet eller från vissa andra skyldigheter i samband med lagringen bör som utredaren föreslagit inte finnas.

Vad utredaren i övrigt föreslagit om tillsyn och sanktioner kan jag ansluta mig till. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen.

4 Upprättade lagförslag

I enighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till

1. lag om beredskapslagring av olja och kol,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Det under p. 2 angivna förslaget har upprättats i samråd med chefen för finansdepartementet.

5 Specialmotivering

Liksom tidigare används beteckningen LOL för lagen (1957: 343, omtryckt 1984: 636) om oljelagring m. m. och OAF för förordningen (1957: 344, omtryckt 1969: 756, ändrad senast 1984: 637) om oljeavgift m. m.

I förhållande till det till lagrådet remitterade lagförslaget har ändringar gjorts i enlighet med lagrådets förslag. Som lagrådet förordat har också 4 och 12 §§ i lagrådsremissen flyttats så att de i propositionens lagförslag utgör 2 resp. 14 §, vilket också innebär att 2, 3, 13 och 14 §§ i lagrådsremissen nu utgör 3, 4, 12 resp. 13 §. En viss språklig bearbetning har dessutom gjorts av lagtexten.

5.1 Lag om beredskapslagring av olja och kol

1 § För att trygga tillgången inom landet på olja och kol för energiförsörjningen under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall säljare och förbrukare hålla beredskapslager av bränslen enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Om statliga myndigheters beredskapslagring beslutar regeringen.

Paragrafen motsvarar 1 § i utredarens förslag och 1 § i LOL.

I inledningsparagrafen kommer syftet med lagen till uttryck, nämligen att tvångslagring skall ske av olja och kol för att trygga energiförsörjningen

under krig och andra allvarliga försörjningskriser. Med det senare uttrycket avses liksom i LOL störningar och avbrott i tillförseln på grund av avspärning eller s. k. fredskris.

Till grund för hur mycket som skall tvångslagras ligger ytterst beslut om hur stor landets försörjningsberedskapsreserv skall vara i fråga om olja och kol. Riksdagen har i fråga om olja tidigare tagit ställning till hur denna reserv skall beräknas med utgångspunkt i hittillsvarande och prognoserad förbrukning, försörjningsstandard och försörjningsuthållighet vid olika krisfall, antaganden om möjligheter att ställa om energisystemet m. m. Riksdagen har också tagit ställning till hur mycket olja staten skall lagra. Till följd härav finns av riksdagen godkända riktlinjer för ett oljelagringsprogram, som riksdagen tog ställning till senast våren 1984 (prop. 1983/84: 110, NU 43, rskr 391). Motsvarande riktlinjer för lagring av kol har tidigare inte funnits. I fortsättningen avses som grund för beräkningen av beredskapsbehovet gälla de riktlinjer för beredskapslagring av olja och kol som föreslås i avsnitt 2.2 resp. 2.3.

Som jag återkommer till i samband med 9 § förutsatts regeringen med utgångspunkt i de nu nämnda riktlinjerna bedöma landets totala beredskapsbehov i fråga om olja och kol samt med ledning härav för varje varuslag bestämma hur stor del av basmängderna som skall tvångslagras under aktuella lagringsår.

När riksdagen tar ställning till riktlinjerna för beredskapslagringen av olja och kol innefattar detta också ett ställningstagande till lagringsbehovet för olika krisfall. Utredaren har i sitt lagförslag utgått från att något fredskrislager för kol inte skall finnas. Detta överensstämmer i och för sig med vad som hittills förutsatts. 1980 års oljelagringskommitté (OLK 80) ansåg inte att något sådant lager behövdes och när regeringen anmälde kollagringsfrågorna för riksdagen i prop. 1981/82: 102 hade föredraganden ingen erinran mot detta. K 83 anser i sitt slutbetänkande att frågan om ett fredskrislager för kol bör övervägas ytterligare och prövas om några år.

Med den utformning den nya lagen har fått finns det ingen anledning att lösa denna fråga där. Lagtexten ger utrymme för att kol på samma sätt som olja tvångslagras öven för en fredskris. Om detta i praktiken blir fallet, beror på riksdagens beslut om vilka riktlinjer som skall gälla för beredskapslagring av kol. Enligt det förslag till riktlinjer som nu läggs fram skall lagring för fredskris inte ske. Om detta vill jag i övrigt hänvisa till avsnitt 2.3.

Liksom tidigare enligt LOL omfattas statliga myndigheter inte formellt av tvångslagringsbestämmelserna. Det är regeringen som beslutar om dessas lagringsskyldighet. Regeringen är givetvis här bunden av riksdagsbeslut om medelstildelning för ändamålet m. m.

I utredarens lagförslag förutsattes att LOL alltjämt skulle tillämpas på stadsgas, varför ett särskilt undantag gjordes för stadsgas i 1 § andra stycket. Någon motsvarighet till detta finns inte i den nya lagen, vilken även reglerar lagringsskyldigheten för gasverk.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Paragrafen motsvarar 2 § utredarens förslag, 3 § i LOL och 4 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

ÖEF förutsätts liksom tidigare vara tillsynsmyndighet.

3 § Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på försäljning eller förbrukningen under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

För vissa anläggningar gäller särskilda bestämmelser enligt 18–21 §§.

Paragrafens första stycke motsvarar 5 § i utredarens förslag, delar av 4 och 5 §§ i LOL samt 2 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

I paragrafens *första stycke* definieras begreppen *lagringsår* och *basår*. I *andra stycket*, som saknar direkt motsvarighet i utredarens förslag och i LOL, anges att särskilda bestämmelser gäller för vissa anläggningar enligt 18–21 §§. För sådana anläggningar (gasturbinanläggningar, oljekondensverk och gasverk) bestäms lagringsskyldigheten av speciella skäl i annan ordning. I den nya lagen har i ett särskilt avsnitt, som omfattar dessa paragrafer, samlats upp särbestämmelser för sådana anläggningar.

4 § Lagringsskyldighet på grund av förbrukning vid en anläggning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att lagringsskyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Paragrafen motsvarar 6 § andra stycket i utredarens förslag och 3 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget. Paragrafen har utformats i enlighet med lagrådets förslag.

Bestämmelsen om lagringsskyldighet efter överlåtelse har fått mer generell utformning än i utredarens förslag. Frågan har berörts i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.3.2. I *första stycket* fastslås till en början att lagringsskyldighet till följd av förbrukning åligger den som innehar anläggningen vid basårets utgång. Det är denne som blir deklARATIONSSKYLDIG enligt 16 § och som tillsynsmyndigheten fastställer beredskapslager för enligt 15 §. Vidare gäller att lagringsskyldigheten bestäms med utgångspunkt i den totala verksamheten under basåret. Den lagringsskyldige måste därmed i sin deklaration lämna uppgifter om denna. I likhet med utredaren anser jag att detta inte behöver medföra några praktiska svårigheter.

Andra stycket gäller överlåtelse efter det att lagringsskyldighet uppkommit. Principiellt kvarstår lagringsskyldigheten på överlåtaren. Det kan dock hända att parterna vid överlåtelsen är överens om att lagringsskyldigheten bör övergå på den nye innehavaren. Detta kräver medgivande av

tillsynsmyndigheten, som därvid måste ta ställning till den nye innehavarens lämplighet från beredskapssynpunkt.

För klarhetens skull bör framhållas att bestämmelsen tar sikte på det fallet att efter överlåtelsen en ny fysisk eller juridisk person innehar anläggningen. Att aktierna i ett lagringsskyldigt bolag överläts påverkar givetvis inte bolagets skyldigheter enligt lagen, även om bolagets firma byts efter överlåtelsen.

5 § Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (lagringsbränslen).

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01	Kolbränslen utom 1. sådant kolpulver som malts för vidareförsäljning och 2. kol-vätskeblandningar
ur 27.10	Motorbensin utom flygbensin och jetbensin Fotogen utom flygfotogen Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 Övriga slag av eldningsoljor
ur 27.11	Gasol

Paragrafen motsvarar 3 § i utredarens förslag och 2 § i LOL. På förslag av lagrådet har andra stycket i det till lagrådet remitterade förslaget utgått. Den erinran som där gjordes har ersatts av 6 § andra stycket.

I paragrafen anges de varuslag för vilka lagringsplikt föreligger. Denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.1). Terminologin med avseende på kol i denna och följande paragraf har delvis anpassats till bestämmelserna i 24 och 25 §§ lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, se SFS 1983: 1004. "Bränsle" används i lagen i vid mening, eftersom också drivmedel inbegrips.

Hänvisningen till tulltaxan (se lag 1977: 975 med tulltaxa) syftar till att precisera varuslagen så noga som möjligt. En motsvarande hänvisning görs i energiskattelagen. Tulltaxenummer 27.01 omfattar "stenkol; briketter och liknande fasta bränslen framställda av stenkol". Energiskattelagen omfattar bland kolbränslena förutom dessa också dem som omfattas av tulltaxenumren 27.02 och 27.04, dvs. bl. a. brunkol och koks.

Lagrådet har i sitt yttrande berört den terminologi som används i fråga om oljeprodukterna. Denna är i huvudsak densamma som används i nuvarande lag och som varit i stort sett oförändrad sedan år 1957. Såvitt känt har den inte hittills föranlett tolkningssvårigheter av någon betydelse. Den terminologiska frågan berördes kortfattat i prop. 1957: 144 på följande sätt (s. 41):

"Vad angår språkbruket i förordningen så torde det förhålla sig så att någon fast nomenklatur icke är mera allmänt genomförd i fråga om petroleumprodukterna. Det går således icke att anknyta till någon sådan i

författningen. Den begagnade terminologien synes i vart fall icke strida mot den som använts i de under fjolåret avgivna förslagen till järnvägs- och tulltaxor''.

I den nya lagen görs en precisering på så sätt att varje grupp av lagringsbränslen anknys till ett tulltaxenummer. Varugruppen kan således endast omfatta produkter som vid en tillämpning av tulltaxan hänförs under motsvarande nummer. I det praktiska förtullningsarbetet tillämpas tulltaxan kompletterad med en statistisk varuförteckning. Det innebär att inom varje tulltaxenummer delas varorna upp ytterligare och åsätts ett varunummer. Det är först på varunummersnivån som de i 5 § angivna oljeprodukterna definieras och namnges. Av betydelse för preciseringen av dessa produkter är vidare att för vissa av dem finns en svensk standard fastställd av SIS – Standardiseringskommissionen i Sverige.

Eldningsolja 2 har inom oljehandeln upphört som specificerad produkt. Beteckningen används dock fortfarande t. ex. vid förtullning och i statistisk varuförteckning som samlingsnamn för vissa specialprodukter. Jag delar lagrådets uppfattning att beteckningen tills vidare kan användas i lagtexten.

6 § Denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas för annat ändamål än energialstring eller som förbrukas eller säljs för förbrukning i metallurgiska processer,
2. bränsle som utvinns inom landet eller framställs ur råvara som har utvunnits inom landet,
3. bränsle som säljs för export eller som förbrukas utom landet,
4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift.

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 11, 14 och 19–21 §§.

Paragrafen motsvarar 4 § m. m. i utredarens förslag och 6 § första stycket m. m. i LOL. På förslag av lagrådet har andra stycket tillagts. Detta motsvarar delvis 5 § andra stycket i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

Genom *första stycket* utesluts från lagens tillämpning vissa bränslen som formellt sett är lagringsbränslen enligt 5 §. Det betyder att de inte skall medräknas när lagringsskyldigheten bestäms enligt 7 § eller i övrigt vid tillämpningen av lagen.

Enligt *punkt 1* undantas kol för vilken avdrag får göras enligt 24 § lagen (1957:262) om allmän energiskatt. Frågan om terminologi och avgränsningsfrågor i samband med kol har berörts i avsnitt 3.3.1 och under 5 §.

Enligt *punkt 2* undantas bränslen som utvinns inom landet eller framställs ur råvara som har utvunnits inom landet. Bestämmelsen omfattar både olja och kol och skiljer sig därigenom från utredarens förslag som endast gällde inhemskt kol. Den inhemska utvinningen av olja och kol

saknar f. n. praktisk betydelse. Beredskapslagringens syfte är att skydda landet mot störningar i tillförseln av importerade bränslen. Principiellt bör därför förbrukning eller försäljning av bränslen som grundar sig på inhemsk utvinning inte föranleda lagringsskyldighet.

Enligt *punkt 3* undantas bränslen som säljs för export eller som förbrukas utom landet. Motsvarande gäller enligt LOL.

Punkt 4 avser i praktiken olja. Regler av i huvudsak motsvarande innebörd finns i LOL.

I *andra stycket* erinras om att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle.

7 § Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol.

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja,

5.a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

Paragrafen motsvarar 6 § första stycket i utredarens förslag samt 5 § och 6 § andra stycket i LOL. Punkt 4 c har utformats efter förslag av lagrådet.

I paragrafen anges förutsättningarna för lagringsskyldighet, som vad gäller olja är i huvudsak desamma som enligt LOL. För kol inträder lagringsskyldighet för alla försäljare som är importörer oavsett mängd försäld kol. Om någon är återförsäljare utan att själv vara importör, inträder lagringsskyldighet vid en försäljningsvolym under basåret av 30 000 ton. I den mån försäljning sker till köpare som själva är lagringsskyldiga får återförsäljaren vid basmängdsberäkning enligt 8 § göra avdrag för detta.

Som lagrådet har påpekat har bestämmelsen i punkt 4 om att förbrukningen skall ha skett "vid en anläggning" samma innebörd som i LOL (jfr prop. 1957: 144 s. 43). Om en förbrukare driver mer än en anläggning, skall alltså varje anläggning ses för sig vid tillämpning av bestämmelserna.

Frågan om vilka som är lagringsskyldiga har i övrigt behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.2). Som framgått därav innehöll utredarens förslag ingen motsvarighet till bestämmelsen i punkt 4 c om lag-

ringsskyldighet för förbrukare som använder både olja och kol. Som lagrådet har påpekat är bestämmelsen tillämplig även i det fallet att förbrukning-
en av det ena bränslet men inte av det andra uppfyller kravet i 4 a eller b.

Regleringen av förädlade kolbränslen har också behandlats i avsnitt 3.3.1 samt under 5 §. Lagringsskyldighet enligt punkt 5, som gäller sådana kolbränslen, avser enligt 11 § varor som behövs för framställning av den produkt som säljs eller förbrukas. Som nämnts innebär regleringen att lagringsskyldigheten i princip stannar på tillverkaren. Endast om produkten importeras blir det återförsäljaren eller, normalt, förbrukaren som blir lagringsskyldig. I sådana fall kan efter prövning medgivande ges enligt 14 § om annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt.

8 § Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (*bas-
mängden*).

För säljare motsvarar basmängden den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 § 3, 4 eller 5,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 19, 20 och 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

För förbrukare motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

Paragrafen motsvarar 8 § tredje stycket i utredarens förslag och 7 § 2 mom. i LOL. På förslag av lagrådet har i förhållande till det dit remitterade förslaget en punkt i paragrafen utgått och ersatts med punkt 3 i övergångsbestämmelserna.

Enligt paragrafens *första stycke* utgör en lagringsskyldigs basmängd grunden för hur stort beredskapslager han skall hålla. *Andra stycket* anger hur basmängden beräknas för säljare. En sådan beräkning måste tillsynsmyndigheten göra, när lagringsbeslut enligt 15 § skall meddelas. Från den mängd försålda varor som grundar lagringsskyldighet enligt 7 § skall avdrag göras för poster som sålts till andra lagringsskyldiga enligt punkterna 1–3. Bland de senare upptas inte bara sådana som är lagringsskyldiga enligt denna lag utan också statliga myndigheter, som skall lagra varan enligt beslut av regeringen. Som framgår av 1 § andra stycket omfattas statliga myndigheter inte formellt av lagen, men de behandlas i praktiken som om de gjorde det.

Enligt *tredje stycket* motsvarar för förbrukare basmängden den mängd förbrukade bränslen som grundar lagringsskyldighet enligt 7 §.

Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3) har lagtexten utformats så att avdrag får göras även om försäljningen skett via s. k. tradingföretag.

Av praktiska skäl skall avdragsposterna liksom f. n. bestämmas på basis av förhållandena året före försäljningen. ÖEF gör årligen en förteckning över köpare, vilkas förvärv får dras av vid basmängdsberäkningen för säljaren.

9 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Paragrafen motsvarar 8 § andra stycket i utredarens förslag och 4 § första stycket i LOL.

Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3) är en av de viktigaste sakliga nyheterna i förhållande till LOL att regeringen för varje varuslag bestämmer hur stor procentuell andel av basmängderna som de lagringsskyldiga skall lagra under lagringsåret. Att regeringens beslut måste fattas i god tid före lagringens början är självklart och behöver inte anges i lagtexten som utredaren föreslagit.

Regeringens beslut skall, som berörts under 1 §, fattas med utgångspunkt i en beräkning av landets beredskapsbehov. Denna beräkning skall göras efter de riktlinjer riksdagen har godkänt. De lagringsmål i bestämda volymer som anges i lagringsprogrammen är resultatet av behovsberäkningar utifrån dessa riktlinjer vid den tidpunkt då programmet redovisas. Regeringen är alltså inte formellt bunden av dessa volymer vid sin bedömning utan kan beakta förhållanden som efter denna tidpunkt förändrats i fråga om konsumtion m. m.

Med utgångspunkt i regeringens beslut och deklARATIONER från de lagringsskyldiga fastställer tillsynsmyndigheten lagringsmängden för varje lagringsskyldig. Bestämmelser om detta finns i 15–17 §§.

10 § I fråga om annan eldningsolja än eldningsolja 1 och 2 och råvara för framställning av stadsgas får regeringen bestämma att beredskapslagren under annan del av lagringsåret än januari månad får med högst 20 procent underskrida den volym som lagringsskyldigheten avser.

Paragrafen motsvarar 10 § i utredarens förslag. I LOL finns ingen uttrycklig bestämmelse om vinterdispens. De nuvarande reglerna, som meddelas av regeringen med stöd av 4 § LOL, anses ingå i de grunder för lagringsskyldigheten som riksdagen godkänt. Utformningen av 10 § har berörts i lagrådets yttrande.

Enligt paragrafen får regeringen ett bemyndigande att meddela föreskrifter om vinterdispens för tjock eldningsolja och råvara för framställning av stadsgas i samma omfattning som f. n. Frågan om vinterdispens har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3).

11 § Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat. Lagring av kol skall fullgöras så att det lagrade bränslet till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som sålts eller förbrukats. Den som är lagringsskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som krävs för framställning av den produkt som avses.

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

Paragrafen motsvarar 4 § (delvis) 7 § första stycket och 16 § (delvis) i utredarens förslag samt 2 § andra stycket (delvis) och 8 § första stycket (delvis) i LOL.

Eftersom de lagringsskyldiga i en kris skall kunna ta i anspråk sitt eget lager, skall lagringsskyldigheten fullgöras med varor inom samma varuslag som grundar lagringsskyldigheten. Bestämmelsen om detta finns i *första stycket* som också innehåller vissa specialregler för kol.

Inom oljegrupperna är varorna inom samma varuslag så likartade att nämnda syfte utan vidare uppnås. Däremot finns inom sådan kol som omfattas av 5 § så stora skillnader att en särskild föreskrift behövs av innebörd att den vara som lagras skall ha sådan form och sådant innehåll att den kan ersätta det kol som normalt säljs eller förbrukas. Specialregleringen i fråga om förädlade kolbränslen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.1) samt under 5 och 7 §§. Enligt 11 § skall lagring ske av varor som behövs för framställning av den produkt som avses i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet. Det betyder att alla ingredienser som behövs måste finnas tillgängliga så att beredskapsbehovet av den färdiga produkten kan tillgodoses vid en kris.

Enligt *andra stycket* skall de lagringsskyldiga äga de lagrade varorna. Denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.4). Liksom enligt LOL får transiterade varor inte räknas in i beredskapslaget. Någon motsvarighet till regleringen i LOL av varor i provianteringsfrilager finns inte, eftersom sådana lager inte längre existerar. Liksom f. n. bör den lagringsskyldige anses ha tillgång till varan och därmed kunna tillgodoräkna sig den i beredskapshänseende när den nått svensk hamn. Att den därefter skall transporteras till en lageranläggning och förvaras på godtagbart sätt följer av 12 §.

I *tredje stycket* erinras om att medgivande till undantag kan ges från reglerna i första och andra styckena. Enligt 14 § kan medgivande ges att fullgöra lagringen med annat bränsle m. m. 22 och 23 §§ behandlar förutsättningarna för s. k. *inlagring*, som innebär att den lagringsskyldige låter någon annan ombesörja lagringen.

12 § Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

Paragrafen motsvarar 16 § i utredarens förslag (delvis), 8 § första stycket (delvis) i LOL och 13 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

Liksom enligt LOL skall lagrat bränsle förvaras inom landet i anläggningar som de lagringsskyldiga äger eller annars förfogar över. I förhållande till LOL har tillagts att förvaringen skall vara tillfredsställande också från beredskapssynpunkt. Härigenom har markerats att syftet med bestämmelsen inte bara är att förvaringen skall kunna kontrolleras av ÖEF utan att också beredskapsaspekten skall beaktas. Fullständig klarhet måste t. ex. råda om att den lagringsskyldige verkligen förfogar över ett visst lager och även kan ta detta i anspråk vid en kris.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om om var beredskapslager skall finnas samt om att viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergsrum.

Paragrafen motsvarar 17 och 18 §§ i utredarens förslag, 8 § andra och tredje styckena i LOL samt 14 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

Bestämmelserna motsvarar vad som nu gäller enligt LOL. Frågan om behovet av att styra lokaliseringen av beredskapslagren och om skyddad lagring för krigsreserven av olja har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.7).

Enligt ikraftträdandebestämmelser till den nya lagen skall 8 a § LOL tillämpas till den 1 juli 1987 i fråga om bergrumsförvaring av olja. Övergångsvis behålls alltså den provisoriska ordning som gällt sedan 1978 och som innebär att endast de lagringsskyldiga som vid denna tidpunkt hade bergrumslager tills vidare omfattas av skyldigheten att hålla sådana lager. Frågan har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen.

14 § Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt,

2. att någon som driver ett oljeraffineri helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja.

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

Paragrafen motsvarar 7 § andra stycket i utredarens förslag, 10 § första stycket i LOL och 12 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget. Utformningen har berörts i lagrådets yttrande.

Enligt grundregeln i 11 § skall lagringsskyldigheten fullgöras med varor inom samma varuslag som säljs eller förbrukas och därigenom grundar lagringsskyldighet. Enligt 14 § får tillsynsmyndigheten medge annat fullgörande av lagringsplikten. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.4).

Första stycket avser i huvudsak fallet att ett annat bränsle lagras än det som säljs eller förbrukas. För att lagringsskyldigheten skall få fullgöras med ett annat bränsle krävs normalt att det senare också skall vara lagringsbränsle.

Frågan om ett medgivande bör ges eller inte måste avgöras mot bakgrund av syftet med beredskapslagringen. Av avgörande betydelse blir huruvida det lagrade bränslet i en krissituation omgående kan utnyttjas i den lagringsskyldiges verksamhet eller vid behov bidra till att trygga samhällets nödvändiga funktioner. Den som övergår från ett importerat bränsle till ett annat sådant bör kunna få tillstånd att lagra det bränsle han använder.

Vissa särskilda frågor som gäller kol sammanhänger med att detta förekommer i många former och kvaliteter och också i viss utsträckning är direkt utbytbar mot andra fasta bränslen. Enligt 11 § skall lagring av kol fullgöras så att den lagrade varan med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som säljs eller förbrukas. Bakgrunden till detta är kravet på att det lagrade bränslet direkt skall kunna ersätta det som normalt används.

I paragrafen har öppnats en möjlighet som saknades i utredarens förslag, nämligen att i undantagsfall låta någon som är skyldig att lagra kol fullgöra beredskapsåliggandet på annat sätt än genom lagring av kol eller annat lagringsbränsle. Förutsättningen är att detta sker på ett för samhället lika betryggande sätt i beredskapshänseende som om sådan lagring hade skett. Ett medgivande måste således kräva verkliga garantier för att energibehovet täcks i en krissituation. Syftet med bestämmelsen är att ge utrymme för flexibla lösningar i speciella fall, om de vanliga reglerna får olämpliga konsekvenser.

Motsvarande gäller för den som skall lagra varor som behövs för framställning av förädlade kolbränslen. I de fall när andra än tillverkaren blir lagringsskyldiga måste beredskapsåliggandet kunna anpassas till den lagringsskyldiges situation.

I *andra stycket* anges att oljeraffinaderier kan få tillstånd att helt eller delvis fullgöra sin lagringsskyldighet med råolja. Även denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.4).

Enligt *tredje stycket* skall ett medgivande förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt. I detta ligger bl. a. att den lagringsskyldige alltid skall veta vad han har att iakttaga för att beredskapsåliggandet skall vara uppfyllt. Om lagring skall ske av annat bränsle än det som lagringsskyldigheten egentligen omfattar, måste det t. ex. framgå vilka mängder av det andra bränslet som skall lagras.

15 § Beredskapslagrets storlek under lagringsåret skall för varje lagringsskyldig fastställas av tillsynsmyndigheten.

Paragrafen motsvarar 12 § i utredarens förslag och 4 § andra stycket i LOL.

Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3) och vad som anförts under 9 § skall tillsynsmyndigheten för varje lagringsskyldig bestämma hur stor mängd av varje varuslag denne skall lagra under det kommande lagringsåret.

16 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av bränslen som avses i 7 §. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

Paragrafen motsvarar 13 § i utredarens förslag och 12 § i LOL.

Liksom f. n. enligt i huvudsak motsvarande regler i LOL skall de som är lagringsskyldiga före den 1 februari avge en deklARATION rörande försäljningen eller förbrukningen under basåret av de bränslen som avses i 7 §. Deklarationen skall innehålla de uppgifter som behövs för beslutet. Det innebär bl. a. att uppgifter måste lämnas för hela basåret, även om den lagringsskyldige övertagit en anläggning efter basårets början. Närmare bestämmelser om deklARATIONEN bör kunna ges som verkställighetsföreskrifter. Om en uppgiftsskyldig underlåter att lämna deklARATION, kan tillsynsmyndigheten enligt 33 § förelägga honom att vid vite göra detta. I sista hand kan enligt 35 § straff ådömas den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att lämna deklARATION eller lämnar oriktiga uppgifter.

17 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 15 §.

Ett lagringsbeslut får ändras, om kontroll hos den lagringsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Paragrafen motsvarar 14 § i utredarens förslag och 4 § andra stycket (delvis) i LOL.

Enligt paragrafens *första stycke* skall tillsynsmyndigheten så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 15 §. Utredaren föreslog i denna del att en tidsgräns, nämligen april månads utgång, skulle sättas för detta beslut. I remissbehandlingen togs frågan upp av *Svenska Stenkolsimportörers Förening*, som ansåg att gränsen borde sättas vid utgången av mars månad med hänsyn till att två månader torde vara en för kort planeringstid för de lagringsskyldiga, speciellt med hänsyn till att inlagring av kol hos andra inte utan vidare skulle få ske.

För egen del har jag stannat för att någon tidsgräns inte bör anges i lagen, utan att i stället tillsynsmyndigheten bör åläggas att meddela beslutet så snart beslutsunderlag föreligger. Det är väsentligt att de lagringsskyldiga får så lång tid på sig som möjligt för förberedelser inför lagringsåret. Som framgått av det tidigare skall regeringens beslut enligt 9 § för de olika

varuslagen föreligga i början av året, varefter tillsynsmyndigheten på grundval av deklARATIONERNA bestämmer basmängd och lagringsmängd för varje lagringskyldig. Det betyder att de lagringskyldiga själva genom att snabbt tillhandahålla fullständiga uppgifter kan se till att beslutsunderlaget föreligger tidigt under året och därigenom också få ett beslut om lagringsmängden i god tid före lagringsårets början. Underlåter den lagringskyldige att lämna deklARATION eller inkommer med sådan senare än den i 16 § angivna tiden, försenas beslutet.

Enligt *andra stycket* skall ett tidigare meddelat beslut kunna omprövas, om det i efterhand kan konstateras att beslutet varit grundat på felaktiga förutsättningar eller att förutsättningar för någon form av dispens uppkommit.

Om beslutet ändras efter lagringsårets början finns, som lagrådet har påpekat, inga formella hinder mot att lagringskyldighet fastställs med retroaktiv verkan så att sanktionsavgift kan tas ut från lagringsårets början, om detta med hänsyn till omständigheterna skulle vara befogat.

18 § För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 14–16 §§ och 17 § första stycket är föreskrivet om lagringskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.

Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket (delvis) och 15 § i utredarens förslag. Med hänsyn till utformningen av 6 § andra stycket finns här ingen motsvarighet till 18 § andra stycket i det till lagrådet remitterade lagförslaget.

Bakgrunden till den särbehandling av gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar som görs i lagringshänseende har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.5). I den nya lagen har bestämmelser om dessa anläggningar samlats i ett särskilt avsnitt (18–21 §§). I 18 § anges att bestämmelserna i detta avsnitt ersätter de regler om lagringskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande som annars gäller enligt angivna lagrum samt att 17 § andra stycket tillämpas i fråga om lagringsbeslut. Som erinras om i 6 § andra stycket kan lagringskyldigheten avse andra varuslag än de bränslen som uppräknas i 5 §. I något fall drivs en gasturbinanläggning som omfattas av 19 § med bränsle som annars inte är lagringspliktigt. Vidare framställs stadsgas huvudsakligen med lättbensin.

19 § Den som vid basårets utgång innehar en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt är skyldig att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid.

Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket och 6 § tredje stycket (delvis) i utredarens förslag samt 6 b § första stycket i LOL. Utformningen har berörts i lagrådets yttrande.

Frågan om lagringsskyldighet för innehavare av gasturbinanläggningar har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.5). Bestämmelserna motsvarar i huvudsak vad som gäller enligt 6 b § första stycket i LOL. Lagringsbeslut skall dock i fortsättningen kunna meddelas av tillsynsmyndigheten efter delegering av regeringen. I sak förutsätts ingen ändring ske i lagringsskyldighetens omfattning.

20 § Den som vid basårets utgång innehar ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen med utgångspunkt i landets beredskapsbehov.

Paragrafen motsvarar 6 § tredje stycket (delvis) i utredarens förslag och 6 b § andra stycket i LOL. Utformningen har berörts i lagrådets yttrande.

Frågan om lagringsskyldighet för innehavare av oljekondensverk har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3). Bestämmelserna motsvarar vad som gäller enligt 6 b § andra stycket i LOL. Dessa regler fastställdes av riksdagen så sent som våren 1984 (prop 1983/84:110, NU 43. rskr 391).

21 § Den som under ett kalenderår har förbrukat råvara för framställning av stadsgas är skyldig att under närmast följande kalenderår hålla i lager en viss, av regeringen bestämd, andel av den mängd råvara som har förbrukats.

Den lagringsskyldige skall redovisa förbrukningen till tillsynsmyndigheten på det sätt denna bestämmer. Lagringsmängden bestäms därefter av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får medge att lagringsskyldigheten fullgörs med annan råvara som kan användas för gasframställningen.

Paragrafen har ingen motsvarighet i utredarens förslag. I LOL motsvaras paragrafen av 6 a § och 10 § andra stycket.

Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.3) föreslog utredaren att bestämmelserna i LOL alltså skulle gälla i fråga om stadsgas. Med hänsyn till fördelen av att ha alla lagringsbestämmelser samlade i den nya lagen har här tagits in bestämmelser motsvarande dem i LOL. En saklig skillnad i förhållande till hittillsvarande regler är att samma regler om sanktioner gäller för dem som framställer stadsgas som för övriga lagringsskyldiga. Någon större praktisk betydelse torde detta inte få. Som framgått av den allmänna motiveringen räknar man med att tillverkningen av stadsgas relativt snart kommer att upphöra.

Enligt 10 § får regeringen meddela föreskrifter om vinterdispens för

råvara för framställning av stadsgas. De nuvarande reglerna i detta hänseende förutsätts behållas tills vidare.

22 § Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som säljer oljeprodukter i större delen av landet, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

Paragrafen motsvarar 20 § i utredarens förslag och 9 § (delvis) i LOL.

Enligt paragrafen får tillsynsmyndigheten medge generell rätt till tillfällig inlagring för s. k. rikstäckande företag. Tillstånd kan alltså ges till företaget att tills vidare utnyttja denna möjlighet. Frågan om inlagring har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.6). Som framgått därav har medgivanden som här avses lämnats med stöd av 9 § LOL sedan lång tid tillbaka.

23 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att en lagringsskyldig uppdrar åt en annan lagringsskyldig att helt eller delvis ombesörja lagring för hans räkning.

Paragrafen motsvarar 21 § i utredarens förslag och 9 § (delvis) i LOL.

Paragrafen innehåller förutsättningarna för inlagring i andra fall än de som avses i 22 §. Skillnaden är att tillsynsmyndigheten enligt 23 § måste pröva varje särskilt fall och att särskilda skäl måste finnas för att ge tillstånd.

Frågan om inlagring har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.6). Ett medgivande till inlagring är att se som en lättnad i kravet att den lagrade varan skall ägas av den lagringsskyldige. Lagringen sker dock på dennes ansvar och han måste själv se till att han kan få tillgång till varan om ett krisläge uppstår.

Vilka "särskilda skäl" som bör krävas för att motivera medgivande till inlagring har behandlats i den allmänna motiveringen. I huvudsak bör hittillsvarande praxis kunna tillämpas.

Som närmare utvecklas i samband med 24 § ges lättnader i lagringsskyldigheten i två huvudformer, antingen som medgivande till inlagring eller som befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten. Den senare formen skall förbehållas de mycket speciella fall då synnerliga skäl föranleder att lagringsskyldigheten inte ens bör fullgöras i form av inlagring. Inlagring skall således vara det första alternativet, när frågan om lättnader för ett företag uppkommer.

24 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Paragrafen motsvarar 22 § i utredarens förslag och 9 § (delvis) i LOL.

Enligt paragrafen kan i vissa fall befrielse helt eller delvis medges från lagringsskyldighet. Denna fråga har behandlats i den allmänna motivering-
en (avsnitt 3.3.6) och har också berörts under 23 §.

Enligt *första stycket* kan sådan befrielse medges i speciella fall. Motsvarande möjlighet finns i LOL. Praxis har här varit mycket restriktiv. Enligt OAF skall i detta och andra dispensfall principiellt oljeavgift erläggas till staten för att den som får dispens inte skall få någon konkurrensfördel. Regeringen får dock medge befrielse från sådan avgift. Sådant medgivande har i allmänhet lämnats i de fall då befrielse från lagringsskyldighet har medgivits, eftersom de omständigheter som föranlett medgivande enligt LOL också motiverat att oljeavgift inte bör uttagas. Mot bakgrund av att i den nya lagen befrielse från lagringsskyldighet skall förbehållas fall av detta slag finns enligt den nya lagen inte ens någon principell skyldighet att betala oljeavgift i dessa fall. I förhållande till utredarens förslag har lagtexten konkretiserats för att tydligare ange när synnerliga skäl bör anses föreligga.

Att lagen inte innehåller några särskilda regler för nytillkommande lagringsskyldiga som utredaren föreslagit, utan att eventuella lättnader för sådana får medges enligt 23 eller 24 § har berörts i den allmänna motiveringen. Där har också angivits skälen till att regeringen i speciella fall bör förbehålla sig beslutanderätten i dispensärenden. För normalfallen förutsätts beslutanderätten bli delegerad till ÖEF.

Enligt *andra stycket* får ett medgivande förenas med villkor. Även denna fråga har berörts i den allmänna motiveringen.

25 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om i annat fall särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

Paragrafen motsvarar 23 § i utredningens förslag och 11 § i LOL.

Enligt *första stycket* får beredskapslagren tas i anspråk efter beslut av regeringen, när de omständigheter inträtt för vilka lagringen skett. Det ankommer således på regeringen att ta ställning till att sådana omständigheter föreligger och i vilken utsträckning lagren behöver tas i anspråk. Motsvarande bestämmelser finns i LOL.

Även om beredskapsplaneringen numera utgår från en enda försörjningsberedskapsreserv som bestäms med utgångspunkt från landets totala behov av beredskapslagring, får lagren tas i anspråk endast i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till det uppkomna läget. Frågan om

beräkningen av denna reserv och dess beståndsdelar har behandlats i den allmänna motiveringen och under 1 och 9 §§.

I *andra stycket* behandlas det särskilda fall av ianspråktagande som gäller oljekondensverk för vilka lagringsskyldighet föreligger. Liksom enligt LOL bör för dessa, när särskilda skäl föreligger, viss del av lagren få tas i anspråk. Detta sammanhänger med att dessa verk ibland kan behöva tas i bruk som reservaggregat *mer än normalt*.

26 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för att slutföra konkursen.

Paragrafen motsvarar 24 § i utredarens förslag och 11 § andra stycket i LOL.

Med hänsyn till att beredskapslager utgör sådan egendom i vilken kan uttas företagsinteckning enligt lagen (1966:454) om företagsinteckning (fr. o. m. den 1 januari 1986 företagshypotek enligt lagen (1984:649) om företagshypotek) måste lagren liksom tidigare utan hinder av lagringsbestämmelserna kunna tas i anspråk av konkursförvaltningen. Med hänsyn till att tvångslagret av beredskapspolitiska skäl bör sparas så länge som möjligt, är det dock önskvärt att så inte sker i andra fall än när det behövs för att slutföra konkursen. Motsvarande bestämmelse finns i LOL; angående bakgrunden se prop. 1958:26 s. 24 f.

27 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan tillstånd enligt 22 eller 23 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

Bestämmelsen motsvarar 25 § i utredarens förslag och 2 § (delvis) i OAF.

I denna paragraf anges när lagringsavgift skall tas ut. Liksom tidigare enligt LOL är sådana avgifter den väsentliga sanktionen mot försummelser av lagringsskyldigheten. Sanktionsfrågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.8).

Lagringsavgift skall enligt *första stycket* tas ut när den lagringsskyldige inte innehar det av tillsynsmyndigheten fastställda lagret, dvs. när inte tillräckligt stor kvantitet finns av de varor som den lagringsskyldige skall lagra enligt det särskilda beslut som har fattats om hans lagring under lagringsåret.

Lagringsavgift skall enligt paragrafens *andra stycke* erläggas också när inlagring sker utan tillstånd eller den lagringsskyldige bryter mot bestämmelser om lagrets förläggning eller förvaring i bergtrum som meddelats med stöd av 13 §. Enligt 28 § tas lagringsavgift i dessa fall ut med en tredjedel av det belopp som skall erläggas vid brist i lagret.

28 § Regeringen bestämmer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse enligt 27 § andra stycket skall avgiften tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Paragrafen motsvarar 26 § och 27 § andra stycket i utredarens förslag samt 5, 8 och 9 a §§ i OAF.

I *första stycket* anges att regeringen bestämmer lagringsavgiftens storlek för de bränslen som skall lagras enligt vissa principer. Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.8) har en väsentlig förenkling skett i förhållande till tidigare regler i OAF. I den allmänna motiveringen finns också en redogörelse för de närmare principer som bör gälla vid beräkningen av kapitalkostnaderna. Mindre förändringar bör inte föranleda justeringar i avgiftens storlek. Normalt bör det vara tillräckligt att regeringen gör en årlig omprövning.

I speciella fall kan lagringsskyldighet uppkomma även för andra varuslag än som anges i 5 §. Även för sådana fall måste regeringen fastställa månadsbelopp.

Enligt *andra stycket* skall full lagringsavgift tas ut vid brist enligt 27 § första stycket och annars en tredjedels avgift.

Enligt *tredje stycket* tas avgiften ut för hela den månad då försummelsen äger rum.

Enligt *fjärde stycket* får avgiften nedsättas eller efterges, om det föreligger synnerliga skäl. Det innebär att bestämmelsen skall tillämpas mycket restriktivt. Frågan har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.8). Som framgått därav innebär den ändrade konstruktionen av lagringsavgiften också förändringar i förhållande till de för oljeavgifter tillämpade nedsättningsgrunderna.

Avgiften utgår oberoende av om oaksamhet eller uppsåt kan konstateras. Den är inte längre avdragsgill vid beskattning, se närmare förslaget till ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

29 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsökningsbalken.

Paragrafen motsvarar 27 § första stycket och 28 § (delvis) i utredarens förslag samt 7 och 10 §§ i OAF. På förslag av lagrådet har andra stycket i det till lagrådet remitterade förslaget till 29 § ersatts med en bestämmelse om verkställighet av lagringsbeslut.

Liksom hittills i fråga om oljeavgift skall tillsynsmyndigheten besluta när lagringsavgift skall tas ut i ett visst fall. Bestämmelse om detta finns i *första stycket*. Som nämndes under 28 § föreligger avgiftsskyldighet oberoende av oaktsamhet eller uppsåt.

Enligt *andra stycket* får beslut om uttagande av lagringsavgift verkställas enligt utskömmningsbalken. Beslutet får således verkställas genom utmätning utan föregående domstolsprövning. I fråga om tillämpliga regler i utskömmningsbalken kan hänvisas till lagrådets yttrande.

30 § Den som är lagringsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

31 § Den som har importerat, sålt eller förbrukat lagringsbränsle eller annan lagringspliktig vara skall, även i annat fall än som avses i 30 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

32 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, som hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den lagringsskyldige att lämna tillträde till lageranläggningar och kontorslokaler.

33 § Underlåter en lagringsskyldig att

1. hålla beredskapslager i den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iaktta villkor som avses i 14 eller 24 § eller

3. lämna deklaration enligt 16 § eller redovisning enligt 21 §, får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 30 eller 31 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 32 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

34 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Paragraferna motsvarar 29–33 §§ i utredarens förslag och 13–15 §§ i LOL.

Paragraferna reglerar tillsynen över beredskapslagringen. I 30 § finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet för de lagringsskyldiga i samband med tillsynen. För att lagringen rutinmässigt skall kunna övervakas fordras att de lagringsskyldiga, som hittills, regelbundet inger uppgifter till tillsyns-

myndigheten om storleken av de lager som hålls, vilka lagervolymer som hålls för annans räkning, m. m. Därjämte skall tillsynsmyndigheten även i särskilda fall kunna begära uppgifter från dem som är lagringsskyldiga. Lagrådet har i sitt yttrande tagit upp frågan om när lagringsskyldigheten och därmed uppgiftsskyldigheten enligt paragrafen uppkommer. Som framgår därav är basårets utgång den relevanta tidpunkten.

Regeringen bemyndigas att utfärda föreskrifter om uppgiftsskyldigheten för dem som är lagringsskyldiga. Härigenom kan uppgiftsskyldigheten preciseras i förordning utan att tveksamhet behöver uppstå om bestämmelserna är rena verkställighetsföreskrifter.

Det åligger enligt 31 § dem som bedriver verksamhet med lagringspliktiga bränslen att även i andra fall än som avses i 30 § på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som behövs för tillsynen av beredskapslagringen.

Tillsynsmyndigheten eller den myndigheten utser har befogenhet enligt 32 § att hos varje uppgiftsskyldigt företag undersöka lagret och också granska bokföringen och de övriga handlingar som hör till verksamheten. För sådana undersökningar skall tillträde lämnas till lagerutrymmen och kontorslokaler.

För att framtvinga de åtgärder som behövs för att tillsynen skall kunna utövas får myndigheten enligt 33 § utfärda de förelägganden som behövs och i samband därmed även utsätta vite. Sådana förelägganden skall delges, vilket innebär att bestämmelserna i delgivningslagen (1970: 428) blir tillämpliga. I likhet med vad som gäller t. ex. enligt fastbränslelagen (1981: 599) kan ett utdömt vite inte förvandlas till fängelse.

Enligt 34 § åligger det polismyndigheten att lämna det biträde som behövs för att tillsynen skall kunna utövas.

35 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 16, 30 eller 31 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

2. underlåter att lämna tillträde till lageranläggningar eller kontorslokaler enligt 32 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 33 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

Paragrafen motsvarar 34 § i utredarens förslag och 10 § i LOL.

De viktigaste sanktionerna är som nämnts lagringsavgifter och viten. I vissa fall kan dock enligt 35 § ådömas straff. Dessa avser i huvudsak olika fall av underlåtenhet att uppfylla de skyldigheter som följer av tillsynsreglerna. Syftet är att det inte bör vara möjligt för en tredskande lagringsskyldig att vänta med att uppfylla sina skyldigheter till dess vitesföreläggande utfärdats. Straff kan således utdömas för underlåtenhet att avge deklara-

tion enligt 16 § eller för underlåtenhet att uppfylla uppgiftsskyldighet enligt 30 eller 31 §. Vidare kan straff utdömas, om någon i sådana fall lämnar oriktiga uppgifter. Straff kan slutligen ådömas den som vägrar att lämna tillträde för undersökning av lager eller kontorslokaler eller annars förhindrar undersökning eller granskning enligt 32 §.

Straffmaximum har i enlighet med utredarens förslag satts till fängelse i ett år. Någon remissinstans har ifrågasatt om inte detta är onödigt hårt. Som utredaren påpekat kan dock felaktiga uppgifter ha stor betydelse och jag har inte frångått utredarens förslag på denna punkt. I ringa fall får inte dömas till ansvar.

Enligt sista stycket kan den som åsidosatt ett vitesföreläggande inte dömas till ansvar om gärningen omfattas av föreläggandet.

36 § Brotts som avses i 35 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

Paragrafen motsvarar 35 § i utredarens förslag och 21 § i LOL.

I likhet med vad som f. n. gäller enligt LOL får allmänt åtal väckas endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

37 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

Paragrafen motsvarar 36 § i utredarens förslag, 22 § första och andra styckena i LOL och 11 § i OAF.

Här anges de regler som gäller för besvär över tillsynsmyndighetens beslut. Den uppdelning som gjorts mellan kammarrätten och regeringen som besvärinstans överensstämmer med vad som nu gäller för motsvarande bestämmelser enligt LOL och OAF.

38 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

Paragrafen motsvarar 37 § i utredarens förslag och 22 § tredje stycket LOL.

Beslut enligt lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart där inte annat förordnas. Bestämmelsen överensstämmer med vad som f. n. gäller enligt LOL.

Ikraftträdandebestämmelserna

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985, då lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

2. När beredskapslager fastställs för lagringsåret 1985/86 skall, i fråga om 8 §, i stället för andra stycket 1–3 gälla att avdrag skall göras för

försäljningar under år 1984 i den mån avdrag är förenligt med paragrafens syfte att förhindra uppkomst av lagringsskyldighet i flera led för samma kvantitet bränsle.

3. Överenskommelse som tillsynsmyndigheten enligt äldre bestämmelser har träffats med någon om skyldighet att lagra olja skall alltjämt gälla. Vid bestämmande av basmängden för säljare enligt 8 § andra stycket nya lagen får avdrag göras även för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till någon som enligt sådan överenskommelse var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

4. Äldre bestämmelser om oljeavgift skall tillämpas på försummelser som har skett före ikraftträdandet.

5. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1985 skall fortfarande gälla.

6. Föreskrifter enligt 13 § om förvaring i bergrum får inte tillämpas före den 1 juli 1987. Till dess skall gälla bestämmelserna om sådan förvaring i 8, 8 a och 9 §§ lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. Vid förvaring i strid mot dessa bestämmelser eller med stöd därav meddelade föreskrifter tillämpas 27 § andra stycket nya lagen.

Den nya lagen skall enligt *punkt 1* träda i kraft den 1 januari 1985. Den ersätter LOL och OAF, som därmed upphör att gälla.

För det lagringsår som börjar den 1 juli 1985 fastställs lagringsskyldighet enligt de nya bestämmelserna med utgångspunkt från förhållandena under basåret 1984. De lagringsskyldiga skall således före den 1 februari 1985 avge deklaration enligt 16 §. Enligt *punkt 2* skall 8 § därvid tillämpas så att avdrag görs i den mån det är förenligt med paragrafens syfte att förhindra lagringsskyldighet i flera led. Bakgrunden är att några lagringsskyldiga kolförsäljare eller kolförbrukare inte fanns under år 1984 och att bestämmelserna har retroaktiv effekt på så sätt att transaktioner under år 1984 i efterhand får betydelse vid tillämpningen av lagen. Den lösning som har valts innebär att ÖEF får avgöra när avdrag skall ske mot bakgrund av bestämmelsernas syfte.

Punkt 3 har utformats i enlighet med förslag av lagrådet (jfr 8 § andra stycket 4 i det till lagrådet remitterade lagförslaget). Bestämmelserna gäller dem som enligt LOL träffat avtal med ÖEF om lagringsskyldighet. Några sådana avtal är alltjämt i kraft.

Den nya lagen blir tillämplig på den lagring som vid ikraftträdandet pågår under lagringsåret 1984/85. Enligt *punkt 4* skall dock de äldre sanktionsbestämmelserna tillämpas på försummelser som skett före ikraftträdandet. Vidare skall enligt *punkt 5* beslut som fattats för innevarande lagringsår alltjämt gälla.

Som framgått av det tidigare skall inte lagringen i bergrum omfördelas förrän den 1 juli 1987. Intill dess skall därför enligt *punkt 6* bestämmelserna om sådan lagring i LOL tillämpas. Vid försummelse skall av naturliga skäl den nya lagens sanktionsregler tillämpas.

5.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

20 § Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*), som har inlutit i förvärvskällan under beskattningsåret. Att koncernbidrag, som inte utgör sådan omkostnad, ändå skall avräknas i vissa fall och inräknas i bruttointäkt hos mottagaren framgår av 43 § 3 mom.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §; värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.;

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbörds-lagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

lagringsavgift enligt lagen (1984: 000) om beredskapslagring av olja och kol;

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3.8) skall lagringsavgiften inte vara avdragsgill kostnad vid beräkningen av inkomstskatten. Detta uppnås genom att i 20 § kommunalskattelagen lagringsavgiften upptas bland omkostnader för vilka avdrag inte får göras vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels antaga förslagen till

1. lag om beredskapslagring av olja och kol
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)
dels godkänna de riktlinjer som jag har förordat för
3. beredskapslagring av olja (avsnitt 2.2.2)
4. beredskapslagring av kol (avsnitt 2.3.2)
5. beredskapslagring av kärnbränsle (avsnitt 2.4).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag föredraganden har lagt fram.

Bilaga I

Utredarens förslag i betänkandet (Ds I 1984: 10) Olja och Kol
Förslag till lag om beredskapslagring

Författningsförslag**1 Förslag till****Lag om beredskapslagring av olja, ångkol, m. m.***Inledande bestämmelser*

1 § För att trygga tillgången på olja, gasol och ångkol för energiförsörjningen under krig och annan allvarlig försörjningskris skall säljare och förbrukare av sådana bränslen hålla beredskapslager enligt vad som föreskrivs i denna lag. Beredskapslager av ångkol skall dock endast hållas för krig och avspärrning. Om skyldighet för statliga myndigheter att hålla beredskapslager skall gälla vad regeringen därom förordnar.

Bestämmelserna i denna lag gäller inte för företag som förbrukar råvara för tillverkning av stadsgas.

2 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de med stöd av lagen meddelade föreskrifterna utövas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar (*tillsynsmyndigheten*).

Skyldighet att hålla beredskapslager

3 § Beredskapslagringen skall omfatta följande varuslag.

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01	ångkol
ur 27.10	motorbensin utom flygbensin fotogen utom flygfotogen dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 övriga slag av eldningsolja
ur 27.11	gasol

Om lagringsskyldighet föreligger för en gasturbinanläggning enligt 6 § tredje stycket skall beredskapslagringen omfatta det bränsle som används för att driva gasturbinen även om detta bränsle inte anges i första stycket.

Med olja förstås i denna lag de i första stycket angivna varuslagen ur tulltaxenummer 27.10.

4 § Lagen gäller inte för bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller införs på annat transportmedel för dess drift eller är föremål för transitering. Lagen gäller inte heller för ångkol som utvinns inom landet eller för ångkol som förbrukas för framställning av kolpulver och flytande kol.

5 § Skyldigheten att hålla beredskapslager gäller för ett år från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på försäljningen eller förbrukningen under föregående kalenderår (*basåret*).

6 § Skyldiga att hålla beredskapslager under ett lagringsår är företag som

1. importerat lagringspliktigt bränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle inom landet,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och där under basåret sålt lagringspliktigt bränsle,

3. av företag som avses under 1 och 2 köpt och under basåret inom landet sålt minst 20 000 kubikmeter olja eller 1 000 ton gasol.

4. i annat fall än som avses under 1 under basåret vid en anläggning inom landet förbrukat minst 8 000 ton ångkol eller 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja.

Om en anläggning under basåret innehafts av mer än ett företag skall den senaste innehavaren vara lagringskyldig om förbrukningen vid anläggningen under basåret uppgått till vad som anges i första stycket 4.

Första stycket gäller inte för gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft eller för oljekondensverk. Ett företag är dock lagringskyldigt som inom landet under basåret innehaft gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt. Regeringen får bestämma att företag som under basåret inom landet innehaft oljekondensverk med en installerad effekt av minst 150 megawatt skall vara lagringskyldigt.

7 § Lagringskyldigheten avser sådana varuslag som de lagringskyldiga säljer eller förbrukar. Den som är skyldig att lagra ångkol skall hålla ett lager av sådan beskaffenhet att energinnehållet i den lagrade varan inte i väsentlig mån är mindre än i det ångkol som han säljer eller förbrukar.

Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringskyldig lagrar annat lagringspliktigt bränsle än det som lagringskyldigheten omfattar. I beslutet skall anges vilken mängd av det lagrade bränslet som skall anses motsvara viss mängd av det bränsle som lagringskyldigheten omfattar. Tillsynsmyndigheten får också medge att företag som driver oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringskyldighet genom att lagra råolja.

Beredskapslagringens omfattning m. m.

8 § Regeringen bestämmer med hänsyn till landets behov under krig och annan allvarlig försörjningskris hur mycket de lagringskyldiga skall hålla i lager.

Regeringens beslut skall för varje varuslag ange den andel av förbrukningen eller försäljningen under basåret som skall lagras.

Försäljning som avses i andra stycket omfattar inte varor som sålts direkt till eller för leverans till den som själv är skyldig att lagra varan eller till den som förbrukar varan under omständigheter som anges i 4 §.

9 § Regeringens beslut om lagringens omfattning skall fattas i god tid före lagringsårets början.

10 § För eldningsolja 3–5 får regeringen bestämma att lagren efter januari månad får understiga den volym som skall hållas under denna månad med högst 20 procent.

11 § För en lagringsskyldig säljare som inte före ett lagringsår varit skyldig att hålla beredskapslager skall lagrets omfattning bestämmas till hälften av vad som eljest skulle hållas som beredskapslager.

För en lagringsskyldig förbrukare som innehar en anläggning för vilken lagringsskyldighet inte förelegat före ett lagringsår skall lagrets omfattning för anläggningen bestämmas till hälften av vad som eljest skulle hållas som beredskapslager.

12 § Beredskapslagrets storlek skall för varje lagringsskyldig fastställas av tillsynsmyndigheten.

13 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut skall den lagringsskyldige före den 1 februari avge en deklARATION rörande försäljningen eller förbrukningen under föregående kalenderår. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

14 § Tillsynsmyndigheten skall före den 1 maj meddela den lagringsskyldige beslut enligt 12 §. Beslut får meddelas senare om den lagringsskyldige inte ingett deklARATION inom den i 13 § föreskrivna tiden.

Nytt lagringsbeslut skall fattas om kontroll hos den lagringsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

15 § Vad som stadgas i 5 §, 8 § andra stycket och 11–14 §§ gäller inte för gasturbinanläggning för produktion av elektrisk kraft eller oljekondensverk. För dessa anläggningar får regeringen utfärda särskilda bestämmelser.

16 § Bränsle som lagras enligt denna lag skall ägas av den lagringsskyldige och förvaras inom landet i lageranläggningar som den lagringsskyldige äger eller förfogar över på ett från kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

17 § Regeringen får med hänsyn till beredskapsbehoven bestämma att en del av beredskapslagren av olja och gasol som hålls av försäljare skall förvaras i bergum.

18 § Regeringen får utfärda bestämmelser om lokaliseringen av beredskapslager.

19 § Underlåter en lagringsskyldig att lämna deklARATION enligt 13 § eller att hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som föreskrivs i denna lag eller i bestämmelser som meddelats med stöd av lagen får tillsynsmyndigheten förelägga honom att vid vite fullgöra sina åligganden.

Befrielse från lagringsskyldigheten, m. m.

20 § Tillsynsmyndigheten får medge rätt för ett lagringsskyldigt företag som säljer olja över större delen av landet att avtala med ett annat sådant företag att detta tillfälligt skall ombesörja lagring av olja.

21 § Tillsynsmyndigheten får när skäl finns i särskilda fall medge ett lagringsskyldigt företag rätt att avtala med ett annat sådant företag att detta helt eller delvis skall ombesörja lagringen.

22 § Föreligger synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten i särskilda fall helt eller delvis medge befrielse från lagringsskyldigheten.

Beredskapslagrens ianspråktagande

23 § Om krig eller annan allvarlig försörjningskris råder och tillförseln av lagringspliktigt bränsle till landet eller viss del av landet därigenom avbryts eller försvåras får regeringen medge att beredskapslager helt eller delvis får tas i anspråk i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till de förhållanden som inträtt.

Tillsynsmyndigheten får medge att de beredskapslager som hålls för oljekondensverk i särskilt fall tillfälligt får tas i anspråk när särskilda skäl föreligger enligt föreskrifter som utfärdas av regeringen.

24 § Om den som är lagringssskyldig försätts i konkurs får beredskapslager utan hinder av denna lag tas i anspråk av konkursförvaltningen i den mån det behövs för konkursens behöriga slutförande.

Lagringsavgift

25 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlægga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall även erläggas av den som inte fullgör skyldighet enligt 16 §, 17 § eller enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 18 §.

26 § Lagringsavgift enligt 25 § första stycket skall uppgå till ett belopp som beräknas för månad och motsvara kapitalkostnaden för den vara som skall lagras med ett tillägg av 60 procent. Då lagringen försummas under del av kalendermånad skall avgiften utgå för hela månaden.

Lagringsavgift enligt 25 § andra stycket skall uppgå till en tredjedel av belopp som avses i första stycket.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om lagringsavgiftens storlek.

27 § Tillsynsmyndigheten beslutar om lagringsavgiftens uttagande.

Föreligger synnerliga skäl får tillsynsmyndigheten i särskilda fall nedsätta eller efterge lagringsavgiften.

28 § Regeringen meddelar närmare föreskrifter om debitering, betalning och återbäring av lagringsavgift samt om verkställighet av beslut om lagringsavgift.

Tillsyn m. m.

29 § Den som är lagringsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av beredskapslagringens fullgörande.

Närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten meddelas av regeringen eller efter regeringens bestämmande av tillsynsmyndigheten.

30 § Den som importerar, säljer eller förbrukar lagringspliktigt bränsle utan att vara lagringsskyldig skall efter anmaning lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen av beredskapslagringens fullgörande.

31 § Tillsynsmyndigheten får undersöka lager som tillhör den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Därvid har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till lageranläggningar och kontorslokaler.

Tillsynsmyndigheten får överlåta på sakkunnig att utföra åtgärd enligt första stycket.

32 § Tillsynsmyndigheten får meddela föreläggande som behövs för att utöva tillsyn enligt bestämmelserna i 29 § första stycket, 30 § och 31 § samt enligt bestämmelser som meddelats med stöd av 29 § andra stycket. I beslut om föreläggande får tillsynsmyndigheten utsätta vite.

33 § Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsynen enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

34 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att fullgöra skyldighet enligt 13 §, 29 § första stycket, 30 § eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av 29 § andra stycket eller lämnar oriktig uppgift vid fullgörandet,

2. underlåter att lämna tillsynsmyndigheten eller sakkunnig som avses i 31 § andra stycket tillträde till lageranläggningar eller kontorslokaler.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar döms inte heller om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller om gärningen omfattas av ett vitesföreläggande.

35 § Allmänt åtal för brott mot denna lag eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får väckas endast efter anmälan eller medgivande av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

36 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14, 19, 27 och 32 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

Tillsynsmyndighetens beslut i övriga frågor får överklagas genom besvär hos regeringen.

37 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart om inte annat föreskrivs.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985 då lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

2. Lagen (1957:343) om oljelagring m. m. gäller fortfarande såvitt avser framställning av stadsgas för försäljning.

3. De beslut om lagringsskyldighet som fattats med stöd av äldre bestämmelser och avser tiden den 1 januari 1985—den 30 juni 1985 skall fortfarande gälla.

4. Bestämmelsen i 17 § om lagring i bergrum skall inte tillämpas förrän den 1 juli 1987. Till dess skall bestämmelserna i den gamla lagen gälla.

Sammanställning av remissyttranden över utredningens rörande frågor om beredskapslagring på energiområdet betänkande (Ds I 1984: 10) Olja och kol, Förslag till lag om beredskapslagring

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av *överbefälhavaren (ÖB)*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF)*, *transportrådet (TPR)*, *generaltullstyrelsen (GTS)*, *statens energiverk*, *statens vattenfallsverk (Vattenfall)*, *Göta hovrätt*, *kammarrätten i Stockholm*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Svenska kommunförbundet*, *Svenska Petroleum Institutet*, *Svenska Kraftverksföreningen*, *Svenska Stenkolsimportörers Förening*, *Svenska Värmeverksföreningen*, *Sveriges Grossistförbund* samt *Sveriges Industriförbund* med kompletteringsyttrande av *Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen*.

Remissinstanserna har samtidigt även yttrat sig över utredningens om översyn av det löpande oljelagringsprogrammet m. m. slutbetänkande (Ds I 1984: 13) *Energiberedskap för kristid*. Denna sammanställning gäller endast yttranden över betänkandet (Ds I 1984: 10) *Olja och kol, Förslag till lag om beredskapslagring*.

1 Allmänt

Många remissinstanser uttrycker sin tillfredsställelse med att en genomgripande omarbetning har gjorts av nu gällande bestämmelser om oljelagring. Flera av instanserna, bl. a. *ÖEF*, *statens energiverk*, *Göta hovrätt* och *kammarrätten i Stockholm*, anser det vara en klar fördel att beredskapslagringen av både olja och kol regleras i en och samma lag. *ÖEF* föreslår dessutom att bestämmelserna om stadsgas förs in i den nya lagen i oförändrat skick, medan t. ex. *kammarrätten i Stockholm* anser att stadsgasbestämmelserna kan undantas.

TPR, *GTS* och *Vattenfall* har inget att erinra eller anföra mot utredningens överväganden och förslag. Övriga remissinstanser är också i huvudsak positiva till utredningsförslagen, även om kritik framförs mot vissa punkter i betänkandet.

Remissinstansernas kommentarer

ÖEF konstaterar att utredningen anser att den nu gällande lagen om oljelagring m. m., som tillkom år 1957, är föråldrad och i flera hänseenden svårtolkad. *ÖEF* kan som tillsynsmyndighet instämma i detta. *ÖEF* hälsar därför med tillfredsställelse att en genomgripande omarbetning skett och att i lagförslaget intagits reglerna för beredskapslagring av kol samt likaledes att bestämmelserna om oljeavgift enligt nuvarande lag om oljeavgift

inarbetats i det nya lagförslaget. Den nuvarande oljelagringslagen omfattar även råvara för stadsgasindustrin och bestämmelserna härom avses även gälla i fortsättningen. Enligt ÖEFs mening vore det önskvärt att samtliga lagringsbestämmelser kunde utläsas av den nya lagstiftningen. ÖEF föreslår därför att nuvarande lag i sin helhet upphävs och att bestämmelserna om stadsgas i oförändrat skick införs i den nya lagen.

Statens energiverk tillstyrker från allmänna utgångspunkter förslaget till lag om beredskapslagring. I likhet med utredningen finner energiverket det gamla lagkomplexet starkt föråldrat, bl. a. i fråga om den lagtekniska utformningen. Verket delar även utredningens grundläggande utgångspunkt för reformarbetet, att lagregleringen bör bli gemensam för olja och kol.

Göta hovrätt anser det tillfredsställande att bestämmelserna avseende lagringsskyldighet i fråga om såväl olja som kol förts samman i det nu framlagda lagförslaget samt anser att utredningens förslag är väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning.

Kammarrätten i Stockholm menar att det är en klar fördel att utredningens reglerar beredskapslagringen av både olja och kol i en och samma lag. De skäl utredningen anför mot att också låta naturgas omfattas av lagen syns hållbara. Kammarrätten finner inte heller anledning att invända mot att bl. a. stadsgas undantas från denna och i stället regleras i lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. I klarhetens intresse bör dock sistnämnda lag ändras, så att det avsedda tillämpningsområdet kan utläsas av rubriken och även framgår av själva författningstexten, anser kammarrätten.

2 Lagringspliktiga varor och lagringsansvaret

2.1 Lagringspliktiga varor

Utredningen föreslår: För att trygga tillgången på olja, gasol och ångkol för energiförsörjningen under krig och annan allvarlig försörjningskris skall säljare och förbrukare av sådana bränslen vara skyldiga att hålla beredskapslager. I ångkol ingår stybb, men inte särskilt förädlat kolpulver och av sådant kolpulver framställt flytande kol. Såväl principiella som praktiska skäl talar för att varuredefinitionerna för lagringspliktiga varor anknyts till tulltaxan, vilket bl. a. medför att den vara som i LOL benämns motorbrännolja i den nya lagen bör ges benämningen dieselbrännolja. Utredningen anser att kolpulver och flytande kol tills vidare inte bör vara lagringspliktiga varor. Om förhållandena ändras på så sätt att användningen av kolpulver och flytande kol får större betydelse för energiförsörjningen, bör lagringsskyldighet införas och avse råvaran ångkol och i förekommande fall olja.

Remissopinionen är splittrad i frågan om bestämmelserna för kol.

ÖEF anser att till lagringspliktiga varor även skall hänföras kolpulver

och flytande kol för den som för egen förbrukning eller försäljning framställer dessa former av kol.

Kammarrätten i Stockholm menar att den föreslagna avgränsningen i fråga om lagringspliktiga varor och lagringskyldiga företag ter sig ändamålsenlig.

Länsstyrelsen i Västerbottens län tillstyrker utredningens förslag och förutsätter att man vid lagringspliktens tillämpning särskilt beaktar den samlade försvarsberedskapens regionala behov av lagringspliktiga varor.

Svenska Petroleum Institutet delar utredningens uppfattning att det är bra att hänvisa till tulltaxenumren för att ange de varuslag, som beredskapslagringen skall omfatta.

Svenska Stenkolsimportörers Förening anser att ångkol som förbrukas för framställning av kolpulver och flytande kol skall hänföras till kategorin lagringspliktiga varor.

Svenska Värmeverksföreningen anser att ångkol som förbrukas för framställning av kolpulver skall bli lagringspliktigt, medan flytande kol skall undantas från lagringspliktiga varor.

Remissinstansernas kommentarer

ÖEF påpekar att i utredningen har anförts att huvudsakliga skälet till undantaget för kolpulver och flytande kol är att det är fråga om försöksverksamhet och att kommersiell marknad för sådant bränsle ännu saknas samt vidare att kol i angivna former är tekniskt svårt att lagra under längre tid. Det sistnämnda skälet kan *ÖEF* instämma i. Lagringskyldighet bör därför inte föreskrivas för den som köper och använder kolpulver och flytande kol. Däremot bör sådan skyldighet gälla den som för egen förbrukning eller försäljning framställer dessa former av kol. Lagringskyldigheten bör grundas på den mängd ångkol som han har förbrukat eller sålt enligt samma regler som föreslås gälla för övriga kolförbrukare. Det bör här framhållas, att kolpulver är det vanligaste bränslet i större koleldade pannor, varför undantag från lagringskyldighet rimligen inte bör göras, anser *ÖEF*.

Länsstyrelsen i Västerbottens län påpekar att den minskade förbrukningen av eldningsolja 1–2 medför sänkt beredskapslagring. Vid avspärrning/beredskapstillstånd innebär det en sänkt uthållighet inom sektorerna transport, skogs- och bergsbruk samt entreprenadverksamhet (krigstida bygg- och reparationsverksamhet). Denna utveckling kan innebära problem för försvarsberedskap och krigsförsörjning i Övre Norrland. Lagringsmängder och lagringsansvar bör därför anpassas till totalförsvarets (inkl. folkförsörjningens) operativa huvudalternativ i Övre Norrland. Detta särskilda lagringsansvar för gasol och motorbränsle bör inte vara angivet i föreslagen lag. Det bör vara ett regeringsbeslut eller ett delbeslut i de femåriga totalförsvarsbesluten, menar länsstyrelsen.

Svenska Värmeverksföreningen noterar att i förslaget till lag om bered-

skapslagring av olja, ångkol m. m. görs undantag för ångkol som förbrukas för framställning av kolpulver och flytande kol. Av den allmänna motiveringen framgår, att en orsak är att kostnaderna för lagring av produkterna blir för höga och en annan att tvångslagring av produkterna saknar betydelse från beredskapssynpunkt. Om användningen av kolpulver och flytande kol skulle få större betydelse för energiförsörjningen, föreslås i utredningen att råvaran ångkol och i förekommande fall olja blir lagringspliktig. Kolpulver och flytande kol betraktas inte som ångkol i lagens mening. Användning av flytande kol är ännu av marginell omfattning. Vad avser denna produkt ansluter sig därför, Värmeverksföreningen till förslaget. Beträffande kolpulver så används det i många pannor hos värmeverken. Under år 1983 användes ca 2/3 av det kol som värmeverken förbrukade i form av kolpulver. Pulvret framställs normalt genom malning i anslutning till inmatningen i pannan. Från beredskapssynpunkt förefaller det likgiltigt om kolpulvret erhålls genom malning på platsen för användningen eller genom inköp av färdigmald produkt. En skillnad i lagringsplikt för dessa båda fall bör inte föreligga. Inte heller bör skilda tekniker för koleldning behandlas olika vad gäller beredskapslagring. Värmeverksföreningen avstyrker därför förslaget i denna del och föreslår att råvaran ångkol blir lagringspliktig vid försäljning och användning av kolpulver.

2.2 Lagringsansvaret

Utredningen föreslår: Skyldiga att hålla beredskapslager under ett lagringsår är företag som

1. importerat lagringspliktigt bränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle inom landet,
2. drivit oljeraffinaderi inom landet och där under basåret sålt lagringspliktigt bränsle,
3. av företag som avses under 1 och 2 som köpt och under basåret inom landet sålt minst 20 000 kubikmeter olja eller 1 000 ton gasol,
4. i annat fall än som avses under 1 under basåret vid en anläggning inom landet förbrukat minst 8 000 ton ångkol eller 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja.

Om en anläggning under basåret innehafvs av mer än ett företag, skall den senaste innehavaren vara lagringsskyldig om förbrukningen vid anläggningen under basåret uppgått till vad som anges i första stycket 4. För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft eller för oljekondensverk gäller särskilda bestämmelser. Ett företag är lagringsskyldigt som inom landet under basåret innehaft en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt. Regeringen får bestämma att företag som under basåret inom landet innehaft oljekondensverk med en installerad effekt av minst 150 megawatt skall vara lagringsskyldigt.

Lagringsskyldigheten avser sådana varuslag som de lagringsskyldiga säljer eller förbrukar. Den som är skyldig att lagra ångkol skall hålla ett lager av sådan beskaffenhet, att energiinnehållet i den lagrade varan inte i väsentlig mån är mindre än det ångkol som han säljer eller förbrukar. Tillsynsmyndigheten (ÖEF) får medge att en lagringsskyldig lagrar annat lagringspliktigt bränsle än det som lagringsskyldigheten omfattar. I beslutet skall anges vilken mängd av det lagrade bränslet som skall anses motsvara viss mängd av det bränsle som lagringsskyldigheten omfattar. ÖEF får också medge att företag som driver oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja.

Majoriteten av remissinstanserna är i huvudsak positiv till utredningens förslag om lagringsansvaret, bl. a. *ÖEF, kammarrätten i Stockholm, länsstyrelsen i Västerbottens län, Svenska Kraftverksföreningen*, som dock anser att samma regler som föreslås för oljeeldade kondensverk bör gälla även för koleldade sådana, samt *Svenska Stenkolsimportörers Förening*.

Sveriges Industriförbund och Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen menar att lagringspliktiga som innehar s. k. flerbränslepannor och i dag eldar med kol bör undantas från lagringsskyldigheten om de i en krissituation kan gå över till fasta inhemska bränslen.

Remissinstansernas kommentarer

ÖEF konstaterar att lagringsskyldighet för olja föreslås föreligga vid en förbrukning om minst 5 000 kubikmeter per år och för kol vid en förbrukning om minst 8 000 ton per år. Det kan förutses att många som nu är lagringsskyldiga för olja kommer att ersätta en del av oljan med annan energi. Behov kommer vanligen föreligga av s. k. spetsolja under högbelastningsperioder, som utgör en mindre del av det sammanlagda energibehovet för förbrukare. När det gäller lagringsskyldighet för naturgasförbrukare har föreslagits (Ds I 1984: 13) att den sammanlagda förbrukningen av både gas och olja bör vara utgångspunkt vid fastställande om lagringsskyldighet föreligger eller ej. ÖEF vill i konsekvens härmed föreslå, att den sammanlagda förbrukningen av importbränsle bör vara utgångspunkt för avgöranden om lagringsskyldighet föreligger och för beräkning av lagringsskyldighetens omfattning. Vad gäller förbrukare som använder såväl kol som olja, bör sålunda lagringsskyldighet föreligga om den sammanlagda förbrukningen därav uppgår till 5 000 kubikmeter räknat i oljeekvivalenter. Vid omräkning från kol till olja torde ett för olika kolkvaliteter gemensamt omräkningstal av förslagsvis 1,5 kunna användas, anser ÖEF.

Kammarrätten i Stockholm påpekar att i utredningen föreslås att om en anläggning under basåret innehåfts av flera företag, den senaste innehavaren skall vara lagringsskyldig om den årliga förbrukningen vid anläggningen uppgår till viss angiven minsta kvantitet. Avsikten torde vara att vid överlåtelse av lagringsskyldig anläggning den senaste innehavaren skall överta överlåtarens skyldighet i aktuellt hänseende. Kammarrätten tillstyr-

ker den nya ordningen, men anser att den inte framgår med erforderlig tydlighet av lagtexten.

De bestämmelser som föreslås införda när det gäller lagring av olja för kondensverk och gasturbinanläggningar föranleder ingen erinran från *Svenska Kraftverksföreningen*. Bestämmelserna ansluter till det förslag till ändring i LOL, som framlagts i regeringens proposition 1983/84: 110 och som antogs av riksdagen den 5 juni 1984. Enligt lagförslaget undantas oljekondensverk från skyldigheten att hålla beredskapslager. Regeringen får dock bestämma att företag, som under basåret inom landet innehaft oljekondensverk med en installerad effekt av minst 150 megawatt, skall vara lagringssskyldigt. Kraftverksföreningen anser att samma regler som föreslås för oljeeldade kondensverk bör gälla även för koleldade sådana. I dagens läge finns i landet ett relativt litet antal små kondenskraftverk. Ur kraftförsörjningssynpunkt är den produktion som kan utvinnas ur dessa verk praktiskt taget försumbar. I den mån koleldade kondensverk om minst 150 megawatt kommer till utförande, bör regeringen – liksom när det gäller oljeeldade verk – kunna avgöra frågan om eventuell lagringssskyldighet, menar Svenska Kraftverksföreningen.

Svenska Värmeverksföreningen påpekar att kol används av åtskilliga värmeverk på grund av sitt förhållandevis låga pris. Många anläggningar är emellertid byggda för att kunna använda också andra fasta bränslen, när priset är konkurrenskraftigt. I förslaget till lag om beredskapslagring av olja, ångkol, m. m. medges endast att lagring av ett lagringspliktigt bränsle ersätts av ett annat lagringspliktigt bränsle. För anläggningar som bevisligen kan prestera tillräcklig effekt genom att använda inhemska bränslen bör lagring av sådana tillåtas som ett alternativ till kollagring. Om ägare till anläggning har egna tillgångar av inhemskt bränsle bör befrielse från lagringsskyldigheten medges. I förekommande fall bör även lagring av slutprodukten accepteras, dvs. värme för värmeverkens del. Förutom av beredskapsskäl kan möjligheten att lagra inhemskt bränsle ha intresse för sysselsättningen i berörda kommuner. Värmeverksföreningen yrkar sålunda på att lagförslaget ändras så att tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig lagrar annat i anläggningen användbart bränsle än det som lagringsskyldigheten omfattar eller att den lagringsskyldige lagrar slutprodukten.

Sveriges Industriförbund påpekar att det i dag finns några företag, bl. a. inom skogsindustrin, som har börjat använda flerbränslepannor. Anledningen härtill är att de skall kunna använda bränslen, som är billiga och är lätta att få tag i. Några av dessa företag eldar därför i dag med kol. Försörjningsberedskapen för kol bör enligt förbundets mening allmänt sett vara lika god som i fråga om olja. Men skulle försörjningssituationen på kolområdet bli besvärande kommer dessa företag genast att gå över till eldning med fasta inhemska bränslen. Förbundet anser därför att det inte finns någon anledning för dessa företag att beredskapslagra kol, som de i en krissituation inte kommer att behöva använda.

3 Lagringskyldighetens omfattning

3.1 Basmängdsberäkning m. m.

Utredningen föreslår: Att lagringens omfattning skall bestämmas med utgångspunkt i en basmängd. Denna skall motsvara försäljningen efter vissa avdrag eller förbrukningen under ett kalenderår (basåret). Det år då lagringen fullgörs (lagringsåret) skall börja den 1 juli efter basårets utgång. Regeringen skall i god tid före lagringsårets början, lämpligen under första hälften av januari månad, för varje varuslag fatta beslut om hur stor andel av de lagringskyldigas basmängder som skall motsvara lagringsmängden under lagringsåret. Därigenom får de lagringskyldiga tid att fram till den 1 juli anpassa lagringen till en förändrad lagringskyldighet. De lagringskyldiga skall som hittills under januari månad till ÖEF inge en deklaration om försäljningen eller förbrukningen av olja under basåret. Deklarationen granskas av ÖEF som senast den 30 april fattar beslut om den mängd de lagringskyldiga skall lagra under lagringsåret. Genom att regeringen beslutat hur stor andel av basmängderna som skall lagras kan ÖEF fastställa lagringsmängden för varje lagringskyldig utan att, som nu är fallet, en summering av samtliga basmängder först måste göras. Den nya ordningen innebär också att rättelse kan göras av beslutet om beslutsunderlaget varit felaktigt utan att omfattningen av lagringen för andra lagringskyldiga påverkas. Utredningen förordar vidare att nya lagringskyldiga under det första lagringsåret endast behöver lagra halva den mängd som annars skulle ha lagrats på grund av basmängdens storlek. Vid basmängdens beräkning för lagringskyldiga säljare bör avdrag som hittills får göras för den försäljning som skett till någon annan som är skyldig att lagra varuslaget ifråga. Vidare skall avdrag få göras för försäljning som skett för fartygs drift i utrikes trafik samt för försäljning av ångkol för framställning av kolpulver eller flytande kol. Avdrag bör även få göras från ett företags basmängd om försäljningen gällt varor, vilka transporterats direkt till eller för leverans till ett lagringspliktigt företag. För såväl olja som kol skall regeringens beslut om lagrens storlek motsvara det årliga behovet av beredskapslager. Regeringens beslut bestäms på grundval av ett utredningsmaterial som dels innehåller en kalkyl avseende behovet av beredskapslagring, dels en prognos över utvecklingen av försäljning och förbrukning.

I huvudsak positiva till förslaget är *statens energiverk, Vattenfall, samt Svenska Värmeverksföreningen.*

Remissinstansernas kommentarer

Svenska Värmeverksföreningen påpekar att förslagen beträffande beredskapslagring av kol berör allt fler av föreningens medlemmar. Värmeverkens snabba minskning av oljeanvändningen har till viss del möjlig-

gjorts genom ersättning med kol. Nu framlagda förslag innebär, att lagringsskyldighet inträder den 1 juli 1985 vid en förbrukning av 8 000 ton/år, att 60 % av basperiodens användning skall lagras (förslag av K 83) och att den som blir lagringsskyldig – utan att ha varit det tidigare – bara behöver lagra halva den lagringspliktiga kvantiteten under första året. Dessa förslag ansluter till de principer som riksdagen antagit för oljelagring. Värmeverksföreningen finner en sådan parallellitet principiellt rimlig.

3.2 Vinterdispens

Utredningen anser att vinterdispensen, som numera endast gäller för tjock eldningsolja, i princip bör slopas. Slopandet bör ske i etapper för att verkningarna något skall mildras. De skäl som anförts mot vinterdispens för olja talar för att vinterdispens inte införs för kol. Därmed uppnås också att samma bestämmelser gäller för eldningsolja och för kol. Utredningen förordar att frågan om ett slopande av vinterdispensen ingående prövas i samband med att nästa större utredning om lagringen görs och utgår från att denna omprövning också leder till att vinterdispensen slopas. Bestämmelserna om vinterdispens för eldningsolja bör utformas som en fullmakt för regeringen att kunna medge att lagren efter januari månad får tas i anspråk till en bestämd lägsta nivå. De närmare bestämmelserna bör meddelas i en förordning och de bör i huvudsak överensstämma med de bestämmelser som nu gäller.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att vinterdispensen bör behållas.

Svenska Kraftverksföreningen och Svenska Värmeverksföreningen anser att vinterdispensen även bör gälla för kol.

Remissinstansernas kommentarer

Länsstyrelsen i Västerbottens län menar att vinterdispensen bör behållas på grund av följande skäl:

- En stor – och kanske ökande – del av sjötransporterna sker med utländska fartyg. Arbetskonflikter, andra transportstörningar kan störa oljeföretagens planerade lagring.
- Man kommer inte ifrån att det kan bli besvärliga och långvariga ishinder på norrlandskusten. Is och miljöhinder (risk för haveri jämte svårt oljeutsläpp) kan tidigt stoppa tankfartygen. Situationen skärps genom den ökade andelen "icke skandinaviskt" oljetonnage som svarar för Östersjötransporterna.

Svenska Värmeverksföreningen konstaterar att utredningen föreslår att vinterdispens inte införs för kol. Motivet härtill är av vinterdispensen för olja föreslås slopad. Detta har redan beslutats av riksdagen vad beträffar tunn eldningsolja från den 1 januari 1985. Vinterdispens för tjock eldningsolja bibehålls tills vidare. Den föreslås av utredningen att tas upp till

förnyad behandling i nästa större utredning om lagringen och utredningen utgår från att denna omprövning också leder till att vinterdispensen för tjock olja slopas. Då kol och olja i övrigt behandlas lika i lagringshänseende bör vinterdispensen även gälla för kol. För att kunna bedöma synpunkten att vinterdispensen generellt bör slopas måste bakgrundsmaterial i form av importmöjligheter och förbrukningsantaganden stå till förfogande. Eftersom detta inte varit fallet vad Värmeverksföreningen beträffar, saknar föreningen praktisk möjlighet att bedöma på vilka grunder utredningen baserar sitt generella uttalande. Föreningen anser dock att kol och olja skall behandlas lika och yrkar på att vinterdispensen även skall gälla kol.

4 Lagrens lokalisering

Utredningen föreslår att det bränsle som är lagringspliktigt skall ägas av den lagringsskyldige och förvaras inom landet i lageranläggningar, som den lagringsskyldige äger eller förfogar över på ett från kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt. Regeringen får med hänsyn till beredskapsbehoven bestämma att en del av beredskapslagren av olja och gasol som hålls av försäljare skall förvaras i bergrum. Regeringen får vidare utfärda bestämmelser om lokalisering av beredskapslagren.

I stort positiva till utredningsförslagen är bl. a. *ÖB, statens energiverk* samt *Vattenfall*.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att det finns behov av en ökad krigslagringsreserv i övre Norrland.

Remissinstansernas kommentarer

ÖB konstaterar att utredningen föreslår att inga särskilda regler för lagrens lokalisering behöver införas. Detta innebär att lagringsuppbyggnaden av de oljelager som inte skall förvaras i bergrum sannolikt sker med hänsyn till förbrukningsbehoven. Detta kan komma att medföra att vissa landsdelar, t. ex. Norrland, får en förhållandevis låg andel av tvångslagren. *ÖB* bedömer dock att beredskapskraven kan uppfyllas trots denna obalans. *ÖB* anser att stora regionala obalanser i uthålligheten, särskilt i Norrland, även påverkar uthålligheten i landet i dess helhet. *ÖB* vill dock inte påverka en för myndigheter och företag kostnadskrävande reglering av lagrens lokalisering. Däremot understryks vikten av att *ÖEF* noga följer lagringsutvecklingen. Härigenom kan sådana förändringar som negativt påverkar vår uthållighet – även regionalt – tidigt upptäckas och läggas till grund för förslag till regeringen att, med stöd av lagen om beredskapslagring, utfärda härför erforderliga föreskrifter, anser *ÖB*.

Länsstyrelsen i Västerbottens län menar att totalförsvarets ökade användning av biltransporter och dieseldrivna arbetsredskap kan kräva ökad

krigslagringsreserv i övre Norrland. Oljeförråden bör vara skyddade i bergrum. Förråden bör om möjligt icke vara i anslutning till andra, mer högvärdiga, mål. Länsstyrelsen bedömer det angeläget att man närmare studerar problemet "oljelagring och uthållighet" för totalförsvaret i Övre Norrland.

5 Befrielse från lagringsskyldigheten m. m.

Utredningen föreslår att ÖEF får medge rätt för ett lagringsskyldigt företag som säljer olja över större delen av landet att avtala med ett annat sådant företag att detta tillfälligt skall ombesörja lagring av olja. Vidare får ÖEF, när skäl finns, i särskilda fall medge ett lagringsskyldigt företag rätt att avtala med ett annat sådant företag att detta helt eller delvis skall ombesörja lagringen. Föreligger synnerliga skäl får ÖEF i särskilda fall även helt eller delvis medge befrielse från lagringsskyldigheten.

Få instanser har yttrat sig i frågan. I huvudsak positiva till utredningens förslag är *statens energiverk* och *Vattenfall*.

Remissinstansernas kommentarer

Svenska Värmeverksföreningen anser att strävan att ersätta olja medför ofta betydande förändringar i den blandning av olika slags tillförd energi, som gäller för värmeverken. Dessa förändringar sker omgående, då nya eller konverterade anläggningar tas i bruk. Detta bör beaktas genom att ÖEF tillämpar en generös dispensgivning.

6 Sanktioner m. m.

6.1 Sanktioner vid bristande lagring

Utredningen föreslår att den som inte håller fastställt beredskapslager skall erlägga lagringsavgift till staten. Lagringsavgift skall också erläggas av den som inte håller beredskapslager på det sätt eller på den plats som anges i lagen eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Lagringsavgiften, uppgår när lagringen försummas, till ett belopp som beräknas för månad och motsvarar kapitalkostnaden för den vara som skall lagras med ett tillägg av 60 procent. Då lagringen försummas under del av en kalendermånad skall avgiften utgå för hela månaden. Lagringsavgiften som skall erläggas i andra fall än då lagringen försummas skall uppgå till en tredjedel av det nyss nämnda beloppet. De ytterligare föreskrifter som måste finnas i fråga om avgiftens storlek bör bestämmas av regeringen. ÖEF beslutar om lagringsavgiftens uttagande. Föreligger synnerliga skäl får ÖEF i särskilda fall nedsätta eller efterge lagringsavgiften. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om debitering, betalning och återbäring av

lagringsavgift samt om verkställighet av beslut om lagringsavgift. Om den lagringsskyldige underlåter att hålla lager av den omfattning eller på det sätt som föreskrivs enligt lagen eller enligt bestämmelser som meddelats med stöd av lagen får ÖEF vid vite förelägga honom att fullgöra sina åligganden. I övrigt skall frågorna om vite följa de allmänna regler som gäller för vite och när en ny viteslag träder i kraft enligt vad som stadgas däri.

Kammarrätten i Stockholm anser att lagringsavgiften bör höjas, medan *Svenska Petroleum Institutet* och *Svenska Stenkolsimportörers Förening* menar att en kombination av lagringsavgift och borttagande av avdragsrätten blir oskäligt betungande för den lagringspliktige. *Svenska Stenkolsimportörers Förening* vill dessutom sänka procentsatsen till 30 procent.

Remissinstansernas kommentarer

Kammarrätten i Stockholm anser att i syfte att trygga rikets beredskap på energiområdet och fullgörandet av föreskriven lagringsskyldighet måste effektiva påtryckningsmedel stå till buds. Utredningen anger att den helt övervägande delen av de fall då avgift hittills har uttagits utgörs av mindre, oftast tillfälliga försummelser, som ibland har berott på rena förbiseenden eller misstag. Bortsett från vad som skedde under Irankrisen har utredningen däremot funnit att några mer omfattande försummelser inte har förekommit. Mot denna bakgrund anser utredningen att den nuvarande avgiftsnivån i stort sett får anses rimlig och att avgiften – med hänsyn till den ändring som föreslås i fråga om de komponenter som skall medtas vid beräkningen – bör motsvara den månatliga kapitalkostnaden för varan med ett tillägg på 60 procent. Kammarrätten kan inte ansluta sig till denna uppfattning. Uppenbarligen var avgiften inte ett tillräckligt påtryckningsmedel i det läget. På grund härav och då det också får anses angeläget att några försummelser som kan kallas vardagliga inte förekommer anser kammarrätten att avgiften bör höjas. Visserligen förordar utredningen att avgiften inte längre skall vara avdragsgill vid inkomsttaxeringen. Kammarrätten tillstyrker det förslaget, eftersom avgiften är av samma art som de avgifter som nu omfattas av 20 § andra stycket kommunalskattelagen (1928:370). En sådan lösning innebär en ökad belastning för dem som drabbas av avgift. Kammarrätten tror dock att detta inte är tillräckligt utan förordar att det procentuella tillägget höjs om än inte så kraftigt som oljelagringskommittén på sin tid föreslog.

Svenska Petroleum Institutet konstaterar att lagringsavgiften föreslås motsvara kapitalkostnaden för den vara som skall lagras med ett tillägg av 60 procent. Härutöver föreslås dessutom en ändring av kommunalskattelagens 20 §, innebärande att avdrag ej får göras för lagringsavgift vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla. Enligt institutets uppfattning innebär kombinationen av dessa bestämmelser en oskäligt betungande ekonomisk påföljd för att en lagringsskyldig under en månad eller del av

månad icke tillfullo uppfyller sin lagringsplikt. Endera av dessa påföljder är enligt institutets mening tillräcklig såsom påföljd, dvs. antingen kapitalkostnaden med ett tillägg av 60 procent utan ändring av kommunalskattelagens 20 §, eller enbart kapitalkostnaden med föreslagen ändring av kommunalskattelagen. Utredningen nämner att lagringsavgift främst har debiterats lagringsskyldiga förbrukare. Enligt den förteckning över lagringskyldiga företag, vilken årligen upprättas av ÖEF, finns bland lagringsskyldiga förbrukare dels kommuner, dels kommunägda aktiebolag, som driver kraft- och värmeverk, och dels industriföretag, som praktiskt taget alltid drivs i aktiebolagsform. Utredningens förslag att slopa den skattemässiga avdragsrätten för oljeavgift skulle medföra en kraftig reell avgiftshöjning för de kommunägda kraft- och värmeverk, som drivs i aktiebolagsform, samt för industriföretagen men inte medföra någon avgiftshöjning i de fall, då en kommun direkt äger kraft- eller värmeverk, eftersom kommunen inte är skattskyldig. Den av utredningen föreslagna ändringen i kommunalskattelagen bör av ovanstående skäl inte genomföras, anser institutet.

Svenska Stenkolsimportörers Förening uppskattar att utredningen föreslår ett förenklat sätt att beräkna lagringsavgiften. Emellertid innebär det nya förslaget en orimlig och onödig förhöjning av avgiften särskilt i beaktande av att utredningen samtidigt föreslår en ändring av kommunalskattelagen, enligt vilken lagringsavgiften inte skulle få avdras vid taxeringen. Såvitt gäller denna skattelagändring bör framhållas, att här ifrågasvarande avgift enligt föreningens mening inte är att jämföra med de sanktionsavgifter, som i dag inte får avdras ur taxeringssynpunkt. Tvärtom är avgiften enligt förslaget grundad på kostnader som skulle få avdras, om lagringskyldigheten fullgjorts i sin helhet. Som utredningen mycket riktigt framhåller är det här oftast fråga om tillfälliga försummelse orsakade av rena förbiseenden och misstag, eller omständigheter av force majeure-karaktär som försening av fartygslaster o. d. Lagringsavgiften är alltså inte att betrakta som något slag av böter för kriminell handling. Under hänvisning till ovanstående och till utredningens eget uttalande att den nuvarande avgiftsnivån i stort sett får anses rimlig anholder föreningen därför att avgiften antingen baseras på den månatliga kapitalkostnaden för den felande varan med preventivt tillägg av förslagsvis 30 procent och att den som hittills görs avdragsbar vid taxeringen eller att det preventiva tillägget helt tas bort om utredningsförslaget om ändring av kommunalskattelagen godtas.

6.2 Avgift vid befrielse från lagringsskyldigheten

Utredningen föreslår att avgift inte skall uttas när befrielse ges i fråga om lagringsskyldigheten.

Svenska Petroleum Institutet har som enda instans närmare kommenterat förslaget och tillstyrker detsamma.

Remissinstansens kommentar

Svenska Petroleum Institutet utgår från att dispens avseende viss säljare eller förbrukare endast lämnas i fall av force majeure-typ och då endast temporärt. Konkurrensneutraliteten mellan företagen rubbas inte nämnvärt av sådana tillfälliga undantag från lagringsskyldigheten, menar institutet.

6.3 Uppgiftsskyldighet, kontroll, straff m. m.

Utredningen föreslår att den som är lagringsskyldig skall lämna ÖEF de uppgifter som behövs för tillsynen av beredskapslagringens fullgörande. Närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten meddelas av regeringen eller efter regeringens bestämmande av ÖEF. Den som importerar, säljer eller förbrukar lagringspliktigt bränsle utan att vara lagringsskyldig skall efter anmaning lämna ÖEF de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen eller lagret som behövs för tillsynen av beredskapslagringens fullgörande. ÖEF får undersöka lager som tillhör den som är uppgiftsskyldig och granska bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Därvid har ÖEF rätt att få tillträde till lageranläggningar och kontorslokaler. ÖEF får även anlita utomstående specialister för att kontrollera bokföring och lager. Vidare föreslås att ÖEF bör få utfärda de förelägganden som erfordras och i samband därmed få utsätta vite. Detta gäller också skyldigheten att inge deklaration över försäljningen eller förbrukningen under basåret. Vad gäller sanktioner mot försummelse av uppgiftsskyldigheten anser utredningen att dessa sanktioner som hittills skall utgöras av straff. Den som för den lagringsskyldige eller för annans räkning är skyldig att lämna uppgifter, men därvid lämnar oriktiga uppgifter eller underlåter att över huvud taget lämna uppgifter, bör ställas till ansvar om hans handlande eller underlåtenhet täcks av uppsåt eller av oaktsamhet som inte är att anse som ringa. Vidare bör ansvar gälla för den som underlåter att efterkomma de förelägganden som kan komma att utfärdas av ÖEF eller för den som vägrar att lämna tillträde för undersökning av lager eller kontorslokaler. För att markera den vikt samhället fäster vid upplysningspliktens fullgörande och i belysning av att felaktiga uppgifter kan ha sin grund i allvarliga förhållanden anser utredningen det lämpligt att bestämma straffskalans maximum till fängelse i ett år. Brott mot ansvarsbestämmelserna i den nya lagen kan i vissa fall komma att konkurrera med brott enligt brottsbalken. När detta sker skall enligt allmänna regler ansvar endast ådömas enligt brottsbalken. Av det sagda framgår att straff och vite kan avse samma gärning. Påpekas bör därför att enligt en i svensk rätt vedertagen rättsprincip bör inte dömas till straff för en gärning som också omfattas av ett vitesföreläggande.

Göta hovrätt har som enda instans närmare kommenterat förslagen och ifrågasätter om inte straffmaximum – fängelse ett år – satts onödigt högt.

7 Övriga frågor

7.1 Besvär

Utredningen föreslår att talan mot ÖEF:s beslut skall föras hos kammarrätten genom besvär när det gäller fastställandet av lagringsskyldighetens omfattning och beslut om utsättande av vite samt i frågor om uttagande av lagringsavgiften. I övriga fall skall talan mot ÖEF:s beslut föras hos regeringen genom besvär.

Kammarrätten i Stockholm har som enda instans närmare kommenterat förslaget och tillstyrker den uppdelning som utredningen har gjort av besvärsprövningen mellan regeringen och domstol.

7.2 Särskilda lagringsbeslut

Utredningen föreslår att ÖEF får besluta om lagringens omfattning även efter den 1 maj om den lagringsskyldige inte ingett erforderliga uppgifter om förbrukning och försäljning före den 1 februari. Vidare föreslås att nytt lagringsbeslut skall fattas om kontroll hos den lagringsskyldige, begäran av denne eller om annan omständighet ger anledning till det.

Ingen av remissinstanserna har närmare kommenterat förslaget.

7.3 Inköpsskyldighet från raffinaderier

Utredningen anser att det inte behövs särskilda bestämmelser om skyldighet för företag som importerar olja att i stället köpa olja från inhemska raffinaderier. De bestämmelser som f. n. finns i LOL har enligt utredningen aldrig tillämpats i praktiken.

Ingen av remissinstanserna har närmare kommenterat förslaget.

7.4 Ikraftträdande

Utredningen anför: Avsikten är att den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1985 och därmed ersätta LOL och LOA. Det första lagringsåret då lagringen bestäms enligt den nya lagen infaller den 1 juli 1985. Intill denna tidpunkt finns redan gällande beslut om lagringen som fattats med stöd av de äldre bestämmelserna. För att lagringsplikt utan avbrott skall föreligga för de lagringsskyldiga företagen måste de beslut om lagringen som fattats med stöd av de äldre bestämmelserna gälla till den 1 juli 1985, då lagringen bestäms enligt bestämmelserna i den nya lagen. Lagringsskyldigheten för ångkol skall också träda i kraft den 1 juli 1985, vilket förordats av K 83 i betänkandet (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol. I och med att de som blir lagringsskyldiga för kol inte tidigare varit lagringsskyldiga behöver de under det första lagringsåret endast lagra hälften av vad som annars

skulle lagras. När det gäller avgift för försummelser som hänför sig till tiden före ikraftträdandet bör på motsvarande sätt som för straff gälla att de gamla bestämmelserna skall tillämpas när detta leder till att avgiften blir lägre. De särskilda frågor som i övrigt måste beaktas vid ikraftträdandet av den nya lagen tas upp i samband med specialmotiveringen till lagens övergångsbestämmelser.

Endast *kammarrätten i Stockholm* har närmare kommenterat avsnittet och konstaterar att enligt utredningen skall, när det gäller avgift för försumelse som hänför sig till tiden före ikraftträdandet, gälla att de gamla bestämmelserna skall tillämpas när det leder till att avgiften blir lägre. Övergångsbestämmelserna måste enligt kammarrätten kompletteras med föreskrift härom. Ställning måste också tas till vad som skall gälla i fråga om ansvar för andra försummelser mot LOL, vilka har begåtts före den nya lagens ikraftträdande, (jfr LOL 19 §).

8 Synpunkter på lagtexten

Göta hovrätt föreslår följande ändringar i lagtexten:

8 § 3 st

”Varor som sålts direkt till eller för leverans till den som själv är skyldig att lagra varan eller till den som förbrukar varan under omständigheter som anges i 4 § skall inte tas med vid beräkningen av försäljning som avses i andra stycket.”

30 §

”Den som importerar, säljer eller förbrukar lagringspliktigt bränsle utan att vara lagringsskyldig skall efter anmaning lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de med stöd av lagen meddelade föreskrifterna.” (Jmfr ordalydelsen i 2 §.)

Punkt 1 i övergångsbestämmelserna

”Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985 då lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. – med i punkt 2 angivet undantag – och förordningen (1957: 344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.”

Härutöver vill hovrätten framhålla att det hade varit önskvärt att utredningen i specialmotiveringen till 31 § angett de kvalifikationskrav som bör ställas på sådan sakkunnig som får anlitas av tillsynsmyndigheten. Med tanke på de vittgående befogenheter som den sakkunnige får i förhållande till berörda företag är det av vikt att vederbörande utses med omsorg.

Kammarrätten i Stockholm anför följande beträffande de särskilda bestämmelserna i förslaget till lag om beredskapslagring av olja, ångkol m. m.: I 1 § bör undantagen från lagens tillämpningsområde samlas i andra stycket (se första stycket sista punkten och 15 §). Som har angetts i det

föregående bör lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. justeras så att därav framgår att bestämmelserna avser lagring av stadsgas. Förevarande 1 § andra stycket kan lämpligen formuleras enligt följande: "Lagen gäller dock inte för statliga företag och företag som förbrukar råvara för tillverkning av stadsgas. Bestämmelserna i 5 §, 8 § andra stycket och 11–14 §§ nedan gäller inte för gasturbinanläggning för produktion av elektrisk kraft eller oljekondensverk. För sådana anläggningar och för statliga myndigheter får regeringen utfärda särskilda bestämmelser om beredskapslagring."

I 3 § andra stycket bör orden "även om detta bränsle anges i första stycket" utgå som överflödiga. 6 § bör omformuleras, förslagsvis enligt följande: "Skyldiga att – eller dieselbrännolja.

När ett lagringsskyldigt företag överlåts övertar den senaste innehavaren överlåtarens lagringsskyldighet. Vid överlåtelse under basåret är den senaste innehavaren lagringsskyldig om den sammanlagda förbrukningen vid anläggningen under basåret har uppgått till den mängd som anges i första stycket 4.

Första stycket gäller inte för gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt understigande fem megawatt eller för oljekondensverk. Regeringen får dock bestämma – lagringsskyldigt".

I specialmotiveringen till 14 § anför utredningen att beslut om lagringens omfattning inte kan gälla för annan tid än den som omfattas av lagringsåret. Av lagtexten bör framgå att nytt lagringsbeslut inte får fattas efter lagringsårets utgång. I andra punkten måste vidare anges inom vilken tidrymd beslut, som anges där, skall ha meddelats. Det kan sättas i fråga om nytt lagringsbeslut verkligen skall kunna meddelas också vid mindre avvikelser till den lagringsskyldiges nackdel. Om det är avsett att texten i 14 § andra stycket skall möjliggöra för tillsynsmyndigheten att avstå härifrån genom att nytt beslut endast skall meddelas när " – omständighet ger anledning till det" bör detta klargöras i specialmotiveringen.

Uttrycket i 16 § att lagring skall ske "på ett från kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt" kräver tillämpningsföreskrifter. Det bör utsägas i lagen att sådana kommer att utfärdas.

Straffsanktionen i 34 § 2 bör även omfatta tillsynsmyndighetens rätt enligt 31 § att granska bokföring m. m. Uppräkningen i 34 § bör därför kompletteras.

I 36 § första stycket bör hänvisning göras till 12 § i stället för 14 §.

Om lagen (1957: 343) om oljelagring m. m. ändras i enlighet med vad kammarrätten har föreslagit i det föregående bör punkt 2 i övergångsbestämmelserna utgå.

Svenska Petroleum Institutet anför: I lagförslaget 3 § anges de varuslag, som beredskapslagringen skall omfatta. Vi delar utredningens uppfattning, att det är bra att hänvisa till tulltaxenummer. Beträffande kol föreligger emellertid svårigheter att i den synnerligen rikhaltiga mängden av olika kolkvaliteter avgränsa de slag av kol, som beredskapslagringen skall om-

fatta. Begreppet "ångkol" (steam coal) har vare sig i Sverige eller internationellt någon klart avgränsad teknisk definition utan används som en allmän beteckning på samma sätt som begreppet metallurgiskt kol. Bl. a. svårigheterna att i praktiken på ett tillfredsställande sätt definiera olika typer av kol i beskattningshänseende har lett till att lagen om energiskatt (SFS 1957:262) fr. o. m. den 1 januari 1984 införts en enhetlig beskattning av alla typer av kolbränslen (se SFS 1983:1004). Från skatteplikt har undantagits kolbränslen för annat ändamål än energialstring och/eller vad som förbrukas i metallurgiska processer. För detaljer se RSV:s föreskrifter och anvisningar m. m., allmän energiskatt på bränslen etc. (RSFS 1984: 24, RSV IP 1984:11). Därav framgår också att för kol-vätske-blandningar beräknas skatten för det inblandade kolet efter skattesatsen för kolbränslen. Om det är fråga om kol-olja-blandning utgår skatt för den inblandade oljemängden. Genom dessa regler har man undgått ett antal besvärliga gränsdragningsproblem. I den mån t. ex. antracit används för icke-energiändamål föranleder sådan förbrukning icke beskattning och framför allt undantas kol och koks, som förbrukas i metallurgiska processer. Det torde knappast finnas anledning att använda olika definitioner på de varuslag, som berörs av energibeskattnings och tvångslagring, eftersom man i båda fallen avser att systemen skall omfatta sådant kol som används för energiändamål men man samtidigt vill undanta kol för icke-energiändamål och då framför allt kol för metallurgiskt ändamål. Vi föreslår därför att inledning av 3 § ges följande lydelse:

3 § Beredskapslagringen skall omfatta följande varuslag:

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01 27.02 eller 27.04 ur 27.10	kolbränslen motorbensin utom flygbensin fotogen utom flygfotogen dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 övriga slag av eldningsolja
ur 27.11	gasol

Beredskapslagringen skall dock icke omfatta bränsle, som förbrukats eller sålts för förbrukning för ett annat ändamål än energialstring, och icke heller kolbränslen, som förbrukats eller sålts för förbrukning i metallurgiska processer.

Om lagringsskyldighet föreligger –

Vi föreslår vidare att i konsekvens med ovanstående ordet "ångkol" i lagtexten utbyts mot ordet "kolbränslen". Vi utgår ifrån att med "flygbensin" ovan avses såväl flygbensin, stat.nr 27.10.151 som jetbensin, stat.nr 27.10.200. Det senare varuslaget förbrukas som bekant av flygvapnet.

Enligt 4 § i förslag till lag om beredskapslagring av olja, ångkol m. m. gäller lagen bl. a. inte för ångkol, som förbrukas för framställning av

kolpulver och flytande kol. Nämnda undantag i 4 § synes strida mot föreslagna bestämmelser i 6 § under 1 och 4:

''Skyldiga att hålla beredskapslager under ett lagringsår är enligt förslaget företag, som

1) importerar lagringspliktigt bränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle inom landet.

4) i annat fall än som avses under 1 under basåret vid en anläggning inom landet förbrukat minst 8 000 ton ångkol eller 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja.''

I förslaget 6: 4 § finns inte något uttalat undantag för den som förbrukat minst 8 000 ton ångkol för framställning av kolpulver eller flytande kol. Klart är emellertid att förslaget undantag för kolpulver och flytande kol kommer att medföra, att åtskilliga förbrukare av mer än 8 000 ton kolbränslen kommer att låta tillverka kolpulver eller flytande kol, innan man uppnår gränsen för lagringspliktens inträde, 8 000 ton. Härvid inställer sig frågan, hur kolpulver och flytande kol definieras och hur man kan kontrollera, att kolpulver kommit till användning och inte kolstybb, som är lagringspliktig vara. Eftersom i en kolpulvereldad anläggning kolpulvret normalt mals i kvarnar, omedelbart före förbränningen, förefaller det egendomligt om inköp av färdigt kolpulver skulle medföra, att beredskapslagring inte anses erforderlig. Det förefaller icke heller konsekvent att ett företag, som använt 5 000 kubikmeter eldningsolja för bl. a. flytande kol, skall drabbas av lagringskyldighet, medan om samtidigt mer än 8 000 ton ångkol använts för samma ändamål, denna kolanvändning icke medför någon lagringsplikt. Institutet delar emellertid utredningens uppfattning, att det inte bör vara användningen av kolpulver eller flytande kol som i och för sig skall medföra lagringsplikt, utan de kvantiteter ångkol som tagits i anspråk för framställningen av kolpulver eller flytande kol. Vi föreslår därför att 4 § ges följande lydelse:

4 § Lagen gäller inte för bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller införs på annat transportmedel för dess drift eller är föremål för transitering. Lagen gäller inte heller för kolbränslen, som utvinns inom landet.

Svenska Stenkolsimportörers Förening har följande synpunkter:

Lagförslaget 4 §: I nämnda paragraf föreslås, att lagen inte skall gälla bl. a. för ångkol som förbrukats för framställning av kolpulver och flytande kol. Vi anser att detta undantag från lagen strider mot själva syftet med och anledningen till att man över huvud taget inför bestämmelser om beredskapslagring. Under avsnitt 4.1.2 i de allmänna motiveringarna föreslår utredningen att ovannämnda varor icke blir lagringspliktiga så länge detta inte är påkallat med hänsyn till försörjningsberedskapen. Man syns härvidlag stödja sig på K 83:s betänkande (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja

och kol, vari framhålls att ett krav på tvångslagring av dessa produkter f. n. saknar betydelse från beredskapssynpunkt och att lagringsskyldigheten bör införas först om och när användningen nått ett kommersiellt stadium. OLK 1980 hade tidigare i sitt kommittéförlag framhållit att det för lagringsskyldigheten inte bör spela någon roll hur ångkol behandlas och i vilken form det förbrukas. Exempelvis bör således enligt kommittén användning av flytande kol vara förenad med lagringsskyldighet, eftersom sådant bränsle direkt ersätter användning av tjock eldningsolja. Den omständigheten att ifrågavarande produkter ännu inte kommit till större användning är enligt vår mening inte skäl för att uppskjuta bestämmelser om lagringsskyldighet. Denna marknad är under uppbyggnad och dagliga leveranser förekommer redan nu till kommunala anläggningar. Det bör i detta sammanhang erinras om, att regeringen redan beviljat ett villkorligt lån om högst 34,8 milj. kr. för uppförande av en fabrik för kolvattenbränslen i Malmö. Vi utgår från, att bakomliggande kalkyler och bedömanden ger vid handen att en marknad kommer att byggas upp mycket snabbt. Bortsett ifrån att skälen för beredskapslagring av råvaran kol i ifrågavarande produkter är ur beredskapssynpunkt exakt densamma som för leveranser av ångkol i importtillstånd, skulle ett uppskjutande av bestämmelser om lagringsplikt icke blott medföra en snedvridning av tillverkarens/förbrukarens kalkyler utan också skapa skilda förutsättningar för likartade produkter. Föreningen anholder därför, att bestämmelser om lagringsplikt vid tillverkning av kolpulver och flytande kol införs i nu föreliggande förslag till lag.

Lagförslaget 14 §: Häri föreslås att tillsynsmyndigheten före den 1 maj skall meddela den lagringsskyldige beslut om beredskapslagrets storlek. Föreningen föreslår, att denna tidpunkt ändras till "före den 1 april". Rimligen bör rent principiellt de lagringsskyldiga, som i praktiken skall vidta erforderliga arrangemang för fullgörande av ett lagringsbeslut, ges längre tidsutrymme än den myndighet, som fattar beslutet. Härtill kommer att två månader rent praktiskt torde vara en för kort planeringstid, speciellt med hänsyn till att inlagring hos varandra inte utan vidare kan ske såvitt gäller kol.

Lagförslaget 26 §: Föreningen vill framhålla, att den föreslagna formuleringen av paragrafen är något otydlig, då man lätt kan få uppfattningen att avgift skall erläggas för hela lagringspliktiga kvantiteten. Såvitt föreningen förstår skall avgift betalas endast för den kvantitet som felas i lagringsskyldigheten.

Bilaga 3

De remitterade förslagen

Lagrådsremissens lagförslag**1 Förslag till****Lag om beredskapslagring av olja och kol**

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § För att trygga tillgången på olja och kol för energiförsörjningen under krig eller andra allvarliga försörjningskriser skall säljare och förbrukare hålla beredskapslager av sådana bränslen i den utsträckning som föreskrivs i denna lag.

Om statliga myndigheters beredskapslagring beslutar regeringen.

2 § Skyldigheten att hålla beredskapslager gäller för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på försäljningen eller förbrukningen under föregående kalenderår (*basåret*).

Särskilda bestämmelser gäller för vissa anläggningar enligt 18–21 §§.

3 § Överlåts en anläggning, vari förbrukas bränsle som omfattas av denna lag, tillämpas bestämmelserna om lagringsskyldighet som om den senaste innehavaren innehaft anläggningen från basårets början.

4 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Lagringsbränslen

5 § Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01	Kolbränslen utom 1. sådant kolpulver som malts för vidareförsäljning och 2. kol-vätskeblandningar
ur 27.10	Motorbensin utom flygbensin och jetbensin Fotogen utom flygfotogen Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2
ur 27.11	Övriga slag av eldningsolja Gasol

Med kol förstås i denna lag sådant kol som är lagringsbränsle enligt första stycket. I fråga om kolbränslen som anges i första stycket 1 och 2 finns särskilda bestämmelser i 7 § 5 samt 11 och 12 §§.

6 § Bestämmelserna i denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas för annat ändamål än energialstring eller annars förbrukas eller säljs för förbrukning i metallurgiska processer,

2. bränsle som har utvunnits inom landet eller framställts ur råvara som har utvunnits inom landet,
3. bränsle som säljs för export,
4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift eller som transiteras.

Lagringskyldighetens omfattning

7 § Skyldiga att hålla beredskapslager under ett lagringsår är de som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,
2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,
3. av lagringsskyldiga enligt 1 eller 2 köpt och under basåret sålt
  - a) minst 30 000 ton kol,
  - b) minst 1 000 ton gasol eller
  - c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,
4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning inom landet förbrukat
  - a) minst 8 000 ton kol,
  - b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller
  - c) bränslen enligt a och b som sammanlagt motsvarar 5 000 kubikmeter räknat i oljeekvivalenter,
5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller
  - b) under basåret sålt eller förbrukat utomlands framställda produkter som avses i a.

8 § En lagringsskyldigs basmängd utgör grunden för hur stort beredskapslager han skall hålla.

För förbrukare motsvarar basmängden den mängd förbrukade varor som medför lagringsskyldighet enligt 7 §. För säljare erhålls basmängden genom att från den mängd försålda varor som medför lagringsskyldighet enligt 7 § avräknas varor som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon, som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommer enligt 7 § 3, 4 eller 5,
2. någon, som vid tiden för försäljningen var skyldig att lagra varan enligt 19, 20 eller 21 §§,
3. någon statlig myndighet, som vid tiden för försäljningen var skyldig att lagra varan enligt föreskrift av regeringen,
4. någon, som enligt avtal med tillsynsmyndigheten var skyldig att hålla beredskapslager.

9 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje varuslag hur stor procentuell del av basmängderna inom detta som skall lagras under lagringsåret.

10 § För eldningsolja 3–5 och råvara för framställning av stadsgas får regeringen bestämma att lagren under lagringsåret får underskrida den volym som skall hållas under januari månad med högst 20 procent.

Lagringskyldighetens fullgörande

11 § Lagringskyldigheten skall fullgöras med varor inom de varuslag som de lagringskyldiga säljer eller förbrukar. Lagring av kol skall fullgöras så att den lagrade varan med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som säljs eller förbrukas. Den som är lagringskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som behövs för framställning av den produkt som avses.

De lagringskyldiga skall äga de varor som lagras enligt denna lag. Lagringskyldigheten får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om medgivande till undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 12 §, såvitt avser första stycket, samt i 22 och 23 §§ såvitt avser andra stycket.

12 § Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges att åliggandet fullgörs på annat sätt som är lika betryggande från beredskapssynpunkt,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringskyldighet genom att lagra råolja.

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

13 § Bränsle som lagras enligt denna lag skall förvaras inom landet i lageranläggningar som de lagringskyldiga äger eller förfogar över på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

14 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om förläggning av beredskapslager samt om förvaring i bergum av viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare.

Fastställande av beredskapslagrets storlek för varje lagringskyldig

15 § Beredskapslagrets storlek under lagringsåret skall för varje lagringskyldig fastställas av tillsynsmyndigheten.

16 § Som underlag för tillsynsmyndighetens beslut skall den som är lagringskyldig enligt 7 § före den 1 februari avge en deklARATION rörande försäljningen eller förbrukningen under föregående kalenderår. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

17 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 15 §.

Ett lagringsbeslut får ändras, om kontroll hos den lagringskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Särskilda bestämmelser för vissa anläggningar

18 § För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 12 och 15–17 §§ är föreskrivet om lagringskyldighetens fastställande, omfattning och fullgörande. I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.

För sådana anläggningar kan lagringskyldighet uppkomma även för andra varuslag än som anges i 5 §.

19 § Den som under ett basår innehaft en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt är skyldig att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva gasturbinen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid.

20 § Den som under ett basår innehaft ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen med utgångspunkt i landets beredskapsbehov.

21 § Den som under ett kalenderår har förbrukat råvara för framställning av stadsgas är skyldig att under närmast följande kalenderår hålla i lager en viss, av regeringen bestämd, andel av den mängd råvara som har förbrukats.

Den lagringsskyldige skall redovisa förbrukningen till tillsynsmyndigheten på det sätt denna bestämmer. Lagringsmängden bestäms därefter av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får medge att lagringsskyldigheten fullgörs med annan råvara som kan användas för gasframställningen.

Lagring ombesörjd av annan lagringsskyldig

22 § Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig som säljer oljeprodukter i större delen av landet utan tillstånd i varje särskilt fall låter en annan sådan lagringsskyldig tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

23 § Om särskilda skäl finns för detta, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att en lagringsskyldig låter en annan lagringsskyldig helt eller delvis ombesörja lagring för hans räkning.

Befrielse från lagringsskyldighet

24 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att beredskapsåliggandet inte bör uppfyllas vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Beredskapslagrens ianspråktagande

25 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager helt eller delvis tas i anspråk i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till de förhållanden som inträtt.

Om särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager som hålls för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk.

26 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att beredskapslagret tas i anspråk av konkursförvaltningen för att slutföra konkursen.

Lagringsavgift

27 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan tillstånd enligt 22 eller 23 §§ låter någon annan ombesörja lagring åt sig eller förvarar lagrade varor i strid mot bestämmelser som meddelats med stöd av 14 §.

28 § Regeringen bestämmer för de bränslen som skall lagras det månadsbelopp vartill lagringsavgiften skall uppgå. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse enligt 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse enligt 27 § andra stycket skall avgiften tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringssskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgiften utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

29 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Regeringen får meddela föreskrifter om debitering, betalning och återbäring av lagringsavgift.

Tillsyn m. m.

30 § Den som är lagringsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

31 § Den som importerar, säljer eller förbrukar lagringsbränsle utan att vara lagringsskyldig skall på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

32 § Tillsynsmyndigheten eller den myndigheten utser får undersöka lager som tillhör den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Därvid skall tillträde lämnas till lagranläggningar och kontorslokaler.

33 § Underlåter en lagringsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som föreskrivs i denna lag eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen,
2. iaktta villkor som avses i 12 eller 24 § eller
3. lämna deklARATION enligt 16 § eller redovisning enligt 21 §, får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också meddela de förelägganden som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 30 eller 31 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 32 § skall kunna utföras. I beslut om föreläggande får tillsynsmyndigheten utsätta vite.

Vitesförelägganden skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

34 § Polismyndigheten skall lämna den handräckning som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

35 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. inte fullgör sina skyldigheter enligt 16, 30 eller 31 § eller föreskrift som meddelats med stöd av 30 § eller lämnar oriktig uppgift vid fullgörandet,

2. inte lämnar tillträde till lageranläggningar eller kontorslokaler enligt 32 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 33 § döms inte till straff enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet.

36 § Brotts som avses i 35 § får åtalas av allmän åklagare endast om det anmäls till åtal av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

37 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

Tillsynsmyndighetens beslut i övriga frågor får överklagas genom besvär hos regeringen.

38 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart om inte annat föreskrivs.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985, då lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

2. När beredskapslager fastställs för lagringsåret 1985/86 skall, i fråga om 8 §, i stället för andra stycket 1-4 gälla att avräkning skall göras för försäljningar under år 1984 i den mån avräkning är förenlig med paragrafens syfte att förhindra uppkomst av lagringsskyldighet i flera led för samma kvantitet sålt eller förbrukat bränsle.

3. Äldre bestämmelser om oljeavgift skall tillämpas på försummelser som har skett före ikraftträdandet.

4. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser och avser tiden till och med den 30 juni 1985 skall fortfarande gälla.

5. Föreskrifter enligt 14 § om förvaring i bergrum får inte träda i kraft före den 1 juli 1987. Till dess skall bestämmelserna i 8, 8 a och 9 §§ lagen (1957:343) om oljelagring m. m. om sådan förvaring gälla. Vid förvaring i strid mot dessa bestämmelser eller med stöd därav meddelade föreskrifter tillämpas 27 § andra stycket i den nya lagen.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*), som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret. Att koncernbidrag, som inte utgör sådan omkostnad, ändå skall avräknas i vissa fall och inräknas i bruttointäkt hos mottagaren framgår av 43 § 3 mom.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.;

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp, för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbörds-
lagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av
underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och
uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

¹ Senaste lydelse 1984: 497.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*lagringsavgift enligt lagen
(1984:000) om beredskapslagring
av olja och kol;*

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §:

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

Bilaga 4

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1984-10-11

Närvarande: f. d. justitierådet Hult, regeringsrådet Björne, justitierådet Gregow

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 13 september 1984 har regeringen på hemställan av statsrådet Dahl beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om beredskapslagring av olja och kol och
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Per Erik Lindeberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om beredskapslagring av olja och kol

2-4 §§

Sist i den inledande underavdelningen har som 4 § tagits upp en bestämmelse om att tillsyn över efterlevnaden av lagen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer, vilken benämns tillsynsmyndigheten. Enligt den ändrade lydelse som lagrådet föreslår av 3 § kommer tillsynsmyndigheten att nämnas redan i denna paragraf. Med hänsyn härtill förordar lagrådet att bestämmelserna omplaceras på så sätt, att 4 § i förslaget får beteckningen 2 § samt att 2 § och 3 § i förslaget betecknas 3 § resp. 4 §.

I 3 § i det remitterade förslaget regleras lagringsskyldigheten vid överlåtelse av anläggning där man förbrukar bränsle som avses i lagen. Det föreskrivs att bestämmelserna om lagringsskyldighet därvid tillämpas som om den senaste innehavaren innehaft anläggningen från basårets början. Enligt specialmotiveringen innebär bestämmelsen att endast den senaste innehavaren är lagringsskyldig och att lagringsskyldigheten bestäms med utgångspunkt i den totala verksamheten under basåret.

Bestämmelsen avser endast sådana fall där överlåtelsen skett under basåret. Har överlåtelsen skett efter basårets utgång torde avses att överlåtaren skall vara lagringsskyldig. Emellertid torde det i sistnämnda fall ibland vara ändamålsenligt att överlåtarens lagringsskyldighet tas över av den nye innehavaren. En lämplig ordning synes vara att tillsynsmyndigheten får befogenhet att medge ett sådant övertagande. En regel med detta innehåll bör tas in som ett andra stycke i paragrafen.

Det remitterade förslaget, som alltså kommer att utgöra 4 § första

stycket, bör vidare formuleras om för att bättre överensstämma med den åsyftade innebörden. Lagrådet föreslår att paragrafen får följande lydelse:

”Lagringsskyldighet på grund av förbrukning vid en anläggning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att lagringsskyldigheten övergår på den nye innehavaren.”

5 §

Den i förslaget använda terminologin i fråga om oljeprodukter överensstämmer i huvudsak med den som används i nuvarande lag. Det innebär bl. a. att eldningsoljorna betecknas 1–5 och fördelas på två varugrupper, den ena bestående av eldningsolja 1 och 2 jämte dieselbrännolja och den andra av övriga slag av eldningsoljor. Den sistnämnda gruppen omnämns i 10 § som eldningsolja 3–5.

Enligt vad som upplysts i ärendet förekommer inte längre inom oljehandeln ”eldningsolja 2” som varubeteckning. De specialprodukter som hänförs dit säljs under olika varubeteckningar. Vidare kan det inom kort bli aktuellt med ändringar på beteckningarna av oljor inom gruppen övriga slag av eldningsoljor. Något hinder mot att de föreslagna beteckningarna på eldningsoljorna tills vidare används i lagtexten synes inte föreligga. Med hänsyn till vad som upplysts förordar dock lagrådet att i 10 § ”eldningsolja 3–5” byts ut mot ”annan eldningsolja än eldningsolja 1 och 2”. Lagtexten bör efter hand anpassas till de förändringar som kan bli aktuella.

I paragrafens andra stycke första punkten anges att med kol enligt lagen förstås sådant kol som är lagringsbränsle enligt paragrafens första stycke. I andra punkten har intagits en erinran om att det i fråga om sådant kolpulver som malts för vidareförsäljning och kol-vätskeblandningar, vilka kolprodukter inte utgör lagringsbränsle, finns särskilda bestämmelser i 7 § 5 samt 11 och 12 §§. Av dessa bestämmelser framgår att lagringsskyldigheten beträffande kol i vissa fall kan avse även sådant som inte är lagringsbränsle.

Någon definition av termen olja har inte tagits upp i förslaget och torde inte heller behövas. Enligt lagrådets mening torde det också utan vidare vara klart vad som i förslaget avses med beteckningen kol. Lagrådet förordar därför att definitionen därav får utgå ur lagtexten.

Principen för lagringsskyldigheten är att denna skall omfatta de produkter som är lagringsbränslen enligt paragrafens första stycke. Det finns emellertid i lagen flera specialbestämmelser som innebär att lagringsskyldigheten kan fullgöras med annat än lagringsbränslen. Sådana specialbestämmelser har upptagits i 11, 12 och 19–21 §§.

För klarhetens skull synes erinringar om nu berörda specialbestämmelser böra sammanföras och lämpligen införas som ett nytt andra stycke i 6 §. Detta kan då – med beaktande av att 12 § i förslaget av lagrådet

föreslås bli betecknad 14 § – få följande lydelse: "Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränslen framgår av 11, 14 och 19–21 §§."

6 och 7 §§

I 6 § 4 stadgas att bestämmelserna i lagen inte tillämpas på bl. a. bränsle som transiteras. Bestämmelsen torde vara motiverad endast såvitt avser lagringsskyldighetens fullgörande. Här om har emellertid upptagits en bestämmelse i 11 § andra stycket. Med hänsyn härtill bör "eller som transiteras" kunna utgå ur 6 § 4.

7 § i det remitterade förslaget innehåller under olika punkter en uppräknings av de olika omständigheter som skall grunda skyldighet att hålla beredskapslager. I punkt 4 anges att lagringsskyldighet åvilar den som i annat fall än som avses i punkt 1 under basåret vid en anläggning inom landet förbrukat vissa angivna kvantiteter bränsle.

Vad som i nämnda punkt sägs om att förbrukningen skall ha ägt rum inom landet torde gälla även i andra fall då förbrukning grundar lagringsskyldighet, utan att det i dessa fall kommit till motsvarande uttryck i lagtexten (punkt 1 och 5 b). Lagrådet förordar att nämnda förutsättning får utgå ur 7 § 4 och i stället får komma till uttryck i 6 §, som innehåller generella undantag från lagens tillämpning, förslagsvis genom ett tillägg till punkt 3. I denna paragraf kan då anges att bestämmelserna i lagen inte tillämpas på "– – – 3. bränsle som säljs för export eller som förbrukas utom landet, – – –".

Med anledning av att det i 7 § 4 anges att förbrukningen skall ha skett "vid en anläggning" vill lagrådet påpeka att bestämmelsen i detta hänseende får anses ha samma innebörd som motsvarande föreskrift i den nuvarande lagen om oljelagring m. m. (6 § andra stycket). Om en förbrukare driver mer än en anläggning, skall alltså vid beräkning huruvida lagringsskyldighet uppkommit förbrukningen vid varje anläggning ses för sig. Att bedöma huruvida en eller flera anläggningar föreligger torde i praktiken inte medföra några svårigheter.

De kvantiteter bränsle som enligt punkt 4 i 7 § skall grunda lagringsskyldighet anges vara a) minst 8000 ton kol, b) minst 5000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller c) bränslen enligt a och b som sammanlagt motsvarar 5000 kubikmeter räknat i oljeekvivalenter. Vad som sägs under c åsyftar uppenbarligen att förbrukad olja och förbrukat kol skall läggas samman på så sätt, att kolet omräknas till olja med hänsyn till energiinnehållet. I förslaget har som nämnts använts ordet oljeekvivalent. Enligt lagrådets mening bör emellertid omräkningstalet direkt anges i bestämmelsen, varvid det torde vara anledning att anknyta till de kvantiteter kol och olja som enligt punkterna a och b var för sig grundar lagringsskyldighet. Mot bakgrund härav och med ett par andra jämkningar kan punkt c förslagsvis ges följande lydelse: "kol och eldningsolja eller dieselbränn-

olja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja, ”.

Lagrådet vill påpeka att bestämmelsen i punkt 4 c om lagringsskyldighet för den som förbrukat både olja och kol får anses tillämplig inte endast i det fallet att varken förbrukat olja eller förbrukat kol uppgår till den mängd som anges i a eller b utan även i det fallet att förbrukningen av det ena bränslet men inte av det andra uppfyller kravet i a eller b. Även i det senare fallet uppkommer alltså lagringsskyldighet för båda bränslena.

8 §

I denna paragraf meddelas bestämmelser om underlaget för beräkning av storleken av en lagringsskyldigs beredskapslager, den s. k. basmängden. I fråga om säljare skall enligt andra stycket vid bestämmande av basmängden avdrag från mängden försålt bränsle göras för vissa försäljningar, bl. a. för vad som sålts till den som enligt avtal med tillsynsmyndigheten var skyldig att hålla beredskapslager (punkt 4). Den nuvarande lagen om oljelagring m. m. ger möjlighet för tillsynsmyndigheten att träffa frivillig överenskommelse om skyldighet att lagra olja. Såsom framgår av motiveringen till lagförslaget avses den nya lagen inte medge sådan möjlighet. Den nyssnämnda föreskriften åsyftar därför endast fall beträffande vilka överenskommelse träffats före nya lagens ikraftträdande. Eftersom föreskriften sålunda reglerar en övergångsfråga, kan det lämpligen tas upp bland övriga övergångsbestämmelser. Därvid synes böra uttryckligen anges att en överenskommelse av nyss angivet slag som träffats före nya lagens ikraftträdande gäller även därefter.

På grund av det anförda förordar lagrådet att punkt 4 i 8 § utgår samt att som punkt 3 i övergångsbestämmelserna tas upp bestämmelser av följande lydelse:

”3. Överenskommelse som tillsynsmyndigheten enligt äldre bestämmelser har träffat med någon om skyldighet att lagra olja skall allttjämt gälla. Vid bestämmande av basmängden för säljare enligt 8 § andra stycket nya lagen får avdrag göras även för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till någon som enligt sådan överenskommelse var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.”

10 §

Av vad lagrådet anför vid 5 § framgår att lagrådet föreslår viss ändrad lydelse av denna paragraf.

12–14 §§

Under rubriken Lagringsskyldighetens fullgörande har tagits upp bestämmelser i 11–14 §§. I 11 § ges regler om de bränslen och andra varor som skall lagras och vissa därtill anslutande föreskrifter, medan det i 12 § meddelas bestämmelser om undantag som tillsynsmyndigheten kan med-

ge. 13 och 14 §§ innehåller föreskrifter om hur och var lagring skall ske. I 12 § första stycket 1 anges att tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 § samt att vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 (dvs. kolpulver eller kol-vätskeblandning) medges att åliggandet fullgörs på annat sätt som är lika betryggande från beredskapssynpunkt. Eftersom 12 § sålunda utgör undantag inte endast från vad som stadgas i 11 §, bör bestämmelserna i 12 § lämpligen placeras sist i avdelningen. Lagrådet förordar alltså att 13 § och 14 § i förslaget betecknas som 12 § respektive 13 § och att 12 § i förslaget tas upp som 14 §. Andra ledet i nyssnämnda punkt i 12 § i förslaget torde inte avse enbart själva sättet för lagringsskyldighetens fullgörande utan åsyfta även mera långtgående undantag. Föreskriften bör därför jämkas, förslagsvis enligt följande: "— — — vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är — — —".

17 §

Enligt paragrafens andra stycke kan ett tidigare meddelat lagringsbeslut ändras. Detta kan uppenbarligen ske också efter det att lagringsåret börjat. En fråga som inte berörts i remissen är huruvida lagringsskyldighet och därmed möjlighet att ta ut lagringsavgift kan åläggas retroaktivt. Frågan uppkommer inte bara vid ändringsbeslut utan även när det efter lagringsårets början visar sig att någon rätteligen för den tid som förflutit skulle ha ålagts att hålla beredskapslager.

Frågan torde ha liten praktisk betydelse. Tillsynsmyndigheten kan förut-sättas ha god överblick över de lagringsskyldiga och kan tillgripa vitesförelägganden för att få fram underlag för lagringsbeslut innan lagringsåret börjar. Eftersom säljare vid basmängdsberäkningen har rätt till avdrag för varor som sålts till andra lagringsskyldiga, blir det svårt för de senare att dölja några inköp. Att underlåta att deklarerera eller att lämna oriktiga uppgifter kan dessutom medföra straff. Under lagringsåret förutsätts de lagringsskyldiga skola varje månad redovisa sina lager för tillsynsmyndigheten. Risken torde därför vara liten för att den situation frågan gäller skall uppkomma. Några formella hinder mot beslutet med retroaktiv verkan synes emellertid inte finnas. Ett sådant beslut bör meddelas endast om det med hänsyn till omständigheterna framstår som befogat att ta ut sanktionsavgift.

18 §

Under 5 § har lagrådet förordat att i 6 § andra stycket tas upp en föreskrift som erinrar om samtliga de bestämmelser vilka medger att lagringsskyldighet avser annat än vad som enligt 5 § utgör lagringsbränsle. I följd härav bör andra stycket i 18 § utgå.

19 och 20 §§

I det remitterade förslaget 2 § (enligt lagrådets förslag 3 §), som innehåller en för lagens tillämpning grundläggande regel om fastställande av lagringsskyldighet årsvis på grundval av skedd försäljning eller förbrukning och om innebörden av termerna basår och lagringsår, hänvisas i andra stycket till särskilda bestämmelser i 18–21 §§ när det gäller vissa anläggningar. Dessa anläggningar utgörs av gasturbinanläggningar, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas. Beträffande de båda förstnämnda typerna av anläggningar begagnas emellertid i 19 och 20 §§ termerna basår och lagringsår, varvid lagringsskyldigheten grundas på installerad effekt och inte på storleken av förbrukningen. Oaktat bestämmelsen i 2 § första stycket inte är tillämplig beträffande de nu aktuella anläggningarna, är det tydligt att termerna basår och lagringsår i 19 och 20 §§ har samma innebörd som anges i 2 §. Någon uttrycklig föreskrift härom kan inte anses erforderlig.

Enligt 19 och 20 §§ åvilar lagringsskyldigheten den som "under ett basår innehaft" en gasturbinanläggning respektive ett oljekondensverk. Den närmare innebörden härav synes inte helt klar för det fallet att en anläggning överlåtits under basåret. Bestämmelsen i 3 § i förslaget (jfr 4 § första stycket i den av lagrådet föreslagna lydelsen) kan inte anses tillämplig, eftersom den avser fall då lagringsskyldigheten grundar sig på skedd förbrukning. Mot bakgrund härav förordar lagrådet att nyssnämnda uttryck i 19 och 20 §§ byts ut mot "vid basårets utgång innehar", vilket torde utgöra den innebörd som förslaget åsyftar.

29 §

I andra stycket av denna paragraf har tagits upp en bestämmelse om att regeringen får meddela föreskrifter om debitering, betalning och återbäring av lagringsavgift. I motiveringen till bestämmelsen anges att ett bemyndigande av denna innebörd kan behövas, eftersom inte alla sådana föreskrifter har karaktären av rena verkställighetsföreskrifter. Föreskrifter i de frågor som anges i bestämmelsen bör emellertid enligt lagrådets mening kunna meddelas av regeringen med stöd av behörigheten att besluta verkställighetsföreskrifter till lagen. Något särskilt bemyndigande i saken torde sålunda inte vara behövligt. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen får utgå.

Den nuvarande förordningen om oljeavgift m. m. innehåller i 10 § en bestämmelse om att oljeavgift som inte inbetalas inom föreskriven tid får utmätas på framställning av tillsynsmyndigheten. Även om frågan inte torde ha någon större praktisk betydelse, synes även i fortsättningen böra gälla att tillsynsmyndighetens beslut får verkställas genom utmätning utan föregående domstolsprövning. En bestämmelse härom kan lämpligen tas upp som andra stycke i 29 § och ges följande lydelse: "Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsöknings-

balken." – Till bestämmelsen kan påpekas följande. Mål om indrivning av lagringsavgift torde skola handläggas som s. k. allmänt mål (1 kap. 6 § utsökningsbalken). I 3 kap. 23 § samma balk stadgas bl. a. att annan exekutionstitel i allmänt mål än vissa särskilt angivna får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt föreskrivet, samt att exekutionstitel i allmänt mål verkställs såsom lagakraftägande dom. Enligt 38 § i det remitterade förslaget skall beslut enligt den föreslagna lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

30 §

Paragrafen innehåller föreskrifter om skyldighet att lämna tillsynsmyndigheten behövliga uppgifter för dess tillsynsverksamhet. Uppgiftsskyldigheten anges åvila den som är lagringsskyldig. Med lagringsskyldig avses uppenbarligen den som är skyldig att hålla beredskapslager enligt vad som sägs i 7 eller 19–21 §§.

Frågan vid vilken tidpunkt lagringsskyldighet skall anses ha uppkommit kan möjligen, mot bakgrund av den använda tekniken med basår och lagringsår och särskilt beslut av tillsynsmyndigheten om storleken av varje lagringsskyldigs beredskapslager, föranleda viss tvekan. Det får emellertid anses framgå att en säljares eller förbrukares lagringsskyldighet inte skall anses uppkomma senare än vid basårets utgång men inte heller tidigare; för den som driver anläggning för framställning av stadsgas bör utgången av det kalenderår som ligger till grund för skyldigheten vara avgörande.

Övergångsbestämmelserna

Såsom lagrådet nämnt under 8 § bör bland övergångsbestämmelserna som punkt 3 föras in en ny föreskrift, motsvarande 8 § andra stycket 4 i förslaget. I följd härav bör de i förslaget under punkt 3–5 upptagna övergångsbestämmelserna betecknas 4, 5 respektive 6.

Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Sammanfattning av betänkandet (Ds I 1984: 13) Energiberedskap för kristid

Utredningen, som har antagit namnet 1983 års kontrollstation (K 83) har haft till uppgift att studera och lämna förslag om ett antal frågor av olika karaktär på energiberedskapens område. Tyngdpunkten har legat på oljeområdet. I delbetänkandet (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol har K 83 som bakgrund till sina förslag i detta närmare redogjort för syfte och allmänna grunder vad gäller beredskapslagringen av olja. I delbetänkandet behandlade K 83 bl. a. frågan om ändringar i reglerna för fördelning av tvångslagren av olja mellan de lagringsskyldiga, den s. k. basmängdsberedningen.

Utredningen föreslog bl. a. att den s. k. basperioden skulle förkortas från tre till ett år. Vidare föreslog utredningen att de lagringsskyldigas lager skulle fastställas att utgöra en viss procentsats av deras förbrukning eller försäljning under basperioden i stället för som hittills att en viss volym olja fastställs årligen. I delbetänkandet förordade utredningen vidare att samma regler för tvångslagring som gäller olja skulle införas för kol.

Till utredningens uppdrag har vidare hört att göra en översyn av det oljelagringsprogram som gäller för perioden 1978–1986. Utredningen har till regeringen i december 1983 redovisat denna del av dess uppdrag i rapporten Översyn olja 83. I rapporten konstaterade utredningen att oljekonsumtionen i landet under senare delen av programperioden kan beräknas bli väsentligt lägre än enligt den prognos oljelagringsprogrammet baseras på. Utredningen förordade därför bl. a. att lagringsmålet för beredskapslagringen av olja för lagringsåret 1986/87 skulle sänkas med 32 % i förhållande till det gällande programmet.

Regeringen har i prop. 1983/84: 110 om vissa oljefrågor tagit ställning till utredningens förslag i fråga om reglerna för tvångslagringen och om lagringsprogrammet för olja.

Återstoden av utredningens arbete redovisas i detta slutbetänkande. På oljeområdet tar utredningen upp två frågor av mer speciell karaktär. Den ena frågan gäller fördelningen mellan tvångslagringspliktiga av skyldigheten att förvara vissa delar av deras oljelager i utrymmen som ger skydd mot krigshandlingar. Den andra avser den särskilda metod som gäller för beräkning av oljekondensverkens lagringsskyldighet¹.

¹ Anm: Regeringen har i prop. 1983/84: 110 tagit ställning till frågan om oljekondensverkens lagringsskyldighet.

I övrigt behandlar utredningen beredskapsfrågor beträffande naturgas¹, kärnbränsle och kol.

Beredskapslagring av kärnbränsle

Kärnkraftverken är för sin drift beroende av importerat anrikat uran. K 83 har i uppdrag att pröva om det nuvarande beredskapslagret av kärnbränsle, som motsvarar en elproduktion om 35 TWh, är tillräckligt.

Försörjningsberedskapen för kärnbränsle skiljer sig i väsentliga avseenden från vad som gäller för olja. Sålunda finns stora mängder kärnbränsle tillgängliga förutom det särskilda beredskapslagret. Bränsle i reaktorerna, anrikat uran m. m. hos tillverkaren av bränsleelement och kommersiella lager av färdigt kärnbränsle medger en elproduktion av knappt 70 TWh. Produktionen av kärnkraft beräknas uppgå till drygt 56 TWh år 1984. Uthålligheten utan beredskapslagring uppgår därmed till ca 15 månader.

Vidare ingår i gällande planeringsförutsättningar att kärnkraftverken skall stängas av vid krig. Frågan om beredskapslagring behöver därför endast diskuteras för fredskris- och avspärrningsfallen.

Ytterligare en väsentlig skillnad i beredskapshänseende mellan kärnbränsle och olja är att lagstadgad lagringsskyldighet saknas i fråga om kärnbränsle. Däremot har kärnkraftföretagen genom sitt gemensamma bolag Svensk kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) i ett avtal med staten åtagit sig att hålla ett beredskapslager motsvarande 35 TWh. Den totala uthålligheten motsvarar därmed 22–23 månaders elproduktion vid full drift av 12 block i kärnkraftverken.

Vidare är anskaffning av kärnbränsle avsevärt billigare än olja. Kostnaden för att lagra kärnbränsle för produktion av 1 kWh el kan beräknas till ungefär 20% av kostnaden för att lagra olja med ett energiinnehåll om 1 kWh. Den ekonomiska uppoffringen för att öka försörjningssäkerheten genom lagring av kärnbränsle är således jämförelsevis liten.

Statsmakternas beslut från år 1982 innebär att kärnbränsle motsvarande en elproduktion om 35 TWh skall hållas i beredskapslager. Det er en uthållighet om 22–23 månader vid full drift av 12 reaktorer. Ett lager av denna storlek har numera byggts upp. Kärnkraften har därmed en uthållighet som är väsentligt större än för andra former av importerad energi och för viktiga delar av det ekonomiska försvaret i övrigt.

Vad gäller försörjningssäkerheten har inga påtagliga försämringar inträffat sedan statsmakternas beslut år 1982. Genom att importen av anrikningstjänster sprids till ytterligare en leverantör under åren 1986–1990 nås tvärtom en viss förbättring. Inte heller säkerhetspolitiskt har enligt K 83:s mening någon förändring inträffat som motiverar en utvidgning av lagring av kärnbränsle.

¹ *Anm:* Frågor om beredskapslagring på naturgasområdet bereds vidare inom industridepartementet.

K 83 förordar därför att beredskapslagret av kärnbränsle bibehålls vid nuvarande storlek.

Kostnaden för bränsle för 1 kWh kärnkraftproduktion är ungefär 3 öre. Denna kostnad är betydligt lägre än för någon annan form av importbränsle för elproduktion. Anser sig statsmakterna av någon anledning, t. ex. inför en fredskris, vilja ytterligare förstärka försörjningsberedskapen på elområdet talar ekonomiska skäl för att detta bör ske genom en utökad lagring av kärnbränsle.

Krigsreserven av olja

I 8 § andra stycket oljelagringslagen stadgas att regeringen äger, enligt grunder som riksdagen godkänt, beträffande olja av visst slag förordna, att bestämd del av lagret skall förvaras i bergrum eller på annat sätt, som innefattar skäligt skydd mot förstörelse genom bombanfall eller beskjutning. Enligt 8 § tredje stycket ankommer det på tillsynsmyndigheten att besluta om förläggningen av lager som sägs i 8 § andra stycket.

Med stöd av nämnda stadganden har t. o. m. år 1977 de lagringsskyldiga ålagts att hålla en viss andel av sina lager i särskilda skyddade och lokaliserade utrymmen. Den som för år 1977 ålagts sådan lagring är enligt ett tillägg till oljelagringslagen, 8 a §, även därefter skyldig att hålla dessa lager.

Bestämmelserna innebär att lagringsskyldig som tillkommit efter år 1977 inte åläggs sådan lagring. Vidare har ett antal företag som ålagts att hålla skyddade och lokaliserade lager senare upphört att vara lagringsskyldiga vilket medfört brist i lagerhållningen. Strukturella förändringar inom oljebranschen kommer enligt direktiven att resultera i att ytterligare lagringsskyldiga bortfaller. En omfördelning mellan berörda lagringsskyldiga bör därför enligt direktiven övervägas. Utredningen har till uppgift att pröva frågan och att föreslå en lämplig lösning för att krigsreserven skall kunna bibehållas i föreskriven omfattning.

K 83 kan till en början konstatera att någon brist i den skyddade lagringen av bensen och motorbrännolja för krigsreserven inte är att vänta under det löpande oljelagringsprogrammet. I begränsad omfattning kommer emellertid skyldighet att hålla lager i skyddade utrymmen att falla bort. Bortfallen är att hänföra till avspärrningsreserven. Några tomrum i de skyddade utrymmena för bensinlagring väntas dock inte uppstå eftersom de behövs för att förvara lagringsskyldiga som får förvaras oskyddade. I fråga om motorbrännolja och eldningsolja kan vissa luckor väntas uppkomma i de skyddade lagringstrymmena. Storleken kan f. n. inte fastställas närmare eftersom det är osäkert i vilken utsträckning lediga skyddade utrymmen kommer att utnyttjas för sådan lagring där krav på särskilt skydd inte ställs. Det står dock klart att det endast gäller kvantiteter som är ytterst begränsade i förhållande till de totala skyddade lagren.

Från försörjningsberedskapssynpunkt är det därför inte nödvändigt att

nu vidta några förändringar av reglerna för tvångslagrens förvaring och förläggning för att få till stånd en omfördelning mellan berörda lagrings-skyldiga. Nuvarande regler bör utan några beredskapsmässiga olägenheter kunna bibehållas åtminstone under återstoden av det löpande oljelagrings-programmet, det vill säga t. o. m. den 30 juni 1987. Inte heller berörda lagringspliktiga företag skulle enligt K 83:s mening drabbas av några mer kännbara problem om inga ändringar vidtas f. n. K 83 föreslår därför att den provisoriska lösning som 8 a § innebär får kvarstå oförändrad t. o. m. den 30 juni 1987.

De skyddade lagerutrymmena har byggts av de berörda företagen i olika organisatoriska former och med hjälp av statliga lån för vilka återbetal-ningsskyldighet föreligger under vissa förutsättningar. Frågan om en om-fördelning av skyldigheten att hålla skyddade lager är därför komplicerad. Frågan kompliceras även av skattemässiga skäl. För att effekterna av en omfördelning skall kunna bedömas måste verkningarna för varje företag studeras.

Enligt K 83:s mening bör emellertid inriktningen vara att på sikt återin-föra principen att skyldigheten att hålla skyddade lager skall fördelas mellan de lagringspliktiga i förhållande till den aktuella basmängden. Det innebär att den provisoriska bestämmelsen 8 a § bör avskaffas.

K 83 anser det lämpligt att ÖEF och Svenska Petroleum Institutet (SPI) i samarbete lägger fram erforderliga förslag om hur nämnda princip för fördelningen av den skyddade lagringen skall återinföras. Enligt vad K 83 inhämtat är ÖEF och SPI beredda att åta sig denna uppgift. Enligt K 83:s mening bör ÖEF och SPI därvid beakta att det från beredskapssynpunkt är önskvärt att i första hand de skyddade utrymmena hålls fyllda när det finns överskott på lagringsutrymmen i landet.

K 83 föreslår således att bestämmelsen 8 a § avskaffas. Det bör ske fr. o. m. den 1 juli 1987.

Försörjningsplan för ångkol

Mot bakgrund av en förväntad kraftig ökning av förbrukningen av ång-kol har statsmakterna fattat principbeslutet att lagringsskyldighet liksom i fråga om olja skall införas för större säljare och förbrukare av ångkol samt för importörer av ångkol (prop. 1981/82: 102 bilaga 3, FöU 18, rskr 374).

K 83 har redogjort för frågan om lagringsskyldighet vad gäller ångkol i sitt delbetänkande (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol.

Till en början behandlas nedan förbrukningsutvecklingen för ångkol. Med ledning bl. a. av denna beräknas behovet av kol i kris. På grundval härav lägger K 83 fram förslag till lagringsmål för beredskapslagringen av ångkol för avspärrning och krig. Därefter diskuteras behovet av lager av ångkol för fredskris. Slutligen lämnar K 83 förslag till lagringsprocenttal för de lagringsskyldiga. Statsmakternas riktlinjer från år 1981 för energipoli-tiken (prop. 1980/81: 90, NU 60, rskr 381) innefattar bl. a. en försiktig introduktion av ångkol.

Regeringen har sedermera enligt prop. 1983/84: 158 om vissa kolfrågor funnit att kolanvändningen år 1990 bör begränsas till 3–4 miljoner ton. Inom statens energiverk har enligt skrivelse den 9 mars 1984 till K 83 en bedömning gjorts av kolanvändningen för energiändamål under perioden 1984–1987. Verkets bedömning framgår av tabellen nedan.

1 000 ton	1984	1985	1986	1987
Industri	585	620	660	700
Jordbruk, trädgårdsnäring	5	6	8	10
Bostäder, service m. m.	30	35	40	45
Elproduktion	50	110	250	360
Fjärrvärmeprod., värme	1 150	1 390	1 350	1 340
Summa	1 820	2 161	2 308	2 455

Till grund för beräkningen av behoven av ångkol i kris lägger K 83 samma förutsättningar som gäller för oljelagringsprogrammet i fråga om längden av avspärrnings- och krigsperioderna samt möjlig import under dessa. Vidare antas att kris konsumtionen inom uppvärmnings- och industrisektorerna begränsas genom ransoneringar, minskad industriproduktion m. m. i samma utsträckning som på oljeområdet. K 83 har i rapporten Översyn olja 1983 berört vad som i dessa avseenden gäller för olja. I fråga om behovet av kol för elproduktion beräknas inga kolbaserade kraftverk vara i drift under avspärrning, eftersom vattenkraften och kärnkraften kan antas räcka för det i detta krisfall reducerade elbehovet. I krigsfallet däremot antas kärnkraftverken vara avställda, varför kol behövs för drift av all tillgänglig kolbaserad produktionskapacitet. Vad gäller förbrukningen av kol under normala förhållanden utgår K 83 från värdena i energiverkets tidigare redovisade bedömning från mars 1984. Nedan redovisar K 83 beräkningen av kolbehoven för avspärrnings- och krigsfallen efter avdrag med hänsyn till antagen import.

Kolbehov i kris	1985/86	1986/87
(miljoner ton)	1,478	1,462

Krisbehoven av kol minskar något, medan den normala förbrukningen väntas öka. Skälet härtill är följande. Ökningen av normalförbrukningen består främst av kol för elproduktion. Eftersom kol inte behövs för kolproduktion i avspärrningsfallet utan endast i krigsfallet, får denna ökning inte fullt genomslag i krisbehovet. Samtidigt medför den ökande normalförbrukningen att den antagna importkvantiteten av kol räknas upp. Nettobehovet sjunker därigenom. På samma sätt som i oljelagringsprogrammet kan antas i fråga om kol, att tillgångar i form av s. k. kommersiella lager finns tillgängliga vid inledningen av en kris. Kommersiella lager, dvs. de lager som kommer att finnas utöver tvångslagren, reducerar behovet av beredskapslager. Särskilt som kolanvändningen nu är i ett uppbyggnadsskede,

föreligger betydande svårigheter att uppskatta storleken av de kommersiella lagren. K 83 bedömer för sin del att dessa tillgångar uppgår till åtminstone 100 000 ton. Liksom i fråga om olja bör det finnas vissa möjligheter att övergå till inhemska bränslen i kris. En begränsad del av kolförbrukningen för fjärrvärmeproduktion bör sålunda kunna ersättas med vedbränsle. K 83 uppskattar att 50 000 ton kol kan ersättas på detta sätt.

Vidare bör kol i någon mån kunna ersättas i avspärrningsfallet med vatten- och kärnkraftbaserad el genom ökad användning av elpannor för fjärrvärmeproduktion. K 83 uppskattar denna kolersättning till 100 000 ton. Sammanlagt bör behovet av beredskapslager av kol minskas med 250 000 ton på grund av de nämnda tillgångsposterna.

Mot bakgrund av beräkningarna ovan förordar K 83 följande lagringsmål för beredskapslagringen av ångkol för avspärrning och krig.

Beredskapslager	1985/86	1986/87
(miljoner ton kol)	1,228	1,212

Med utgångspunkt från ett kolpris cif svensk hamn om 354 kr. per ton – det genomsnittliga cif-priset på kolimporten till Sverige under december 1983 – blir inköpskostnaden för ett beredskapslager av den föreslagna storleken för lagringsåret 1985/86 435 milj. kr. Kostnaden för hyra av lagerplats, svinn, försäkring m. m. kan uppskattas till högst 10 kr. per ton och år.

K 83 har i delbetänkandet (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol hävdad, att visst stöd kan anföras för uppfattningen att även kolimport riskerar att drabbas av fredskrisstörningar. K 83 hänvisade därvid till rapporten Försörjningstryggheten för olja, kol och uran (SIND 1982: 8). I dess bilaga 4 Leveranssäkerhet – kol sägs bl. a.:

”Sammanfattningsvis kan konstateras att en ökad import av kol till Sverige inte i sig kan sägas innebära att försörjningstryggheten i landets energiimport ökar. Det är arten av kris och dess geografiska omfattning som därvid är styrande för vilket slag av försörjningssystem som är mest robust. Däremot kan sägas att en diversifiering av importen mellan olika energislag och geografiska regioner liksom lagringspolitik och möjlighet till bränslesubstitution hos de slutliga användarna borde medföra ökade möjligheter att minska effekterna vid internationella kriser.”

Det finns sålunda enligt K 83:s mening skäl som talar för att frågan om fredskrislagren av kol bör prövas ytterligare. Det bör emellertid beaktas att kolanvändningen *f. n.* är i ett uppbyggnadsskede. Vissa viktiga faktorer är därför ännu inte klarlagda. Det gäller bl. a. kolimportens mönster i fråga om geografiskt ursprung och leveransvillkor samt de kommersiella kollagrens omfattning i Sverige. Som K 83 anförde i det nämnda delbetänkandet, bör frågan om fredskrisreserv därför lämpligen prövas om några år inför beslutet om nästa lagringsprogram. I avvaktan härpå bör enligt K 83:s

mening det befintliga kollagret om ca 900 000 ton hos ÖEF i princip behållas intakt. Vissa mindre utförsäljningar bör dock kunna godtas, t. ex. om markägare säger upp avtal med ÖEF om lagerplats. Nivån bör dock t. v. inte underskrida ca 600 000 ton, dvs. ungefär 90 dagars nettoimport år 1986. Nettointäkten vid en försäljning av denna kvantitet kan uppskattas till ca 200 milj. kr. eller ca en tredjedel av nettointäkten för motsvarande mängd olja. Den ekonomiska insatsen för beredskapseffekten av K 83:s förslag att behålla det nämnda kollagret är således relativt begränsad.

OLK 80 förordade att lagringsvolymen för de lagringsskyldiga skulle fastställas till 40 % av närmast föregående års försäljning, exkl. försäljning till annan lagringsskyldig, eller förbrukning. I delbetänkandet (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol föreslog K 83 att en övergång skall ske från fasta lagringsmål till procentuella lagringsmål. K 83 har således samma uppfattning som OLK 80 när det gäller metoden att beräkna storleken på de lagringsskyldigas beredskapslager av kol. När det gäller olja har K 83 i rapporten Översyn olja 83 lagt fram förslag till lagringsprocentsatser för de olika oljeprodukterna. De har räknats fram genom att det totala tvångslagret under lagringsåret har dividerats med basårets beräknade totala förbrukning i landet. På samma sätt beräknade procentsatser för kol uppgår till 67 % för lagringsåret 1985/86 och till 56 % för lagringsåret 1986/87. Vad gäller tjock eldningsolja förordades i rapporten Översyn olja 83 att procentsatsen 60 % skall tillämpas under lagringsåren 1985/86 och 1986/87. Eftersom kol ersätter tjock eldningsolja anser K 83 det lämpligt att samma lagringsprocenttal fastställs att gälla för båda dessa energiformer åtminstone under de närmaste åren då kolanvändningen i landet fortfarande kommer att vara i ett uppbyggnadsskede. Vad gäller OLK 80:s förslag om en procentsats om 40 % för beredskapslagring av ångkol får K 83 påpeka, att denna i stort motsvarade omfattningen av lagringsskyldigheten för tjock eldningsolja vid tidpunkten för förslaget. Lagringsskyldigheten för tjock eldningsolja har således ökat avsevärt i relativ omfattning sedan dess. K 83 anser det därför följdriktigt att lagringsprocenttalet för ångkol sätts till den nyss angivna nivån 60 %. Som framgår av delbetänkandet förordar K 83 att någon s. k. vinterdispens inte skall medges för ångkol. K 83 vill dock erinra om sitt förslag i delbetänkandet att införa en viss lättnad i lagringsskyldigheten för nytillträdande kolhandlare och kolförbrukare. K 83 förordar sålunda att basmängden för dessa minskas med 50 % det första lagringsåret. En sådan lättnad bör enligt förslaget inte gälla den som direkt övergår från olje- till kolanvändning. Den brist som kan uppstå i beredskapslagringen till följd av den förordade lättnaden kan täckas med det kollager ÖEF förfogar över.

Sammanfattning av remissyttranden över betänkandet**(Ds I 1984: 13)****Energiberedskap för kristid**

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av *överbefälhavaren (ÖB)*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF)*, *transportrådet (TRP)*, *generaltullstyrelsen (GTS)*, *statens pris- och kartellnämnd (SPK)*, *statens energiverk*, *statens vattenfallsverk (Vattenfall)*, *statskontoret*, *Göta hovrätt*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Svenska kommunförbundet*, *Svenska Petroleum Institutet*, *Svenska Kraftverksföreningen*, *Svenska Stenkolsimportörers Förening*, *Svenska Värmeverksföreningen*, *Sveriges Grossistförbund*, *Sveriges Industriförbund* med kompletteringsyttrande av *Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen*, *Swedgas AB*, *Sydgas AB* samt *Svenska Gasföreningen*.

Beredskapslagring av kärnbränsle

De remissinstanser som yttrat sig i frågan är överlag positiva till utredningsförslaget, däribland *ÖB*, *ÖEF*, som dock framhåller att kärnkraftverken inte obetingat måste stängas av i krig, *SPK*, *statens energiverk*, *Svenska Petroleum Institutet*, *Svenska Kraftverksföreningen* samt *Sveriges Grossistförbund*.

ÖEF delar utredningens uppfattning att det saknas skäl för att nu bygga ut beredskapslagret av kärnbränsle ytterligare med hänsyn till den uthållighet som gäller för kärnkraften. Det bör framhållas att planeringsförutsättningen är att kärnkraftverken skall kunna stängas av i krig, de skall sålunda inte som utredningen anför obetingat stängas av. Skillnaden är att statsmakterna har en viss handlingsfrihet att driva något eller några verk vidare om detta är möjligt och om behov föreligger med hänsyn till elförsörjningsläget.

Enligt *statens energiverk* kan elkraft, i avspännings- och fredskrislagen, utgöra ett viktigt substitut för andra energislag på flera områden. Betingelserna för sådan utbytbarhet torde också ha förbättrats kraftigt de senaste åren. Det finns därför skäl för att genom bränslelagring säkra en betydande uthållighet i kärnkraftverkens produktion för sådana krislägen. Verket biträder utredningens förslag.

Svenska Petroleum Institutet konstaterar med tillfredsställelse att Sveriges beredskapslager av kärnbränsle medger en uthållighet av 22–23 månader vid full drift av 12 reaktorer. Eftersom kärnkraftproduktionen inte kan pågå under krig, är kärnbränslelagren avsedda enbart för avspärning och fredskris. Kärnkraften har därmed större uthållighet än andra former av importerad energi menar institutet.

Krigsreserven av olja

De flesta remissinstanserna instämmer i utredningens förslag, bl. a. ÖB, som påpekar att det avgörande inte är beredskapslagrens storlek utan att de ger oförändrad uthållighet, ÖEF, SPK, Vattenfall, Svenska Petroleum Institutet samt Sveriges Grossistförbund.

ÖB framhåller att Sveriges minskade beroende av Mellersta Östern samt det förhållandet att oljeförbrukningen förväntas sjunka ytterligare under programperioden bidrar till att landets sårbarhet för störningar av oljetillförseln kan antas minska. Trots detta bedömer ÖB, liksom utredningen, att risken för allvarliga störningar i oljetillförseln är så stor att behov föreligger att bibehålla såväl en krigs/avspärrningsreserv som en fredskrisreserv. Mot bakgrund av bedömd förbrukningsutveckling har ÖB intet att erinra mot föreslagna reduceringar av lagrens storlek. Avgörande är att beredskapslagen ger oförändrad uthållighet.

ÖB hävdar, att principen bör vara att även avspärrningsreserven i sin helhet förvaras i skyddade utrymmen. Även om smärre avsteg härifrån kan accepteras under kortare tid, är det ett rimligt krav att reglerna för de lagringspliktigas skyldighet att hålla skyddade lager ändras senast inför nästa oljelagringsprogram den 1 juli 1987.

ÖEF påpekar, att fördelningen av krigsreserven av olja mellan de lagringsskyldiga är baserad på 1976 års basmängder. Sedan dess har ett antal företag upphört med sin verksamhet, vilket medfört att brister finns i denna reserv. Vidare har nytillkomna lagringsskyldiga enligt gällande bestämmelser ej ålagts sådan lagringsskyldighet. Det är därför enligt ÖEF:s mening angeläget, att en omfördelning av denna lagring kommer till stånd som ansluter sig till företagens aktuella verksamhet.

SPK instämmer med utredningens uppfattning att, mot bakgrund av att krigsreserven av olja har minskat till följd av gällande regler, skyldighet att hålla särskilt skyddade och lokaliserade lager bör omfatta samtliga lagringsskyldiga företag, dvs. även företag som blivit lagringsskyldiga efter år 1977.

Statens energiverk påpekar att nuvarande oljelagringsprogram löper ut den 30 juni 1987. Innan dess behöver beslut fattas om ett nytt program. K 83 föreslår att i samband med detta beredskapen på bl. a. naturgasområdet och fredskrisbehoven för kol ses över. Energiverket förordar för sin del att man vid det tillfället söker ta ett samlat grepp om beredskapsfrågorna och analyserar lämplig storlek och sammansättning av ett "energilager".

Länsstyrelsen i Västerbottens län betonar att utredningens förslag att minska vissa lager bl. a. inte får ge lägre "operativ uthållighet" i Övre Norrland. Länsstyrelsen föreslår att lagringsskyldigheten får någon form av "regional beredskapsklausul".

Försörjningsplan för kol

De flesta remissinstanserna ansluter sig i huvudsak till utredningens förslag, bl. a. *ÖB*, *ÖEF*, *SPK*, *Vattenfall*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Svenska Kommunförbundet*, *Svenska Petroleum Institutet*, *Svenska Värmeverksföreningen* samt *Sveriges Grossistförbund*.

Statens energiverk anser att regelsystemet för lagring av kol bör utformas med hänsyn till utbytbarhet i krislägen och eventuella skillnader i lagringskostnader jämfört med andra energislag. *Svenska Kraftverksföreningen* anser att den föreslagna lagringsskyldigheten om 60% förefaller alltför hög vid en kolkondensutbyggnad. *Svenska Stenkolsimportörers Förening* anför att det procentuella lagringsmålet för ångkol inte satts högre än 40% – i varje fall under de första åren.

Remissinstansernas kommentarer

Enligt *ÖB* syns den föreslagna försörjningsplanen för kol, med hänsyn till bedömd förbrukningsutveckling, kunna tillgodose försörjningsberedskapens behov. *ÖB* delar utredningens uppfattning att behovet av ett fredskrislager av kol bör bli föremål för ytterligare prövning.

ÖEF har ingen erinran mot utredningens förslag om införande av lagringsskyldighet för kol från den 1 juli 1985 och att reglerna härför i stort ansluter sig till vad som gäller för eldningsolja. Lagringen är avsedd för att trygga behoven under avspärning och krig, då samma risker kan föreligga för störningar i tillförseln som för olja. För att kunna tillgodose försörjningen med kol även under fredskrisituationer instämmer *ÖEF* i utredningens förslag att ca 600 000 ton av *ÖEF*:s beredskapslager av kol, motsvarande omkring 90 dagars nettoimport, t. v. behålls som ett fredskrislager intill dess frågan om fredskrislagring på detta område prövats i anslutning till det nya lagringsprogrammet efter år 1987.

SPK anser att försörjningsberedskapen på energiområdet bör vara lika god för samtliga energislag. Nämnden instämmer därför med utredningens förslag om införande av lagringsskyldighet för kol från den 1 juli 1985 och att reglerna härför ansluter sig till vad som gäller för eldningsolja. Förslaget avser lagring för att täcka behovet av kol under avspärning och krig.

Med tanke på att en mer omfattande kolanvändning f. n. är i ett uppbyggnadsskede och att vissa viktigare faktorer ännu inte är helt klarlagda – exempelvis kolimportens leveransvillkor och de kommersiella kollagens omfattning – anser nämnden i likhet med utredningen, att frågan om fredskrisreserv lämpligen kan prövas i anslutning till beslutet om nästa lagringsprogram. I avvaktan på detta beslut ansluter sig nämnden till utredningens förslag att *ÖEF*:s beredskapslager av kol bör behållas som ett fredskrislager.

Statens energiverk noterar att reglerna för lagring av kol föreslås bli utformade helt i analogi med oljelagringsreglerna vad avser krigs- och avspärningsfallen. Utredningen tar inte ställning till behovet av fredskris-

lager, men anser att ÖEF:s nuvarande kollager inte bör minskas ned mer än till 600 000 ton.

Även här borde dock, enligt verkets uppfattning, regelsystemen utformas med hänsyn till utbytbarhet i krislägen och eventuella skillnader i lagringskostnader, jämfört med andra energislag. Dessa förhållanden bör undersökas mer ingående än som gjorts i utredningen, anser statens energiverk.

Svenska Kommunförbundet påpekar att riksdagen tidigare har fattat principbeslut om lagringsskyldighet för bl. a. större förbrukare av ångkol. K 83 beräknar f. n. lagringsbehovet för ångkol till 60 % av årsförbrukningen under basåret. Procentsatsen överensstämmer med lagringsmålet för tjock eldningsolja. Den föreslagna höjningen innebär en kraftig ökning av värmeverkens investeringar i kollager. K 83 uppskattar inköpskostnaderna för beredskapslagren till ca 435 milj. kr., varav värmeverken svarar för ca 300 milj. kr. Räntekostnaderna för värmeverkens lager uppgår till 36 milj. kr./år med 12 % ränta, vilket ökar fjärrvärmepriset med ca 0,4 öre/kWh. Värmeverken måste dock av kommersiella skäl hålla vissa lager. Kostnadsökningen på grund av beredskapslagring blir därför lägre. Dessutom kan kostnadsökningen motverkas om lagren ökar i värde. Med hänsyn till den relativt ringa kostnadsökningen och det redan fattade principbeslutet tillstyrker förbundet att lagringsskyldigheten för ångkol höjs.

Svenska Petroleum Institutet anser att försörjningsberedskapen för kol bör vara lika god som i fråga om olja. Det lagringsprocenttal som fastställs för övriga slag av eldningsoljor bör också gälla för kol. K 83:s förslag att nytillträdande kolförbrukare eller kolhandlare får räkna med halverad basmängd under första året, har institutet intet att invända emot. Institutet anser att det ligger mycket i att man bör vidare granska behovet av beredskapslager av kol för fredskriser. Åtskilliga leverantörsländer, som exempelvis Australien, Colombia och USA, ligger på stora avstånd från Sverige på andra sidan världshaven, påpekar Svenska Petroleum Institutet.

Svenska Värmeverksföreningen anför att förslaget till beredskapslagring av kol är en parallell till oljelagringen. Det förefaller principiellt rimligt. Eftersom lagringen av kol inte skall avse fredskriser bör dock lagringsvolymen för ångkol begränsas till 40 % av föregående års förbrukning.

Svenska Kraftverksföreningen anser att om det i en framtid skulle bli aktuellt att bygga större koleldade kondensverk (minst 150 MW), bör bestämmandet av lagringsskyldigheten vid dessa föregås av överläggningar på samma sätt som skett vad gäller de större oljekondensverken. Kraftindustrin vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att den av K 83 föreslagna lagringsskyldigheten om 60 % förefaller alltför hög vid en kol-kondensutbyggnad. Föreningen motsätter sig en generell skyldighet för ägare till kolkondensverk att lagra kol och hemställer att sådana kraftverk behandlas på samma sätt som föreslagits beträffande oljeeldade kondensverk.

Svenska Stenkolimportörers Förening anhåller att det procentuella lagringsmålet för ångkol i vart fall under de första åren – förslagsvis intill beslut om nästa lagringsprogram – icke sätts högre än av OLK 80 förordade 40%. Som stöd härför anför föreningen följande:

1. Hela kolanvändningen i landet befinner sig i ett uppbyggnadsskede, varför av K 83 använda beräkningar av såväl kolanvändning som kolbehov i kris måste betraktas som ytterst osäkra. Denna osäkerhet understryks ytterligare av de bestämmelser som regeringen föreslagit i proposition 1983/84: 158 om vissa kolfrågor, vilka utan tvivel kommer att få en återhållande effekt på kolanvändningen. Lagringsplikten står visserligen i proportion till förbrukningen, men osäkerheten medför ändock betydande svårigheter för en rationell samordning och planering speciellt i hamnarna.

2. K 83 har tagit viss hänsyn till att kol i krisläge kan ersättas med vedbränsle. Säkerligen kan i sådant läge kol ersättas med inhemska bränslen i betydligt större omfattning än vad K 83 räknat med. Om torv någon gång skall få en verklig betydelse för vår bränsleförsörjning, är det just under ett krisläge, vilket erfarenheterna från andra världskriget klart visar.

3. Under loppet av gällande planeringsperiod föreligger vinterdispens för tjock eldningsolja. Enbart av detta skäl är det ingalunda "följdriktigt" att i fråga om lagringsmålen låta olja och kol följas åt. Härtill kommer betydande skillnader av praktisk natur såsom fara för självantändning, mötande av krav i fråga om föroreningar av olika slag m. m.

4. Nuvarande uppbyggnadsskede i fråga om kol medför stora och kostbara investeringar i nya förbränningsanläggningar och annan infrastruktur. Det synes därför olämpligt att under denna period belasta vederbörande lagringspliktiga med större kostnader än vad nöden kräver.

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
1 Förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol	3
2 Förslag till lag om ändring i kommunskattelagen	9
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 november 1984	
1 Inledning	11
Föredragandens överväganden och förslag	13
2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle	13
2.1 Försörjningsberedskapen i fråga om importbränslen	13
2.2 Beredskapslagring av olja	16
2.2.1 Utgångspunkter	16
2.2.2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av olja	18
2.2.3 Underlag för bedömningen av lagringsbehovet	21
2.2.4 Min bedömning av lagringsbehovet	26
2.3 Beredskapslagring av kol	29
2.3.1 Utgångspunkter	29
2.3.2 Förslag till riktlinjer för beredskapslagring av kol	30
2.3.3 Underlag för bedömningen av lagringsbehovet	32
2.3.4 Min bedömning av lagringsbehovet	33
2.4 Beredskapslagring av kärnbränsle	35
3 Allmän motivering till ny lagstiftning om beredskapslagring av olja och kol	36
3.1 Gällande ordning	36
3.2 Lagrådsremissen och lagrådets yttrande	37
3.3 Mitt förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol	38
3.3.1 Vilka varor skall lagras?	39
3.3.2 Vilka är lagringsskyldiga?	42
3.3.3 Hur mycket skall lagras?	44
3.3.4 Fullgörandet av lagringsskyldigheten	46
3.3.5 Särskilda regler för gasverk, oljekondensverk och gasturbinanläggningar	48
3.3.6 Inlagring och befrielse från lagringsskyldighet	50
3.3.7 Förvaring av lagrat bränsle	53
3.3.8 Sanktioner m. m.	56
4 Upprättade lagförslag	58
5 Specialmotivering	58
5.1 Lag om beredskapslagring av olja och kol	58
5.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)	80
6 Hemställan	81
7 Beslut	81
Bilaga 1	82
Bilaga 2	87
Bilaga 3	106
Bilaga 4	114
Bilaga 5	121
Bilaga 6	128

